

HAUTAUSTOIMEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN OULUN HIIPPAKUNNASSA

Hannula Kati

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutus
Tradenomi (AMK)

2021

Liiketalouden koulutus
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Kati Hannula	Vuosi	2021
Ohjaaja	Satu Valli		
Toimeksiantaja	Ranuan seurakunta		
Työn nimi	Hautaustoimen yhteistyön kehittäminen Oulun hiippakunnassa		
Sivu- ja liitesivumäärä	69 + 6		

Tutkimuksessa kartoitettiin Oulun hiippakunnan seurakuntien halukkuutta tulevaisuuden yhteistyön kehittämiseen hautaustoimessa. Työssä selvitettiin jo olemassa olevia ja toimivia yhteistyökuvioita. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista menetelmää, joka tehtiin kokonaisotannalla sähköisellä Webropol-kyselyllä kaikkien hiippakunnan seurakuntien hautaustoimesta vastaaville viranhaltijoille.

Tutkimuksen teoriaosassa käsiteltiin evankelisluterilaisten seurakuntien hautaus- tointa ja hautaustoimeen vaikuttavia asioita. Teoriassa taustoitettiin muun muassa erilaisia yhteistyömuotoja ja -malleja, yhteistyön rakentamisen perusteita ja erilaisia yhteistyökumppanuuksia.

Tutkimuksen mukaan seurakunnilla on halukkuutta hautaus- toimen yhteistyöhön toisten seurakuntien kanssa useilla eri yhteistyön osa-alueilla, joista kiinnostavimmat ovat koulutukset, tietojärjestelmät, ohjesäännöt ja hautausmaan käyttösuunnitelmat sekä hautakaava ja hautakirjanpito. Yhteistyötavoista kiinnostavimmat olivat vertaiskehittäminen ja hyvien käytäntöjen jako sekä verkostoituminen. Ulkopuolisten tahojen kanssa seurakunnat tekevät yhteistyötä koneurakointia ja ulkopuolisen työvoiman hankintaa lukuun ottamatta useimmilla yhteistyön osa-alueilta vielä suhteellisen vähän.

Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien kiinnostusta koordinoida hiippakunnan nykyistä laajemman yhteistyön rakentamista ja kehittämistä tutkimuksen tuloksia ja toimintamallia hyödyntäen. Vastaajista löytyi riittävä määrä yhteistyön koordinoimista kiinnostuneita, ja yhteistyöhön oli tutkimuksen mukaan kiinnostusta, joten yhteistyön kehittämiselle on Oulun hiippakunnan seurakuntien kesken hyvät edellytykset.

Tulosten pohjalta luotiin yhteistyön kehittämiseen tähtäävä toimintamalli, jonka avulla luodaan uusia mahdollisuuksia hautaus- toimen yhteistyön kehittämiseksi. Tutkimusta hyödynnetään sekä seurakuntien väliseen että seurakuntien ja ulkopuolisten toimijoiden väliseen yhteistyön rakentamiseen ja kehittämiseen.

Avainsanat

seurakunta, hautaus- toimi, yhteistyö, kehittäminen

Degree Programme in Business
Administration
Bachelor of Business Administration

Author	Kati Hannula	Year	2021
Supervisor	Satu Valli		
Commissioned by	Ranua Parish		
Subject of thesis	Cooperation development for burial operations in the diocese of Oulu		
Number of pages	69 + 6		

The study investigated willingness of parishes of the diocese of Oulu to develop future cooperation in burial operations. The existing and functioning cooperation patterns were also clarified in the study. The study used a quantitative research method and total sampling. Webropol survey was sent to all officials in charge of the burial services of the diocese's parishes.

The theoretical part of the study dealt with the burial of Evangelical Lutheran congregations and the issues affecting burials. In theory various forms and models of collaboration, the basis of building cooperation and various partnerships were also processed.

According to the study, the parishes have a willingness to cooperate with other parishes in several different areas of collaboration. The most interesting areas of cooperation were training, information systems, cemetery use plans and regulations as well as grave plans and burial accounting. The most interesting methods of cooperation were peer development and sharing of good practices as well as networking. The exception in machine contracting and acquisition of external labour, the congregations still have relatively little cooperation with third parties in most areas of collaboration.

The survey examined the respondents' interest in coordinating the construction and development of the diocese's wider cooperation using the results and operating model of the study. In the survey enough respondents were found to be interested in coordination. According to the study there was also an interest in burial cooperation, therefore there are good conditions for the development of collaboration between the parishes in the dioceses of Oulu.

Based on the research results, an operation model aimed at developing cooperation was created, which would create new opportunities for the collaboration development for burial operations. The research is used both to build and develop cooperation between congregations and between congregations and external actors.

Key words parish, burial operations, cooperation, development

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Hautaustoimen lähtökohdat	7
1.2	Tutkimusongelma ja sen rajaus	8
2	SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO	11
2.1	Hautaustoimen lakisääteiset tehtävät ja kirkollisvero	11
2.2	Kirkon hallinto, hiippakunnat ja seurakunnat.....	12
2.3	Yleistietoa Oulun hiippakunnasta.....	13
3	SEURAKUNTIEN TALOUS JA SIIHEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT.....	16
4	HAUTAUSTOIMI.....	18
4.1	Hautaustoimen tehtävät ja palvelukuvaus.....	18
4.2	Sidosryhmät ja arvontuotto	19
4.3	Hautaustoimen tehtäväalueet, kulut ja rahoitus	20
4.4	Koronaviruksen vaikutukset hautaustoimeen.....	21
4.5	Hautautavat, väestön ikärakenne ja kuolleisuus	22
4.6	Hautaustoimen haasteet ja tarpeet yhteistyön rakentamiseen.....	26
4.7	Innovaatiot hautauspalvelussa projekti	28
4.8	Hautaustoimen yhteisen ohjelmiston hankinnan esiselvitys.....	28
5	YHTEISTYÖMALLIT JA YHTEISTYÖN RAKENTAMINEN	30
5.1	Yhteistyön perusteet	30
5.2	Yhteistyö seurakunnissa ja seurakuntien yhteistyökumppanit	30
5.3	Sopimussyhteistyö.....	32
5.4	Kustannusten jakomalli	32
5.5	Verkostoituminen ja benchmarking	33
5.6	Yhteistyömittarit	34
6	TYÖN MENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA.....	36
6.1	Tutkimusmenetelmät ja mitta-asteikot.....	36

6.2	Tutkimusaineiston hankintatapa, otanta ja analyysimenetelmät	36
6.3	Ensi- ja toissijaiset tutkimusaineistot.....	37
6.4	Tutkimuksen eettisyys, reliabiliteetti ja validiteetti	39
7	HAUTAUSTOIMEN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUDET OULUN HIIPPAKUNNASSA	43
7.1	Yleistiedot vastaajista	43
7.2	Seurakuntien välisen yhteistyön kiinnostavuus ja yhteistyötavat	44
7.3	Hautarekisteriohjelmiston ja yhteistyön koordinoinnin kiinnostavuus ...	47
7.4	Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja yhteistyökumppanit	49
7.5	Yhteenveto ja yhteystiedot.....	51
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	54
9	POHDINTA.....	58
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Suomen evankelisluterilaiselle kirkolle on annettu lakisääteiseksi tehtäväksi hautaus-toimen järjestäminen, jota säätelevät muun muassa kirkkolaki, hautaus-toimilaki, kirkkojärjestys ja terveydensuojeluasetus (Opetus ja kulttuuriministeriö 2021; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a). Seurakunnille jää omaan päätäntävaltaan, miten hautaus-toimen tehtävät, hautausmaat ja erilaiset palvelut hoidetaan omassa seura-kunnassa lakien ja asetusten mukaisesti (ks. Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a). Seurakuntien koon ja erilaisten taloudellisten- ja henkilöstöressurssien myötä (ks. Kirkon tilastot 2021b; 2021c; 2021e) hautaus-toimeen liittyvät käytännöt, palvelut, hautausmaat ja tietotaito vaihtelevat suuresti eri seurakunnissa. (Hautaus-toimilaki 457/2003; Kirkkojärjestys 1277/2003; Kirkkolaki 1274/2003; Kirkkolaki 780/2012.)

Seurakuntien taloudellisen tilanteen heikentyessä jäsenistön vähenemisen ja kirkollis-verotulojen laskun myötä on hautaus-toimen toimintoja tehostettava ja mietittävä uusia keinoja lakisääteisten tehtävien ja laadukkaan palvelun tarjoamiseksi asiakkaille, tu-kien samalla asiakkaiden surutyötä. Valtakunnallisesti kansalaisten korkean ikäraken-teen (Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 2021) myötä kuolleisuus on korkealla tasolla lähitulevaisuudessa, mikä aiheuttaa monenlaisia haasteita erilaisten hautaus-palvelujen tuottamisessa sekä hautausmaiden ylläpitoon ja hautapaikkojen riittävyy-teen liittyen.

Tutkimuksella kartoitetaan Oulun hiippakunnan seurakuntien halukkuutta tulevaisuu-den yhteistyön kehittämiseksi hautaus-toimessa ja selvitetään jo olemassa olevia ja toi-mivia yhteistyökuvioita. Tutkimuksen tulosten pohjalta luodaan yhteistyön kehittämi-seen tähtäävä toimintamalli Oulun hiippakuntaan. Mallin avulla luodaan uusia mahdol-lisuuksia yhteistyön kehittämiseksi, kehitetään mahdollisesti jo käytössä olevia yhteis-työmalleja ja -tapoja edelleen sekä ideoidaan uusia yhteistyötapoja alueen seurakun-nille.

Tutkimuksessa käytetään määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää ja se koh-dennetaan kokonaisotannalla sähköisellä kyselylomakkeella Oulun hiippakunnan kaik-kien seurakuntien hautaus-toimen johtaville viranhaltijoille. Tutkimuksen toimeksianta-jana on Ranuan seurakunta, jonka hautaus-toimen johtavana viranhaltijana tutkija on toiminut vuodesta 2014 lähtien.

Ranuan seurakunta on Oulun hiippakunnassa ja Rovaniemen rovastikunnassa sijaitseva pieni Etelä-Lapin seurakunta, jonka jäsenmäärä 2020 vuoden lopussa oli 3299 henkeä. Seurakunnan jäsenistön korkean ikärakenteen seurauksena on odotettavissa vainajien määrän kasvua lähitulevaisuudessa, mikä aiheuttaa haasteita pienen seurakunnan hautustoimen itsenäiselle kehittämiselle taloudellisten resurssien jatkuvasti vähentyessä. (Oulun hiippakunta 2021; Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2021, toiminta- ja taloussuunnitelma 2022–2023 2020, 51; Kirkon tilastot 2021c; 2021d; 2021e.)

Tutkimuksesta hyötyvät toimeksiantajan lisäksi myös muut Oulun hiippakunnan seurakunnat ja mahdollisesti myös muut ulkopuoliset toimijat, joiden kanssa voidaan tulevaisuudessa tehdä yhteistyötä tai kehittää jo olemassa olevaa yhteistyötä edelleen. Suurimpia hyötyjä yhteistyön kehittämisestä odotetaan olevan erityisesti sellaisilla seurakunnilla, joilla hautustoimen nykyisissä toimintatavoissa on haasteita ja tarve kehittää toimintaa, mutta niiden heikot taloudelliset ja pienet henkilöstöresurssit vaikeuttavat sen itsenäistä kehittämistä.

Opinnäytetyössä selvitetään yleisesti seurakuntien talouteen, resursseihin ja sitä kautta hautustoimen järjestämiseen liittyviä asioita, kuten kirkollisverotulojen, valtion rahoituksen sekä seurakuntien jäsenmäärän ja -rakenteen vaikutusta seurakuntien talouteen. Teoriaosassa käsitellään kansalaisten väestö- ja ikärakenteen vaikutuksia hautustoimeen ja sen järjestämiseen seurakunnissa sekä esitellään Oulun hiippakuntaa ja sen hautustoimeen vaikuttavia asioita. Työssä käydään läpi erilaisia yhteistyömuotoja ja -kumppanuuksia sekä yhteistyön mahdollisia vaikutuksia yhteistyökumppaneiden toimintaan ja talouteen sekä kerrotaan yleisesti seurakuntien välisestä yhteistyöstä ja sen eri muodoista.

1.1 Hautustoimen lähtökohdat

Suomen valtio on antanut evankelisluterilaiselle (jäljempänä ev.lut.) kirkolle lakisääteisen tehtävän hautustoimen järjestämisestä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021). Kirkolla ja seurakunnilla on pitkät perinteet vainajien hautausten järjestämisestä ja hautausmaiden ylläpidosta (Memoria 2021). Manner-Suomessa kristillisiä hautoja on 1000-luvun taitteesta alkaen ja kirkon aseman vakiintuessa Suomessa syntyivät varsinaiset kristilliset hautausmaat (Aaltonen ym. 2006, 42). Uskonnolla ja kirkolla on ollut, ja on edelleen suuri merkitys hautauskulttuurin muutoksiin. (Ks. Aaltonen ym. 2006,

40–67.) Nyky-yhteiskunnassa lakisääteisten tehtävien lisäksi on pyrittävä parantamaan palvelun laatua, johon kuuluu hautaustoimen lisäksi myös asiakkaiden tukeminen surutyössä. Ajan myötä voivat vanhat, hyvät tavat ja käytännöt käydä nykypäivän yhteiskunnassa ja alati muuttuvassa maailmassa uusien vaatimusten ja tarpeiden myötä työläiksi, kankeiksi ja toimimattomiksi luoden erilaisia muutostarpeita ja vaatia monenlaista kehittämistä.

Hautautointia säätelevät useat säädökset eli lait ja asetukset, kuten kirkkolaki, hautaustoimilaki, kirkkojärjestys ja terveydensuojeluasetus (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a). Edellä mainittujen säädösten lisäksi kirkkohallitus antaa tarvittaessa hautaustoimeen liittyviä ohjeita (Kirkkojärjestys 1055/1993 17:13 §) ja suosituksia esimerkiksi yleiskirjeissä, jotka julkaistaan Suomen ev.lut. kirkon internetsivuilla. Kyseisillä sivustoilla osa sivuista eli evl.fi-sivut ovat kaikkien saatavilla ja osa sivuista eli evl.fi/plus-sivut ovat intrassa vain seurakuntien henkilöstölle saatavilla, joita molempia on hyödynnetty työssä. Ev.lut. kirkolle annetut hautaustoimeen liittyvät lakisääteiset velvoitteet ja tehtävät ovat pitkälti lakien, säädösten ja ohjeistusten säätelemiä, mutta silti jää seurakuntien omaan päätäntävaltaan, miten hautaustoimen tehtävät hoidetaan omassa seurakunnassa. Esimerkiksi seurakuntien hautausmaat, hautakaavat, hautausmaiden käyttösuunnitelmat, ohjesäännöt, hautarekisterin ylläpitotavat, hautaustoimen käytännöt ja muut ohjeistukset sekä palveluista ja haudoista perittävät maksut vaihtelevat eri seurakunnissa, mikä asettaa sekä seurakunnat että seurakunnan hautausmaita ja palveluja käyttävät asiakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan. (Kirkkolaki 1274/2003 17:1–8 §; 780/2012 17:9 §; Hautaustoimilaki 457/2003 2:6 §; Terveydensuojeluasetus 1280/1994 7.)

1.2 Tutkimusongelma ja sen rajaus

Tutkimuksessa keskitytään päätutkimuskysymyksenä Oulun hiippakunnan evankelisluterilaisten seurakuntien keskinäisiin tulevaisuuden yhteistyömahdollisuuksiin hautaustoimessa. Kyselyssä kartoitetaan, kuinka paljon hautaustoimen eri aihealueet kiinnostavat seurakuntien välisessä tulevaisuuden yhteistyössä, ja selvitetään, kuinka paljon seurakuntien väliset eri yhteistyötavat kiinnostavat. Lisäksi selvitetään, löytyykö vastaajien joukosta joku tai joitakin halukkaita hautaustoimen johtavia viranhaltijoita, jotka voisivat koordinoida Oulun hiippakunnan seurakuntien hautaustoimen tulevai-

suuden yhteistyötä, jolle tällä tutkimuksella tehdään pohjatyötä. Tutkimuksessa kartoitetaan, löytyykö hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan halukkaita osallistujia, mikä on tutkimuksen tilaajan Ranuan seurakunnan yksi lähitulevaisuuteen suunniteltu hankinta hautaustoimen kehittämiseksi. Lopuksi selvitetään, onko hautarekisteriohjelman yhteiskilpailutukseen halukkaita koordinoijia.

Tutkimuksessa selvitetään eri kategorioihin jaettujen hautaustoimen aihealueiden mukaisesti, mitä jo olemassa olevia ja toimivia yhteistyökuvioita on seurakuntien ja ulkopuolisten toimijoiden välillä. Ulkopuoliset toimijat on myös ryhmitelty kategorioihin, joiden perusteella kysytään, minkä yhteistyökumppaniryhmän kanssa yhteistyötä on.

Tutkimuksen kysymyslomakkeen strukturoinnissa hyödynnetään Pajusen (2017, 54–57) laadullisen tutkimuksen analyysissä olevia eri yhteistyömuotojen ja aihealueiden kategorioita. Pajusen YAMK-opinnäytetyötutkimuksella selvitettiin seurakuntien hautaustoimen yhteistyöhalukkuutta eri yhteistyömuotoihin Tampereen hiippakunnassa. Pajusen tutkimusta voidaan hyödyntää tutkimuksessa, sillä oletuksella, että samankaltaisuus ev.lut. kirkon seurakuntien lakien ja asetusten säätelemässä hautaustoimessa on alueesta riippumatonta, vaikka maantieteelliset olosuhteet vaikuttavat hautaustoimen järjestämiseen eri tavalla eri puolilla maata.

Tutkimuksen tulosten ja analyysin pohjalta luodaan yhteistyön kehittämiseen tähtäävä toimintamalli tai toimenpide-ehdotus Oulun hiippakuntaan. Mallin avulla luodaan uusia mahdollisuuksia alueen seurakunnille yhteistyön kehittämiseen ja rakentamiseen sekä kehitetään mahdollisesti jo käytössä olevia yhteistyömalleja ja -tapoja edelleen.

Pajusen (2017, 40–43, 63) tutkimuksessa esiteltiin toiminnot, joita olisi järkevää hoitaa taloudellisesti ja keskitetysti, jolloin myös asiantuntemus saadaan parhaiten hyödynnettyä. Pajusen esimerkit yhteistyömalleista ja yhteistyön rakentamisen vaiheista sekä ehdotus keskeisistä toimenpiteistä, miten yhteistyötä voidaan käytännössä rakentaa organisaatioiden välille, vaikuttivat tutkijan henkilökohtaisen kokemuksen perusteella pienen seurakunnan hautaustoimen vastaavana viranhaltijana toimivalta ja tarpeelliselta. Työssä hyödynnetään soveltaen Pajusen tutkimustuloksia sekä yhteistyön rakentamiseen liittyviä toimia.

Pajusen (2017) tutkimuksen ja yhteistyön kehittämiseen tähtäävän toimintamallin innoittamana tutkimus suunnataan tutkimuksen tilaajan omaan hiippakuntaan eli Oulun

hiippakuntaan, jossa on 62 seurakuntaa (Oulun hiippakunta 2021) ja se tehdään kokonaisotannalla alueen seurakuntien hautaustoimesta vastaaville viranhaltijoille. Alueella on kolme seurakuntayhtymää, joissa on useampia seurakuntia ja joiden hautaustoimesta vastaa yhtymä. Hiippakunnassa on muutamia itsenäisiä seurakuntia, joissa useamman eri seurakunnan hautaustoimesta vastaa yhden seurakunnan viranhaltija. Näin ollen potentiaalisia vastaajia ei ole niin suurta määrää kuin alueen seurakuntien todellinen lukumäärä on.

2 SUOMEN EVANKELISLUTERILAINEN KIRKKO

2.1 Hautaustoimen lakisääteiset tehtävät ja kirkollisvero

Hautaustoimeen sisältyy ev.lut. kirkon seurakuntien osalta esimerkiksi velvollisuus ylläpitää yleisiä hautausmaita (Hautaustoimilaki 457/2003 2:3 §; Kirkkojärjestys 1055/1991 17:1 §) ja hoitaa niitä hautausmaan arvoa ja vainajia kunnioittavalla tavalla (Hautaustoimilaki 457/2003 5:13 § c), osoittaa hautasija (Hautaustoimilaki 457/2003 2:4 §) ja luovuttaa hautaoikeus (Kirkkolaki 1274/2003 17:2 §; Hautaustoimilaki 457/2003 5:11 §). Seurakunnalla tulee olla hautausmaistaan hautausmaakaava eli hautausmaan yleiskartta, hautakartta ja hautausmaan käyttösuunnitelma (Kirkkolaki 1274/2003 17:8 §; Kirkkojärjestys 1277/2003 17:5–6 §). Seurakunnan on ylläpidettävä ja pysyvästi säilytettävä hautarekisteriä (Hautaustoimilaki 457/2003 5:12 §), ja sillä tulee olla hautaustoimen ohjesääntö (Kirkkolaki 1274/2003 17:7 §). Seurakunnan tulee periä hautaustoimen maksuja, kuten maksut hautasijan luovutuksesta ja hautaukseen liittyvistä palveluista (Kirkkolaki 780/2012 17:9 §; Hautaustoimilaki 457/2003 2:6 §) sekä ylläpitää vainajien säilytystilaa (Kirkkojärjestys 1055/1991 17:3 §), huolehtia hautausmaiden yleissiisteydestä ja huolehtia muista hautaustoimeen liittyvistä palveluista vainajia ja omaisia kunnioittaen (Kirkkojärjestys 1277/2003 17:3 §; Kirkkojärjestys 2012/2002 2E:22 §; Hautaustoimilaki 457/2003 1:2 §, 5:13 §; Heng 1994, 67; Aaltonen ym. 2005, 70, 76, 84, 135).

Kirkollisvero on evankelisluterilaisen kirkon jäseniltään keräämä tulovero, joka peritään valtion- ja kunnallisverotuksen yhteydessä. Kunkin seurakunnan kirkkovaltuusto tai seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto päättää vuosittain seuraavan vuoden tuloveroprosentin eli kirkollisveroprosentin suuruudesta. Kirkollisvero maksetaan sen kunnan alueella sijaitsevalle seurakunnalle, jonka alueella seurakuntaan kuuluva kuntalainen asuu. Kirkko maksaa valtiolle veron perimisestä aiheutuvia kustannuksia vuosittain verotuskuluina. Osa seurakunnille maksetuista kirkollisveroista ohjataan kirkolliskokouksen päätöksen mukaisesti Kirkon keskusrahastolle ja Kirkon eläkerahastolle. Myös ortodoksinen kirkko kerää jäsenistöltään kirkollisveroa. (Verohallinto 2013; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021b; 2021i; Perander & Puuska 2020, 17.)

2.2 Kirkon hallinto, hiippakunnat ja seurakunnat

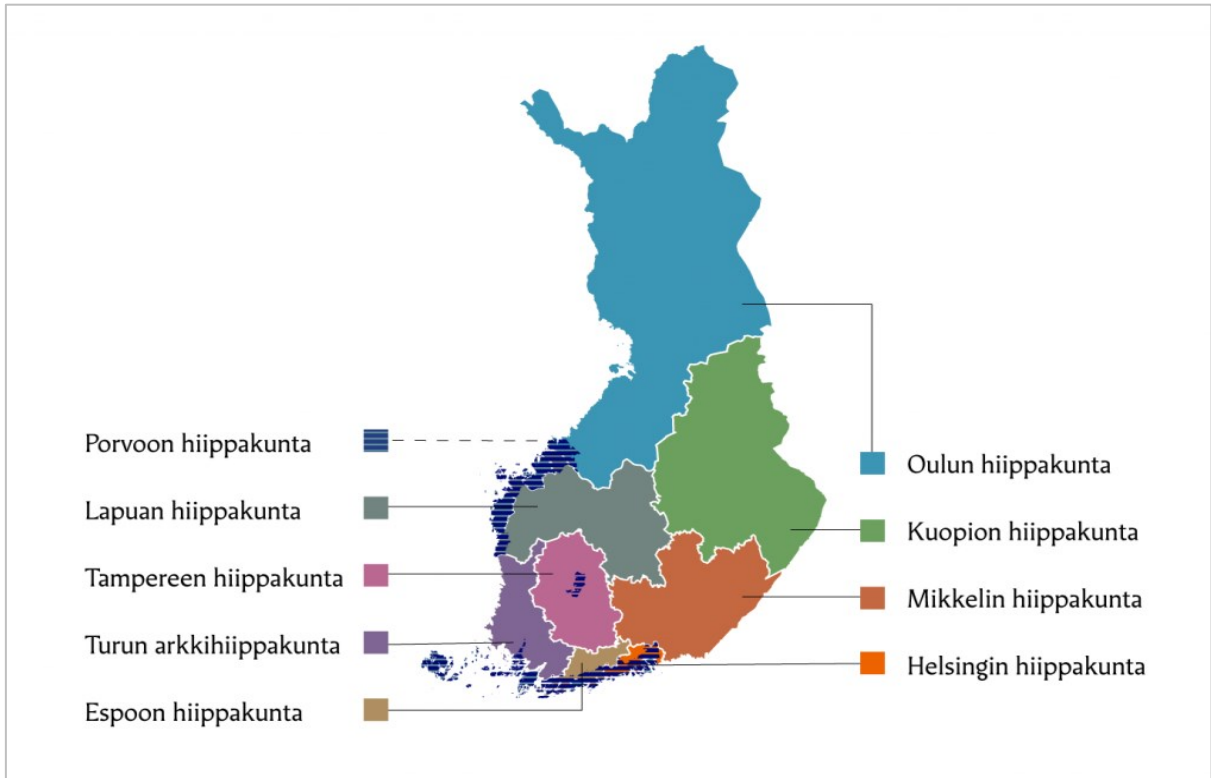
Kirkon korkein päättävä elin on 109-jäseninen kirkolliskokous, jonka jäsenet valitaan vaaleilla neljäksi vuodeksi kerrallaan. Kirkolliskokous kokoontuu kahdesti vuodessa, toukokuussa ja marraskuussa, ja se päättää kirkon opin ja työn keskeisistä linjauksista, hallinnosta ja taloudesta. Kirkolliskokous muun muassa muokkaa kirkkolain sisältöä ja tekee siitä esityksen eduskunnalle. Kirkon keskushallintoon kuuluvat myös kirkkohallitus, kirkon työmarkkinalaitos ja piispainkokous. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d.) Kirkon hallintorakennetta on kuvattu kuviossa 1.

Kirkolliskokous (109 edustajaa)				
Piispainkokous		Kirkkohallitus		Kirkon työmarkkinalaitos
Hiippakunnat (9 hallintoaluetta)				
Piispa		Tuomiokapituli		Hiippakuntavaltuusto
Rovastikunnat				
Lääninrovasti				
Seurakuntataloudet (266 kpl vuonna 2021)				
Seurakunnat			Seurakuntayhtymät	
Kirkkoneuvosto	Kirkkovaltuusto	Seurakunta- neuvosto	Yhteinen kirkko- neuvosto	Yhteinen kirkko- valtuusto

Kuvio 1. Suomen evankelisluterilaisen kirkon hallintorakenne 2021 (mukaillen Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d)

Kirkko on jaettu yhteensä yhdeksään kirkolliseen hallintoalueeseen eli hiippakuntaan (kuvio 2), joita johtavat tuomiokapituli ja piispa. Piispa on hiippakunnan hengellinen johtaja, ylin virkamies, ja hän toimii tuomiokapitulin puheenjohtajana. Hiippakunnan toimintaa tukee vaaleilla valittu hiippakuntavaltuusto. Hiippakunta muodostuu alueellisista rovastikunnista, joita johtaa lääninrovasti. Rovastikunnat puolestaan jakaantuvat seurakunniksi ja seurakuntayhtymiksi, ja rovastikuntaan kuuluu 3–13 seurakuntaa. Suomen ev.lut. kirkossa on yhteensä 378 seurakuntaa ja seurakuntatalouksia on puo-

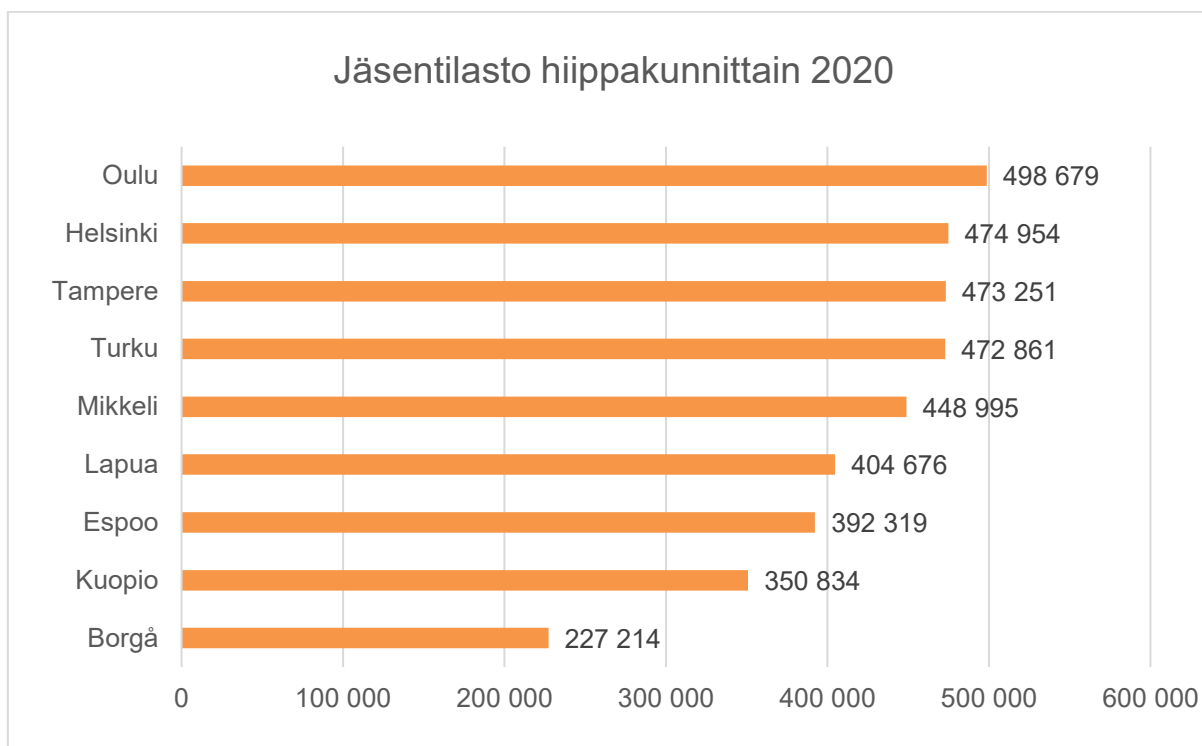
lestaan 266. Seurakuntatalous on joko taloudellisesti itsenäinen seurakunta tai useamman seurakunnan muodostama seurakuntayhtymä. Itsenäisen seurakunnan korkein päättävä elin on kirkkovaltuusto, ja seurakuntayhtymän tärkeimmät päätökset tekee yhteinen kirkkovaltuusto. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d.)



Kuvio 2. Suomen ev.lut. kirkon hiippakuntakartta vuonna 2020 (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d)

2.3 Yleistietoa Oulun hiippakunnasta

Oulun hiippakunta on Suomen pohjoisin hiippakunta, maantieteellisesti laajin (kuvio 2) ja jäsenmäärältään Suomen suurin (kuvio 3) hiippakunta, ja se huolehtii kirkon saamelaisytyöstä. Hiippakunnan väestö on kirkollisesti keskimääräistä sitoutuneempaa. Alueella toimivat kaikki Suomen herätysliikkeet, joista vahvimpana on lestadiolaisuus eri suuntineen. (Oulun hiippakunta 2021; Kirkon tilastot 2021c.)



Kuvio 3. Seurakuntien jäsenmäärät hiippakunnittain vuonna 2020 (mukaillen Kirkon tilastot 2021c)

Oulun hiippakuntaan (2021) kuuluu yhteensä kahdeksan rovastikuntaa, joissa on yhteensä 62 seurakuntaa (taulukko 1). Oulun hiippakunnan alueella on kolme seurakuntayhtymää; Oulun seurakuntayhtymä, jossa on seitsemän seurakuntaa (Oulun seurakunnat 2021a), Kokkolan seurakuntayhtymä, johon kuuluu kuusi seurakuntaa (Kokkolan seurakuntayhtymä 2021) ja Pohjois-Lapin seurakuntayhtymä, jossa on kaksi seurakuntaa (Utsjoen ja Inarin seurakunnat yhdistyvät Pohjois-Lapin seurakuntayhtymäksi vuoden 2018 alusta 2017). Muut hiippakunnan seurakunnat, jotka eivät kuulu em. seurakuntayhtymiin ovat taloudellisesti itsenäisiä seurakuntia ns. yksitalous seurakuntia (Perander & Puuska 2020, 17).

Taulukko 1. Oulun hiippakunnan seurakunnat rovastikunnittain vuonna 2020 (mukailen Oulun hiippakunta 2021)

Oulun hiippakunta 2020	
<p>Kalajoen rovastikunta: Alavieskan seurakunta Haapajärven seurakunta Haapaveden seurakunta Kalajoen seurakunta Kärsämäen seurakunta Nivalan seurakunta Oulaisten seurakunta Pyhäjärven seurakunta Pyhäjoen seurakunta Reisjärven seurakunta Sievin seurakunta Ylivieskan seurakunta</p> <p>Kemi-Tornion rovastikunta: Kemin seurakunta Keminmaan seurakunta Pellon seurakunta Simon seurakunta Tervolan seurakunta Tornion seurakunta Ylitornion seurakunta</p> <p>Koillismaan rovastikunta: Kuusamon seurakunta Pudasjärven seurakunta Taivalkosken seurakunta</p> <p>Kokkolan rovastikunta: Halsuan seurakunta Kannuksen seurakunta Kaustisen ja Ullavan seurakunta Kokkolan suomalainen seurakunta Kälviän seurakunta Lohtajan seurakunta Perhon seurakunta Toholammin seurakunta Vetelin seurakunta</p>	<p>Lapin rovastikunta: Enontekiön seurakunta Inarin seurakunta Kittilän seurakunta Kolarin seurakunta Muonion seurakunta Sodankylän seurakunta Utsjoen seurakunta</p> <p>Limingan rovastikunta: Hailuodon seurakunta Kempeleen seurakunta Limingan seurakunta Lumijoen seurakunta Muhoksen seurakunta Raahen seurakunta Siikalatvan seurakunta Tyrnävän seurakunta Utajärven seurakunta Vaalan seurakunta</p> <p>Oulun tuomiorovastikunta: Haukiputaan seurakunta Iin seurakunta Karjasillan seurakunta Kiimingin seurakunta Oulujoen seurakunta Oulun tuomiokirkkoseurakunta Oulunsalon seurakunta Tuiran seurakunta</p> <p>Rovaniemen rovastikunta: Kemijärven seurakunta Pelkosenniemen seurakunta Posion seurakunta Ranuan seurakunta Rovaniemen seurakunta Sallan seurakunta</p>

3 SEURAKUNTIEN TALOUS JA SIIHEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Hautaustoimeen kuten muuhunkin seurakuntien tai minkä tahansa yrityksen tai yhteisön toimintaan vaikuttavat vahvasti henkilöstön osaamisen lisäksi taloudelliset resurssit ja toimintayksikön koko. Ev.lut. kirkon seurakuntien koot vaihtelevat suuresti pienistä (enintään 5 000 jäsenisistä) ja keskikokoisista (5 001–15 000 jäsenisistä) seurakunnista suuriin (vähintään 15 001 jäsenisiin) seurakuntiin tai useamman seurakunnan muodostamaan seurakuntayhtymään. Osaava henkilöstö on yritysten suurin voimavara ja kilpailuetu (Hasu 2017), mutta ainakin seurakunnille myös suurin kuluerä. (Ks. Kirkon tilastot 2021b; 2021c; 2021e.)

Eri seurakuntien tarjoamat palvelut kuten esimerkiksi hautaustoimen palveluista ja hautasijoista perimät maksut, tavara- ja palveluhankintoihin, toimintojen, kiinteistöjen ja hautausmaiden ylläpitoon varattu pääoma, muut kulut ja tulot sekä varallisuus vaihtelevat suuresti eri seurakunnissa. Seurakuntien jäsenistöstä ja sen rakenteesta, henkilöstöstä, toiminnasta ja taloudesta saatavista tilastoraporteista kirkon tilastot.fi -palvelussa niin koko kirkon osalta, hiippakunnittain, rovastikunnittain tai seurakunnittain, voidaan todeta seurakuntien erilaisuus tilastojenkin valossa monella eri tasolla. (Ks. Kirkon tilastot 2021a; 2021b; 2021c; 2021e; 2021f.)

Oman työkokemukseni mukaan suuremmissa yksiköissä toimintojen kehittäminen, tehostaminen ja keskittäminen ovat käytössä olevien resurssien myötä helpompaa ja tietotaitoa on usein enemmän kuin pienissä yksiköissä, joissa yksittäiset työntekijät hoitavat monia eri tehtäväalueita, eikä toimintojen kehittämiseen välttämättä ole riittävästi resursseja. Seurakuntien perustehtävän hoitaminen on seurakuntien tärkein ja toimintaa ohjaava asia, mutta siitä huolimatta on toiminnassa huomioitava myös taloudelliset näkökohdat.

Koko kirkon tasolla pitkään jatkunut jäsenmäärän väheneminen, jäsenistön ikärakenne ja kuolleisuuden kasvu vaikuttavat kirkollisverotuloihin negatiivisesti. Yleisen talouskasvun, tulotason nousun ja mahdollisten kirkollisveroprosentin korotusten myötä koko kirkon kirkollisverokertymä on kasvanut hieman vuodesta 2018 vuoteen 2020. Tulevaisuudessa jäsenmäärän edelleen laskiessa on kirkollisverotuloihin odotettavissa laskua, ellei taloudessa ja tulotasossa ole kasvua, jolloin seurakuntien taloudellinen ti-

lanne heikkenee. Seurakuntien talouden heikentyessä on säästöjä ja toimintojen tehostusta haettava kaikilta mahdollisilta tahoilta vaarantamatta silti seurakunnan perustehtävän hoitoa, mikä asettaa haasteita mm. työvoiman riittävyyteen ja sitä kautta toimintojen laadukkaaseen hoitoon ja itsenäiseen kehittämiseen. Tähän haasteeseen voisi yhteistyön kehittäminen olla yhtenä ratkaisuna. (Kirkon tilastot 2021c; 2021d; 2021e.)

Ev.lut. kirkon seurakuntien ylivoimaisesti suurin tuloerä on kirkollisverotulot ja toiseksi suurin on valtion rahoitus. Seurakunnille tilitettävään kirkollisveron määrään vaikuttavat yleisen taloustilanteen kehitys, veroperusteen muutokset, kirkollisveroprosentin suuruus, seurakunnan jäsenistön lukumäärä ja heidän ansiotulojen määrä, johon puolestaan vaikuttavat jäsenistön ikärakenne ja työllisyystilanne. (Kirkon tilastot 2021c; 2021d; 2021e.)

Kirkollisverotuotoilla seurakunnat rahoittavat perustehtäviensä hoitoa. Kirkon lakisääteisinä tehtävinä on järjestää jumalanpalveluksia, toimittaa kasteen ja ehtoollisen sekä huolehtia muista kirkollisista toimituksista, joita ovat esim. konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen. Kirkko huolehtii lakisääteisenä tehtävänä myös kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, diakoniasta, lähetystyöstä, sielunhoidosta sekä muista kristillisistä palvelu- ja julistustehtävistä. (Kirkkolaki 1993/1054 4:1 §.)

Valtion rahoituksella, joka perustuu kunnan jäsenmäärään, rahoitetaan ev.lut. kirkon seurakuntien lakisääteisiä tehtäviä kuten hautaustoimi, väestökirjanpito ja kulttuurihistoriallisten rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Seurakunnat rahoittavat toimintaansa myös mm. puun myynnillä, vuokratuloilla, kolehdeilla ja testamenttilahjoituksilla sekä erilaisilla palvelumaksuilla. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021c; 2021j.) Hautaustoimen osalta hautaustoimeen liittyviä kustannuksia ja tuloja sekä kirjauskäytäntöjä on käsitelty tarkemmin luvussa 4.

4 HAUTAUSTOIMI

4.1 Hautaustoimen tehtävät ja palvelukuvaus

Evangelisluterilaisen kirkon seurakuntien hautaustoimen tehtäviin kuuluu mm. rakentaa ja ylläpitää yleisiä hautausmaita ja niillä olevia rakennuksia, järjestää hautaukseen liittyvät toiminnot, kuten osoittaa hautapaikka, luovuttaa hautaoikeus, huolehtia vainajien säilytyksestä, hautojen kaivamisesta ja peittämisestä sekä huolehtia muista hautausjärjestelyistä. Hautaustoimen tehtävänä on mm. ylläpitää hautarekisteriä ja hautakarttaa, hautausmaan käyttösuunnitelmaa, huolehtia muista hautaustoimen laakisääteisistä ja muista seurakunnan palvelutehtävistä laadukkaasti ja hienovaraisesti omaisia ja vainajia kunnioittaen sekä omaisten surutyötä tukien. Hautaustoimen palvelukuvausta on visualisoitu kuviossa 4, jossa käsitellään polkua vainajan kuolemasta hautaan (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021h) sekä asiakkaan että seurakunnan näkökulmasta. (Hautaustoimilaki 457/2003 ; Kirkkojärjestys 1055/1991; Kirkkolaki 1274/2003.)



Kuvio 4. Polku kuolemasta hautaan (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021h)

Hautaustoimen palveluiden lisäksi useissa ev.lut. kirkon seurakunnissa toimii sururyhmiä, jotka ovat luottamuksellisia vertaistukiryhmiä ja ne tukevat läheisensä menettäneiden surutyötä (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021g). Seurakunnilta voi kysyä apua hautausjärjestelyiden lisäksi myös muihin kuolemaan liittyviin käytännön asioihin. Useissa seurakunnissa hautaustoimen palveluihin kuuluu myös hautojen hoitosopimuksista huolehtiminen. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a; Aaltonen ym. 2005, 70, 88, 137.)

4.2 Sidosryhmät ja arvontuotto

Kuolemaan, hautaukseen ja hautaustoimeen liittyy omaisten, vainajan ja seurakunnan henkilöstön lisäksi useita muita sidosryhmiä. Niitä ovat esimerkiksi hautaustoimistot, hautakiviliikkeet, krematoriot, maistraatit, terveyskeskukset ja sairaalat, seurakuntien hautaustoimeen liittyvien materiaali- ja palveluhankintojen toimittajat, media sekä hautausmaiden muut asiakkaat (Aaltonen ym. 2005, 76–81; Pajunen 2017, 37). Hautaustoimen sidosryhmissä on myös useita viranomaistahoja. Kirkkojärjestyksen, kirkkolain ja hautaustoimilainsäädännön sekä terveydensuojeluasetuksen päättävät viranomais- tahot, kirkon organisaation ja seurakuntien omien luottamuselinten (ks. Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d) lisäksi ovat olennainen osa hautaustoimen palveluiden ohjausta, sääntelyä ja valvontaa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a; Hautaustoimilaki 457/2003; Kirkkolaki 1274/2003, 780/2012; Kirkkojärjestys 1055/1991, 457/2003, 1277/2003; Terveysturvallisuuslaki 1280/1994 7.)

Hautaustoimen palveluiden tärkeänä elementtinä on palvelun laadun ylläpito ja asiakkaiden tarpeiden huomioiminen hienotunteisesti vainajaa ja omaisia kunnioittaen ja surutyötä tukien. Yhtenä olennaisena osana kuolemaan ja hautaustoimeen liittyen on seurakunnan työntekijöiden ja omaisten kohtaaminen palveluprosessin eri osissa kuten esimerkiksi siunauskeskusteluissa, hautajaisjärjestelyissä, siunaustilaisuudessa ja maahanlaskussa, hautapaikan valinnassa, sukuselvitysten tilauksessa perunkirjoitusta varten sekä mahdollisissa rukoushetkissä, suru- ja tukiryhmissä tai kriisiavussa (Aaltonen ym. 2005, 76, 82–88). Korkealaatuisen palvelun sekä hyvin hoidettujen hautausmaiden ylläpito puolestaan vaativat seurakunnilta sekä osaavaa ja riittävää henkilöstömäärää että taloudellisia resursseja. Seurakunnan omien hautaustoimen palveluiden ja tehtävien lisäksi seurakuntien on pyrittävä ohjauksellaan varmistamaan asiakkaan informointi koko palveluprosessin osalta myös seurakunnan ulkopuolisten toimijoiden

kanssa, jolloin koko prosessi onnistuu mahdollisimman sujuvasti helpottaen surevia asiakkaita. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a; 2021g; 2021h; Janakkalan seurakunta 2021.)

4.3 Hautaustoimen tehtäväalueet, kulut ja rahoitus

Hautaustoimi- ja uskonnonvapauslaki sekä laki valtion rahoituksesta edellyttävät hautaustoimen kustannusten kattamiseksi kustannuslaskentaa. Ev.lut. kirkon seurakunnilla on hautaustoimi yhtenä kirjanpidon pääluokkana ja sitä raportoidaan kirjanpidon lisäksi myös kirkon tilastoissa. Hautaustoimi jakaantuu seurakunnissa hautausmaahallinnon, hautausmaakiinteistöjen ja varsinaisen hautaustoimen tehtäväalueisiin. Kirjanpidossa jokaisen hautausmaan kulut ja tuotot eriytetään toisistaan. Mikäli seurakunta tarjoaa haudanhoitosopimuksia asiakkailleen, hoidetaan niiden tulot ja menot joko erillisenä kirjanpitona hautainhoitorahastossa tai mikäli hautainhoitorahastoa ei ole, niille on perustettu hautaustoimen pääluokkaan oma tehtäväalueensa, johon niihin liittyvät kustannukset ja tuotot kirjataan. (Kustannusten kohdentaminen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä 2020, 9–10.)

Hautausmaahallinnon kuluiksi seurakunnissa kirjataan hautaustoimen luottamushenkilöhallinnon ja hautausmaahallinnon järjestämiseen liittyvät kulut henkilöstökuluista hautausmaahallinnon investointien poistoihin ja sisäisiin korkoihin. Hautausmaakiinteistöjen tehtäväalueelle puolestaan kirjataan vainajien säilytystilojen, siunauskappeloiden, hautausmaiden huolto- ja muiden rakennusten, hautaustoimen koneiden ja kaluston sekä krematorioiden tulot ja menot. Lisäksi hautausmaakiinteistöille kirjataan hautausmaiden perustamisen ja peruskunnostuksen poistot, sisäiset korot sekä hautausmaiden yleishoitoon liittyvät tuotot ja kulut. Yleishoitoon liittyviä kuluja ovat henkilöstö-, materiaali- ja palvelujen hankintakulut ja hautausmaakiinteistöjen tuloja puolestaan ovat haudan lunastusmaksut ja muut hautausmaakiinteistöön liittyvät tuotot. (Kustannusten kohdentaminen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä 2020, 9–10.)

Varsinaisen hautaustoimen tehtäväalueelle kirjataan tuotot ja kulut, jotka liittyvät vainajan hautaamiseen, tuhkaamiseen, tuhkan käsittelyyn ja vainajan säilytykseen. Näitä kuluja ovat mm. haudan kaivuu-, peitto- ja peruskunnostustyöt, vainajan säilytyskulut sekä hautausmaan ylläpidosta ja hoitamisesta johtuvat henkilöstö- ja hankintakulut. Varsinaisen hautaustoimen tuloja ovat hautauskuluista asiakkailta perittävät maksut,

kuten maksut haudan avaus-, peitto- ja peruskunnostustöistä. (Kustannusten kohdentaminen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä 2020, 9–10.)

Hautaustointa rahoitetaan kirkollisverotuloin, valtion rahoituksella ja seurakuntien asiakkailtaan perimillä hautauspalvelu- ja hautasijamaksuilla. Ev.lut. kirkon saamalla valtionrahoituksella hoidetaan seurakuntien lakisääteisiä tehtäviä kuten hautaustoimi, väestökirjanpito sekä kulttuurihistoriallisten rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Valtio maksaa vuosittain kirkon keskusrahastolle valtion rahoitusta, joka puolestaan jakaa sitä seurakunnille. Valtionrahoitus ev.lut. kirkolle vuonna 2021 on 116.984.000 euroa, josta kirkolliskokouksen päätöksellä 7 miljoonaa euroa jaetaan rakennusavustuksina seurakunnille ja 2 miljoonaa euroa käytetään väestökirjanpitoon liittyvän Kirjuriohjelman kehittämiseen. Loput valtion rahoituksesta jaetaan kunnan asukasluvun perusteella seurakunnille. (Laki valtion rahoituksesta evankelisluterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin 430/2015; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2020; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021j.)

Lain mukaan valtion rahoituksella on tarkoitus rahoittaa myös hautaustointa, mutta sitä ei ole ns. ”korvamerkitty” hautaustoimen käyttöön seurakuntien kirjanpidossa tai kirkkohallituksen antamissa kirjausohjeistuksissa. Näin ollen seurakunnille kunnan asukasmäärän perusteella jaettavaa valtionrahoitusta ei kirjanpidossa kohdenneta hautaustoimen pääluokkaan. (Laki valtion rahoituksesta evankelisluterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin 430/2015; Kustannusten kohdentaminen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä 2020; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021j.)

4.4 Koronaviruksen vaikutukset hautaustoimeen

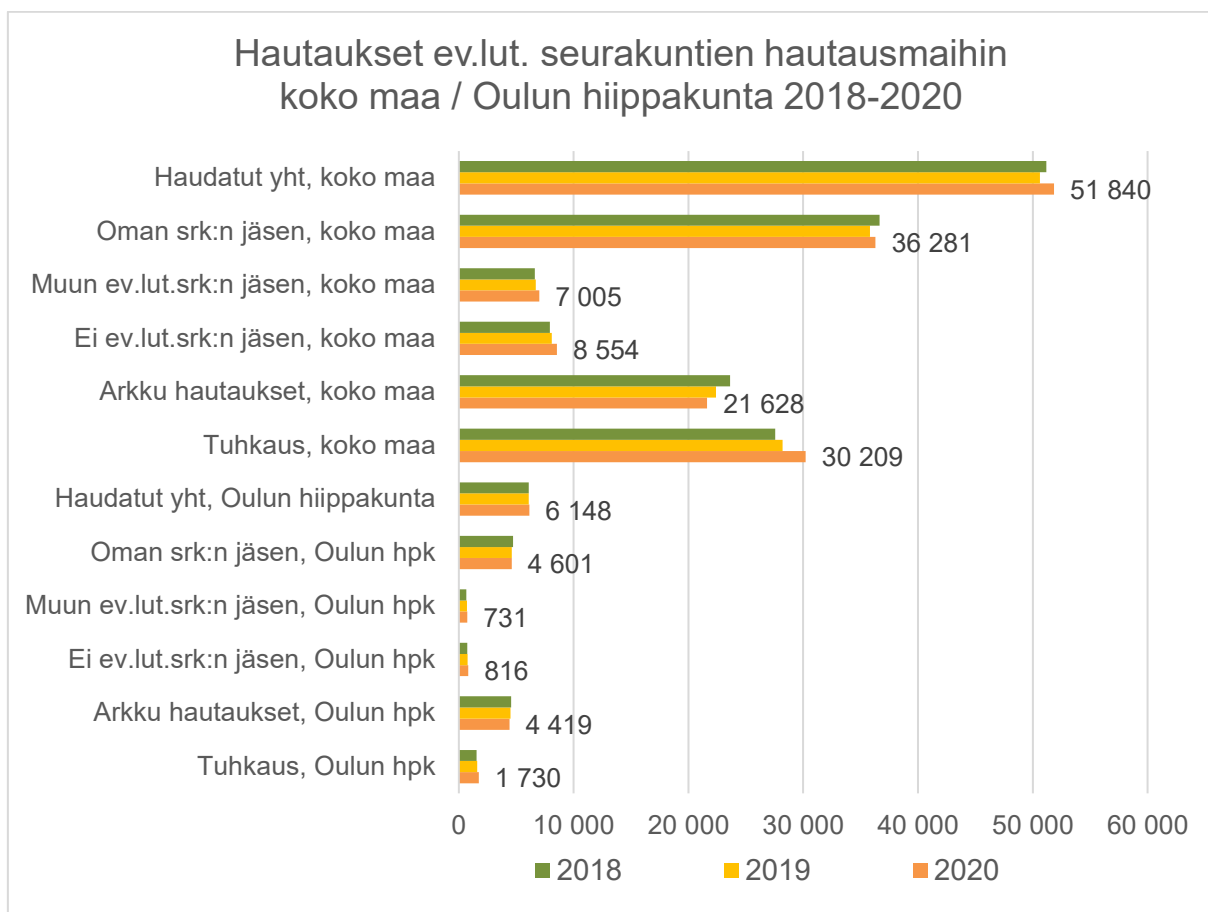
Terveysturvallisuusasetuksen mukaan tarttuvaa tautia sairastaneesta vainajasta, johon tartuntavaara on edelleen olemassa, on kuolinsyöntutkijan ilmoitettava ruumista käsitteleville tahoille (Terveysturvallisuusasetus 1280/1994 7:41). Korona aikana THL ohjeistusten mukaan mm. koronavirusta kantaneen vainajan näytössä ja ruumiin käsittelyssä on normaalioloja tiukemmat hygieni- ja suojaruustevaatimukset, eikä vainajan näyttöä suositella yli 70-vuotiaille tai muille riskiryhmäläisille. Vainajat, joilla on todettu tai epäillä olleen COVID-19 tartunta, voidaan haudata ja tuhkata normaalisti. Käytännössä joissakin seurakunnissa on koronavainajien osalta noudatettu THL ohjeistuksia tiukempaa linjaa vainajien näytössä ja hautaamisessa. (Vainajien käsittelyohjeet varmistetuissa tai epäillyissä COVID-19-infektioissa 2020.)

Seurakunnat ovat vastanneet omalta osaltaan koronan aiheuttamien kokoontumisrajoitusten ja suojavälineiden käytön ohjeistamisesta ja valvonnasta järjestämänsä toiminnan osalta, mikä hautausmaiden osalta tarkoittaa kirkossa tai hautausmaalla tapahtuvaa siunaustilaisuutta ja hautaan laskua. Korona-ajan mukaiset kokoontumisrajoitukset ovat osaltaan vähentäneet mm. hautajaisten osallistujamääriä, minkä seurauksena joissakin seurakunnissa on järjestetty mahdollisuus hautajaisten seuraamiseen ja osallistumiseen digitaalisin keinoin. Koronarajoitusten vuoksi osalle vainajista on järjestetty vain hautaan siunaus ja hautaan lasku tai tuhkaus, mutta vainajien muistotilaisuuksien pitoa, jotka omaiset järjestävät itse, on siirretty myöhempään ajankohtaan, mikä pidentää ja muuttaa surutyöprosessia. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021f.)

Oman hautausmaiden työkokemuksen ja useiden kollegoiden näkemysten mukaan seurakunnan työntekijöiden yhteydenotot asiakkaisiin tai asiakkaiden yhteydenotot seurakuntaan osittain etänä, puhelimitse ja digitaalisesti mm. hautajaisjärjestelyiden osalta tuo uusia haasteita seurakunnan tarjoamaan palveluun ja sen laatuun hautausmaiden toimessa, hautaan siunaamisessa ja omaisten surutyön tukemisessa. Omaisten kohtaaminen on kuoleman kohdatessa tärkeä ja olennainen osa seurakunnan tarjoamaa tukea omaisille ja läheisille, josta koronarajoitusten takia on jouduttu osittain tinkimään. Kokoontumisrajoitusten myötä ovat seurakunnat joutuneet tai joutuvat edelleen etsimään uusia toimintatapoja laadukkaan palvelun tarjoamiseksi asiakkailleen.

4.5 Hautaustavat, väestön ikärakenne ja kuolleisuus

Ev.lut. kirkolla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia hautausmaiden järjestämisestä kaikille suomalaisille riippumatta siitä, kuuluuko henkilö ev.lut. kirkkoon vai ei, vaikka kaikki suomalaiset eivät kyseistä mahdollisuutta käytäkään. Hautauksia tehdään jonkin verran myös esimerkiksi ortodoksisten seurakuntien hautausmailla. Kuviossa 5 on hautausmaiden tilasto vuosilta 2018–2020 kaikista Suomen ev.lut. kirkon seurakuntien hautausmaihin haudatuista vainajista hautaustavoittain. Kuvioista nähdään myös seurakuntaan kuuluvien ja ei ev.lut. seurakunnan jäsenten hautausten välinen suhde sekä oman seurakunnan ja toisten ev.lut. seurakuntien jäsenten hautausten suhde. Ei ev.lut. seurakunnan jäseniin kuuluvat kirkkoon kuulumattomien lisäksi myös toisten uskontojen eli muiden kuin evankelisluterilaisiin seurakuntiin kuuluvat jäsenet. (Kirkon tilastot 2021a.)



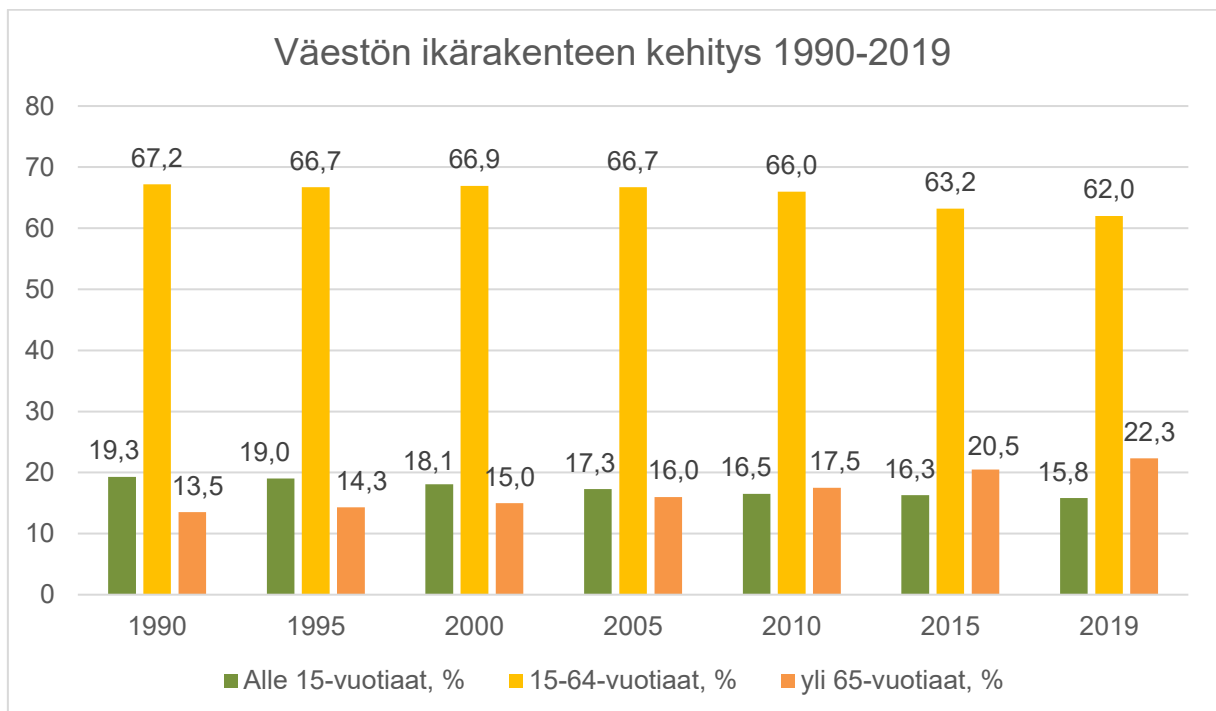
Kuvio 5. Hautaustoimen tilasto 2018–2020 Suomen ev.lut. kirkon hautausmaihin haudatuista vainajista (mukaillen Kirkon tilastot 2021a)

Tuhkahautausten määrä kaikista haudauksista on kasvanut tasaisesti viime vuosina sekä valtakunnallisesti että Oulun hiippakunnassa. Vuonna 2020 tuhkahautausten määrä valtakunnallisesti oli 58,3 prosenttia (53,8 prosenttia vuonna 2018) ja arkkuhautausten määrä oli 41,7 prosenttia. Oulun hiippakunnassa tuhkahautauksia oli 28,1 prosenttia vuonna 2020 (25,1 prosenttia vuonna 2018). (Kirkon tilastot 2021a.)

Oulun hiippakunnassa on vain yksi krematorio Oulussa, joka palvelee koko alueen seurakuntia, ja sen tuhkauserät ovat suuret ja tuhkausten odotusajat pitkiä (Hinkula & Holopainen, 2018), millä voi olla vaikutusta alueen tuhkauserien valtakunnallista tasoa hitaammassa kasvussa. Krematorioille on suuri tarve Oulun hiippakunnassa. Hiippakuntaan kuuluvan Kokkolan seurakuntayhtymän krematorio valmistunee toukuussa 2021 (Vihanta 2018) ja Rovaniemen seurakunnan krematorio hanke viivästyy entisestään, kun markkinaoikeus kumosi tuhkauserin hankinnan jo toistamiseen vuonna 2021, kun se edellisen kerran kumottiin vuonna 2019 (Hiltunen 2021).

Tuhkaa voidaan haudata sekä uurnassa uurnahauta-alueille eli uurnalehtoon joko yksittäisiin uurnahautapaikkoihin tai useamman uurnan sukuhautoihin, jolloin molemmissa tapauksissa omaiset voivat hankkia haudalle pienen muistomerkin ja hautaan muodostuu tällöin hautaoikeus. Uurnia voidaan haudata myös arkkuhautoihin tai kolumbarioihin eli uurnaholveihin. Haudattaessa uurna muistolehtoon on kyseessä anonyymi hautaustapa, eivätkä omaiset ole mukana hautauksessa, tai tiedä tarkkaa paikkaa, mihin uurna on haudattu. Tuhkaa voidaan haudata myös ilman uurnaa tai sirotella tuhka sirottelualueelle, jossa omaiset voivat olla mukana hautauksessa seurakunnan käytännöistä riippuen. Tällöin omaiset eivät hanki muistomerkkiä, mutta voivat hankkia muistolaatan seurakunnan muistomerkkikiveen. Tuhkattu vainaja voidaan haudata myös muualle kuin hautausmaahan, mutta siihen tarvitaan kiinteistön tai vesistön omistajan lupa. (Parikka 2018.)

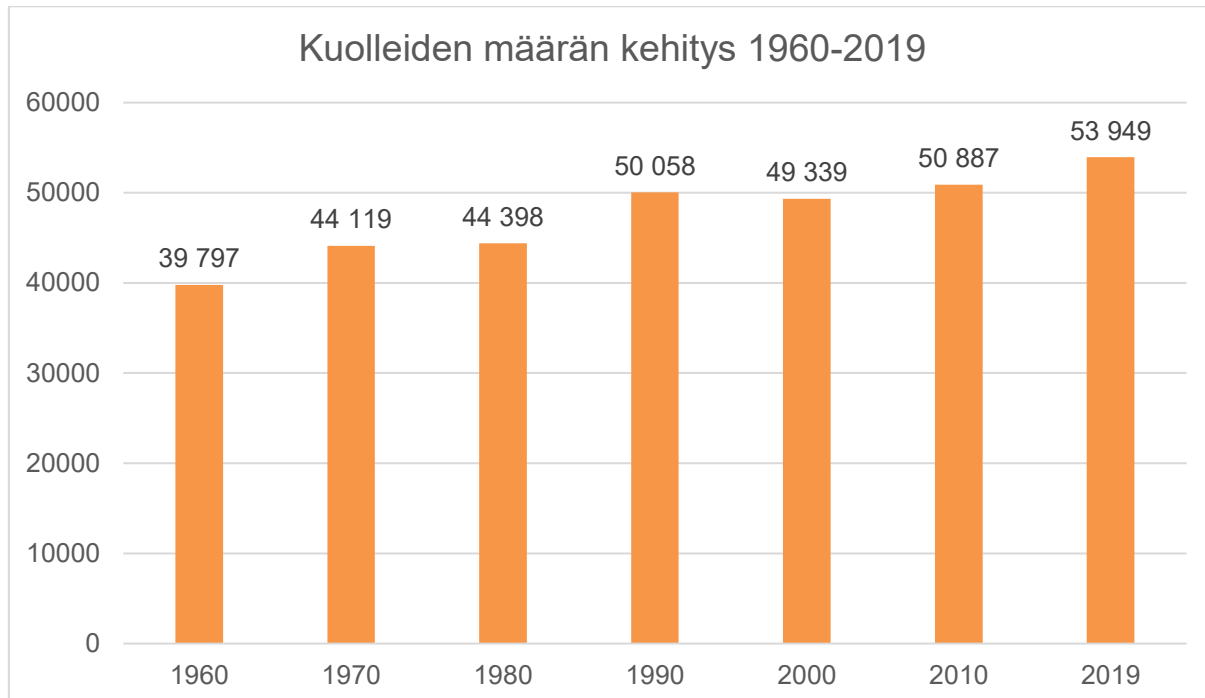
Ev.lut. kirkon lakisääteisen hautaus-toimen tehtävän koskiessa kaikkia suomalaisia on väestön ikärakenteesta kuviossa 6 ja kuolleisuustilastoissa (Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021) kuviossa 7 otettava huomioon koko Suomen väestö. Väestön ikärakenne on 1990-luvulta vuoteen 2019 asti vanhentunut, kun yli 65-vuotiaiden suhteellinen osuus koko väestöstä on kasvanut samanaikaisesti syntyvyyden laskun myötä kuten kuviosta 6 havaitaan. (Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 2021.)



Kuvio 6. Väestön ikärakenteen kehitys Suomessa 1990–2019 (mukaillen Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 2021)

lökkäiden määrän kasvuun vaikuttavat mm. elinajan odotteen nousu sekä sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat (Suomen virallinen tilasto: Elinajanodote 2021, Väestörakenne 2021). Ikääntyvien kasvavalla määrällä on vaikutusta tulevaisuudessa kuolleiden lukumäärään ja sitä kautta haudattavien määrän kasvuun, vaikkakin elinajan odote on kasvanut viime vuosina jatkuvasti korkeammalle tasolle. Vuodesta 1990 lähtien yli 65-vuotiaiden elinajan odote on kasvanut pääsääntöisesti kaikissa ikäryhmissä lukuun ottamatta yli 95-vuotiaiden ikäryhmiä (Suomen virallinen tilasto: Elinajanodote 2021).

Koronapandemian voimakkuutta ja sen vaikutusta kuolleisuuteen voidaan arvioida vertaamalla kuolleisuutta aiempien vuosien kokonaiskuolleisuuteen (Pajunen & Taskinen 2021). Vaikka koronavirus on aiheuttanut vuodesta 2020 alkaen kuolemia Suomessa, on sen vaikutus ollut 2021 kevääseen mennessä tilastollisesti pieni verrattuna kuolleiden kokonaismäärään (Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021b). Vuonna 2020 kuolleita oli yhteensä 55 488, mikä on 1 539 edellisvuotta enemmän. Kuolleiden määrän selkeää ja tasaista kasvua on havaittavissa 1960 luvulta alkaen kuviossa 7. (Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021a.)



Kuvio 7. Kuolleiden määrän kehitys Suomessa 1960–2019 (mukailien Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021a)

4.6 Hautaustoimen haasteet ja tarpeet yhteistyön rakentamiseen

Eri seurakuntien hautaustoimen käytännöt, toimintatavat, hautausmaat, seurakuntien asiakkailleen tarjoamat palvelut ja hautaustoimeen käytetyt taloudelliset ja henkilöstöresurssit sekä hautaustoimesta asiakkailta perittävät maksut vaihtelevat paljon seurakunnasta toiseen. Eroavaisuudet voivat aiheuttaa asiakkailta vertailua eri hautausmaiden sekä seurakuntien tarjoamien palveluiden ja perimien maksujen suhteen. Jotta seurakuntien käytäntöjä, hyviä toimintatapoja ja asiakkailleen tarjoamia palveluita ja heiltä perittäviä maksuja voitaisiin edes hieman yhdenmukaistaa alueellisesti, on seurakuntien vertailtava omia toimintojaan toisiin seurakuntiin, mikä tapahtuu esimerkiksi verkostoitumalla toisten seurakuntien kanssa tai vertaiskehittämällä. (Ks. Kirkon tilastot 2021a; Kirkon tilastot 2021b; Kirkon tilastot 2021e.)

Oman hautaustoimen työkokemuksen mukaan sellaisille seurakunnille, joiden käytössä olevat resurssit ovat hyvin pienet ja riittämättömät, on haastavaa saada hoidettua lakisääteiset ja muut hautaustoimeen liittyvät palvelutehtävät asianmukaisesti ja laadukkaasti, vaikka hautaustoimen kustannukset ovatkin kohtuullisen alhaiset. Henkilöstöresurssien vähäisyys vaikeuttaa hautaustoimen palveluiden ja käytäntöjen kehittämiseen tai toimintojen uudistamiseen tarvittavaa aikaa, jolloin se usein jää ns. kiireen jalkoihin. Myös taloudellisten resurssien vähäisyys hankaloittaa uudistuksiin tarvittavaa panostusta. Yksittäisen, pienen seurakunnan itsenäisesti ja ilman vertaistukea tai verkostoitumista on haastavaa saada toimintojen tehostamiseen ja parantamiseen liittyviä muutoksia tehtyä. Verkostoitumalla, hyvien käytäntöjen jaolla ja muilla yhteistyömuodoilla voidaan saada aikaan enemmän pienemmillä resursseilla kuin pelkästään itsenäisesti toimimalla (Aspegrén 2015; Heikkinen 2016; Yhteistyösopimus 2017).

Erikokoisilla seurakunnilla ovat hautaustoimen haasteet ja tarpeet usein erilaisia. Esimerkiksi pieni muuttotappioseurakunta, joka sijaitsee hiekkakangasalueella, pystyy hoitamaan hautaustoimensa kohtuullisen vähäisin kustannuksin. Niillä maan hinta on alhainen, vanhoja sukuhautoja on lähes kaikille tarvitseville ja uusien hautojen luovutuksen kustannukset ovat kohtuullisen alhaisia. Suurilla muuttovoittoisilla kaupunkiseurakunnilla tilanne on päinvastainen. Hiekkakankaat on käytetty muuhun rakentamiseen, suurimmalla osalla asukkaista ei ole entuudestaan sukuhautaa, jolloin kuolemantapaus edellyttää uuden haudan luovuttamista. Tällöin, kun vanhoja vapautuvia sukuhautoja ei ole, on rakennettava uusia hautoja. Mikäli maa on esimerkiksi kostea

ja saviperäistä, on uuden alueen rakentamiskustannukset maamassojen vaihtotyön ja raskaan kunnallistekniikan vuoksi kallista. Uuden ja erillisen hautausmaan korkeiden rakentamiskustannusten lisäksi on seurakunnan palkattava henkilöstöä sen hoitamiseen, mikä nostaa investointien jälkeisiä käyttökustannuksia. Olipa kyse pienestä tai suuresta seurakunnasta, on vain harvoja paikkakuntia, joilla hautausmaata on niin paljon, etteikö hautausmaan käyttöä ja hautapaikkojen riittävyyttä tulisi seurata säännöllisesti ja ryhtyä tarvittaviin toimiin sen mukaisesti. Seurakunnat pyrkivät saamaan lisää hautapaikkoja uusien hauta-alueiden tai hautausmaiden rakentamisen lisäksi kuulumismenettelyllä. (Heng 1994, 69.)

Tuhkahautaukset ovat nopea ja tehokas tapa vähentää hautausmaiden rakenteellisia kustannuksia. Uurnahauta-alueet ja muisto- tai sirottelulehdot voidaan usein sijoittaa arkkuhautaukseen soveltumattomille tai vapautuneille alueille, pienemmälle maa-alalle mahtuu enemmän tuhkana haudattuja vainajia kuin arkuissa haudattaessa, ja hautauskustannukset ovat tuhkahautauksissa arkkuhautauksia pienemmät. (Heng 1994, 70.) Tuhkausten yleistyminen ja hautapaikkojen riittämättömyys ovat saaneet eritoten suuremmat seurakunnat, osittain myös pienemmätkin seurakunnat rakentamaan uurnahauta-alueita eli uurnalehtoja, muisto- tai sirottelulehtoja.

Seurakunnat voivat hinnoittelullaan ohjata vainajien hautauspaikkaa arkkuhautauksen ja uurna- tai tuhkahautauksen välillä, mikä on edellä mainitun lisäksi voinut vaikuttaa tuhkauksen yleistymiseen. Hautapaikkojen riittämättömyyden vuoksi ja hautausmaksu- tuottojen parantamiseksi seurakunnat voivat suorittaa kuulumismenettelyitä hautausmaillaan sellaisille hautapaikoille, joiden hautoikeuden hallinta- eli voimassaoloaika on päättynyt, tai joiden hoito on olennaisesti laiminlyöty (Kirkkolaki 1274/2003 17:2.2–3 §). Menettelyn seurauksena hautapaikat, joita ei lunasteta uudelleen hallinta-ajan päätyttyä tai hautoja, joita ei kunnosteta määräajassa, siirtyvät kuulumismenettelyn myötä seurakunnan hallintaan (Kirkkolaki 1274/2003 17:5.3 §; Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a). Tällöin seurakunta saa lisää hautapaikkoja, joihin voidaan haudata uusia vainajia ja ne hautapaikat, jotka lunastetaan, tuottavat lisää hautausmaksuja. (Heng 1994, 32.) Suuremmissa seurakunnissa kuulumismenettelyt ovat usein säännöllisempiä kuin monissa pienemmissä seurakunnissa.

4.7 Innovaatiot hautauspalvelussa projekti

Hautaus-toimen yhteistyöhankkeesta on erinomainen esimerkki innovaatiot hautauspalveluissa projekti, joka toteutettiin kolmevuotisena hankkeena Janakkalan rovastikunnassa, Tampereen hiippakunnassa hautaus-toimen innovoimiseksi. Innovaatiot hautauspalveluissa hankkeessa tarkasteltiin kyseisen rovastikunnan neljän seurakunnan hautauksiin liittyviä käytäntöjä seurakuntien kesken, jolloin huomattiin paljon käytäntöjen eroavaisuuksia. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää hautaukseen liittyviä toimintatapoja kyseisissä seurakunnissa pyrkien tunnistamaan hautaus-toimen palvelupolun, sekä asiakkaiden että palvelujen tarjoajien eli seurakuntien näkökulmasta. (Jokinen & Virtanen 2017.)

Yhteistyöprojektin myötä hautaus-toimen käytäntöjä ja työtä tehtiin näkyväksi, jotta sen kehittäminen olisi helpompaa. Hautauksen palvelupolku malli toteutettiin muutostyöpaja menetelmällä ja useamman yhteistyötahon kesken. Idealistisena tavoitteena hankkeella oli vaikuttaa koko kirkon tasolla hautauksen palvelupolun yhdenmukaistamiseen sekä luoda selkeät ohjeet, jotka selkiyttävät ja helpottavat omaisten, seurakunnan ja muiden hautaukseen ja kuolemaan liittyvien tahojen välistä yhteydenpitoa. Projektilla pyrittiin selkiyttämään ja tehostamaan toimintaa seurakuntien sisällä poistamalla päällekkäisiä toimintoja ja sujuvoittamalla prosesseja. (Jokinen & Virtanen 2017.)

Projektin tuloksena kehitettiin mm. ”polku kuolemasta hautaan”, jota on kuvattu kuviossa 4. Polku kuolemasta hautaan on otettu käyttöön useissa muissakin seurakunnissa ympäri Suomen, joista Oulun hiippakunnassa se on käytössä esimerkiksi, Ylitornion, Kolarin ja Pellon seurakunnissa (Ylitornion seurakunta 2021; Kolarin seurakunta 2021; Pellon seurakunta 2021). Hankkeen myötä Janakkalan rovastikunnassa on uudenlaisen yhdessä ideoimisen ja kokeiluiden myötä kehitetty esimerkiksi suruesite ja siunausmusiikkilista (Jokinen & Virtanen 2017).

4.8 Hautaus-toimen yhteisen ohjelmiston hankinnan esiselvitys

Kirkkohallitus teetti seurakunnille kyselyn tai esiselvityksen vuonna 2015 seurakuntien yhteisen hautaus-toimen ohjelmiston hankinnan tarpeellisuudesta. Selvityksen perusteella noin puolet vastanneista koki hautaus-toimen yhteisen ohjelmiston, joka olisi seu-

rakunnille ilmainen, hankinnan tarpeelliseksi. Asia eteni ohjelmiston EU-hankintailmoituksen osallistumispyyntöön kesäkuussa 2019 ja kirkolliskokouksen talousvaliokunnan käsittelyyn marraskuussa 2019. (Palo 2020.)

Kirkolliskokous lähetti marraskuussa 2019 hautaustoimen ohjelmistohankintaan liittyvän asian valmisteltavaksi kirkolliskokouksen talousvaliokunnalle. Talousvaliokunnan mietinnössä 4/2019 todettiin, että hautaustoimen ohjelmiston hankinnasta olisi tehtävä uusi, ajantasainen selvitys seurakuntien halukkuudesta liittyä uuden ohjelmiston käyttäjiksi. Selvityksestä tulisi ilmetä seurakuntien hautausohjelmistojärjestelmien nykytila ja niiden kustannukset, ennen kuin hankkeesta aiotaan tehdä uusi esitys kirkolliskokoukselle tai tehdä siitä päätöstä. Marraskuun 2019 kirkolliskokouksessa hautaustoimen ohjelmiston puolesta ei ollut yhtään puheenvuoroa, mutta sen vastaisia kylläkin, eikä asiasta tehty talousvaliokunnan esityksestä päätöstä. (Kirkolliskokouksen talousvaliokunnan mietintö 2019, 7–8, 11.)

Kirkon keskusrahaston talousarviossa 2021 vuodelle on todettu, ettei suunnitelmakaudelle 2021–2023 ICT-hankkeiden osalta ole tarkoitus aloittaa uusia valtakunnallisia hankkeita, vaan suunnitelmakaudella keskitytään olemassa olevien ICT-palveluiden edelleen kehittämiseen ja ylläpitoon. Kirkkohallituksen maankäyttöpäällikkö Palon mukaan on oletettavaa, ettei hautaustoimen yhteisen ohjelmistohankinnan oleteta etenevän myöhemminkään, vaan seurakuntien on hankittava tarvitsemansa hautaustoimen ohjelmistot omin kustannuksin joko itsenäisesti tai omatoimisesti yhteishankintana. Palon näkemyksen myötä opinnäytetyön tutkimusosiossa yhtenä selvitetävänä asiana on, löytyykö hautaustoimen hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan kiinnostuneita seurakuntia Oulun hiippakunnasta. (Palo 2020.)

5 YHTEISTYÖMALLIT JA YHTEISTYÖN RAKENTAMINEN

5.1 Yhteistyön perusteet

Yhteistyön käynnistymisen on lähdettävä aina yhteisön tarpeesta. Erilaisilla yhteistyömalleilla pyritään useimmiten mahdollistamaan aiempaa parempi tai monipuolisempi perustehtävän hoito sekä jakamaan riskejä, vastuita ja kuluja. Yhteistyö vaatii halua suunnitella ja toimia yhdessä ja uskoa siihen, että yhdessä voidaan saavuttaa enemmän kuin yksin. Yhteistyöllä voidaan lisätä luovuutta ja saada innovaatioita. Sen avulla tuottavuus ja tehokkuus kasvavat, löydetään ratkaisuja monimutkaisiin ongelmiin ja hyvinvointi lisääntyy. Yhteistyön onnistumiseen vaaditaan avoimuuden, sitoutumisen ja luottamuksen lisäksi vuorovaikutustaitoja, yhdessä ajattelemisen taitoa, tunne- ja reflektointi- sekä päätöksentekotaitoja. (Yhteistyösopimus 2017; Yhteistyötaidot ovat tulevaisuustaitoja 2021.)

Pajunen (2017) on todennut Hytöseen (2016) viitaten että, yhteistyön käynnistämiseksi on selvitettävä ensin yhteistyön kannattavuus ja sen rakenne, jonka pohjalta perustettaisiin mahdollisesti ohjausryhmä ja valittaisiin yhteistyöprojektiin vähintään yksi henkilö pääorganisoijaksi. Yhteistyöselvitykseen ja yhteistyöhankkeen onnistuneeseen toteutukseen tarvitaan kaikkien osapuolten sitoutumista ja avoimuutta. Selvityksessä perehdytään mm. sellaisiin tehtäviin, joita voitaisiin jakaa tietyillä osuuksilla eri osapuolille tai jotka voisi kokonaan hoitaa joku muu. Yhteistyöllä pyritään myös verkostoitumaan ja sitä kautta saamaan etuja tai säästöjä ja tietotaidon kehitystä sekä hyvien käytäntöjen jakamista ja kehittämistä. (Pajunen 2017, 40.)

5.2 Yhteistyö seurakunnissa ja seurakuntien yhteistyökumppanit

Ev.lut. kirkon seurakunnissa on sekä seurakuntien välistä että seurakunnan ja ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä useilla eri työaloilla (Kukkonen & Urponen 2013, 70–74, 76, 84–85; Huokuna 2008; Ranuan seurakunta 2021; Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2021, toiminta- ja taloussuunnitelma 2022–2023 2020, 42–43). Osa seurakuntien välisestä yhteistyöstä on seurakuntien omaehtoista ja vapaaehtoista yhteistyötä. Seurakuntien välillä on usein rovastikunnallista yhteistyötä, verkostoitumista sekä yksittäisten seurakuntien välisiä yhteistyömuotoja (Ylä-Savon seurakunnat

2021; Kolarin seurakunta 2020). Joskus yhteistyötä tehdään laajemman alueen seurakuntien kesken, kuten esimerkiksi kirkon IT-alueet ympäri Suomen (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021e).

Osa seurakuntien välisestä yhteistyöstä on kirkon keskushallinnon päätösten mukaista ja seurakunnille pakollista yhteistyötä. Kirkon palvelukeskuksen eli Kipan, joka hoitaa osan seurakuntien talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävistä, ja kaikkien ev.lut. kirkon seurakuntien välinen yhteistyö on ollut pakollista ja kirkon keskushallinnon määräämää yhteistyötä vuoden 2017 alusta alkaen. Toisena esimerkkinä kirkon keskushallinnon päättämästä yhteistyöstä on seurakuntien lakisääteisestä väestökirjanpidon tehtävistä huolehtivat aluekeskusrekisterit, joiden asiakkaita on vuoden 2022 alusta alkaen kaikkien seurakuntien oltava, kun siihen saakka seurakunnat ovat voineet hoitaa kyseiset tehtävät itsenäisesti. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2012; 2018.)

Ihmisten hyvinvoinnin edistämässä ja lähimmäisenrakkauden toteuttamisessa seurakuntien luontevia ulkopuolisia yhteistyökumppaneita ovat kunnat ja maakunnat sekä muut yhteiskunnan järjestelmät. Kirkkohallituksen vuonna 2014 käynnistämän ”Kirkko ja julkiset palvelut” hankkeen tarkoituksena oli linjata ev.lut. kirkon asemaa hyvinvointipalveluiden tuottajana. Hankkeen ohjausryhmän näkemyksenä oli, ettei kirkon tule tavoitella merkittävää vastuuta kilpailutetuissa hyvinvointipalveluissa, vaan että kirkko tukee ja rohkaisee kirkollisia säätiöitä, yhdistyksiä ja yhtiöitä kristillisiin arvoihin tukeutuvien sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalvelujen tuottamiseen ja että soteuudistuksen myötä tuli varmistaa seurakuntien ja kuntien välisen, jo olemassa olevan sopimusyhteistyön säilyminen tulevaisuudessa. (Kirkko ja julkiset palvelut 2018, 6, 10.)

Maakunta- ja soteuudistuksen myötä on korostunut se, ettei kunta enää edistä yksin kansalaisten hyvinvointia, vaan se verkostoituu ja varmistaa, että aktiiviset oman alueensa kehittämisestä kiinnostuneet seurakunnat, järjestöt, yritykset, yhteisöt ja kuntalaiset osallistuvat tulevaisuuden yhteistyöhön. Sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelujen päätösten ja järjestämisen siirtyessä suurempiin yksiköihin, edellyttää se paikallisten toimijoiden rakenteiden uudistamista tai keskinäistä yhteistoimintaa, mikäli julkisen palvelun yhteistyösuhteita halutaan ylläpitää ja kehittää. Muuttuvan tilanteen myötä korostuu tarve kunnan ja seurakunnan väliseen keskusteluun tulevaisuuden strategisista kumppanuuksista ja keskinäisestä tehtävänjaosta, mikä vaatii kumppaneilta keskinäistä luottamusta, yhdenvertaisuutta, vastavuoroisuutta ja avointa vuo-

rovaikutusta, jolloin toimijoiden osaaminen ja resurssit täydentävät toisiaan ja hyödyttävät molempia osapuolia. Kirkon rooli yhteiskunnallisten palveluiden tuottajana ei saa vaarantaa seurakunnan oman perustehtävän tuottamista ja sen kehittämistä. Yhteiskunnallisten palveluiden tuottamisessa seurakunnan tavoitteena voivat olla oman perustehtävän parempi toteutus siten, että yhteiskunta antaa sille korvauksen tai kirkon yhteiskunnallisen arvon kasvattaminen tai tulojen hankinta vähenevien verotulojen korvaamiseksi. (Kirkko ja julkiset palvelut 2018, 13, 17–18.)

5.3 Sopimussyhteistyö

Sopimussyhteistyö tarkoittaa eri yksiköiden välillä toteutettavaa yhteistyötä heille soveltuvissa tehtävissä ja toiminnoissa, jossa tiettyjä toimintoja keskittämällä eri yksiköille, on tarkoituksena saada mm. toimintaa sujuvammaksi ja kannattavammaksi, jakaa tietotaitoa sekä minimoida riskejä ja vastuuta. Yhteistyösopimuksen teossa on tärkeintä määritellä, mihin sopimuksella pyritään ja mistä sovitaan. Yhteistyösopimus voi muodostua useista eri sopimuksista, jolloin on huomioitava, etteivät ne ole keskenään ristiriidassa tai kumoa toisiaan. (Yhteistyösopimus 2017.)

Sopimussyhteistyötä voidaan tehdä useiden eri toimijoiden kesken hallintorakenteita muuttamatta ja sitä voivat rakentaa seurakunnat keskenään tai seurakunta jonkun muun tahon, kuten kunnan, yrityksen tai yhteisön kesken. Sopimussyhteistyössä eli ostopalvelumallissa arvonlisäverollisia palveluita myydään ja ostetaan sopimuskumppanien kesken (Huokuna 2008, 35). Sopimussyhteistyötä seurakunnissa voidaan tehdä useilla työaloilla, kuten diakonia, lapsi- ja nuoriso- ja perhetyössä, sairaalasielunhoidossa, hautaustoimessa ja tukipalveluissa (Vinko 2020; Kukkonen & Urponen 2013, 70–74; Kirkko ja julkiset palvelut 2018, 16–17; Hukari & Repo 2015, 2).

5.4 Kustannusten jakomalli

Kustannustenjakomalliin mukaan seurakuntien välisiä palveluja ei myydä tai osteta, vaan kustannukset jaetaan esimerkiksi seurakunnan jäsenmäärän tai käytetyn työajan perusteella (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010, Huokuna 2008 35–36, 164–167). Kustannustenjakoa seurakunta voi tehdä vain toisen seurakunnan kanssa, ei ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Sopimussyhteistyöhön verrattaessa etuna kustannus-

ten jaolle on sen arvonlisäverottomuus (Korkein hallinto-oikeus 2019:34), mikä on seurakunnille merkittävä asia. Seurakunnat ovat vapautettuja valtion tuloverosta eli ne eivät laskuta palveluistaan myynnin arvonlisäveroa tai tilitä sitä verottajalle, ja ne ovat verovelvollisia ainoastaan harjoittamansa elinkeinotoiminnan ja muuhun kuin yleiseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai sen osan tuottamasta tulosta. Näin ollen eivät seurakunnat voi myöskään vähentää ostopalvelun arvonlisäveroa verotuksessaan. (Arvonlisäverovelvollisen opas 2014 2.3.4 §; Laki 24.fi 2021.)

Aluekeskusrekisterit, jotka hoitavat väestökirjanpitoa, toimivat kustannustenjakon mallin mukaisesti jäsenmääräperusteisesti (Aluekeskusrekisterin kustannukset ja niiden jakaminen isäntä- ja sopijaseurakuntien kesken 2021). Oulun hiippakunnassa ovat Oulun (Oulun seurakunnat 2021b), Kokkolan (Kokkolan seurakuntayhtymä 2021) ja Rovaniemen (Kittilä lehti 2020) aluekeskusrekisterit. Kirkon IT-alueet ovat sopimusperusteisia yhteistyöalueita (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2021e). Esimerkiksi Oulun hiippakunnassa Lapin IT-alueen tukipalvelut, joita operoi Rovaniemen seurakunta, hoidetaan seurakuntien välinen yhteistyö kustannusten jakomallin mukaan (Perkkiö 2021). Oulun hiippakunnassa, kuten muuallakin on esimerkkejä kustannusten jakomallin toteutuksesta myös yksittäisen viranhaltijan toimiessa useamman seurakunnan vastaavissa tehtävissä (Kolarin seurakunta 2020; Koillissanomat 2020). Esimerkiksi talouspäällikön palveluiden kustannuksia voidaan jakaa mallin mukaan toiseen seurakuntaan, jolloin palveluita voi olla esimerkiksi hallinnon, talous- ja henkilöstö- sekä kiinteistöhallinnon ja hautaustoimen osalta, kuten esimerkiksi Ylitornio-Kolari-Pello yhteistyössä tai Taivalkoski-Posio yhteistyössä.

5.5 Verkostoituminen ja benchmarking

Verkostoitumisella voidaan saada monenlaisia etuja. Näitä ovat mm. hyvien käytäntöjen ja kokemusten jakaminen, toisilta oppiminen ja oman oppimisen reflektointi. Verkostoiduttaessa solmitaan sosiaalisia suhteita, josta voi olla monenlaista hyötyä ja tukea sekä työn kehittämiseksi että verkostoitujien itsetunnolle ja yhteenkuuluvuudelle. Verkostoitumisen myötä valtarakenteet lähenevät, perspektiivi ja ymmärrys laajenevat. Verkostoitumisesta pyritään saamaan sekä taloudellisia ja ajankäyttöllisiä säästöjä ja kilpailuetuja että hyötymään ammattitaidon ja osaamisen kasvun lisäyksestä. (Aspegrén 2015; Heikkinen 2016.)

Mahdollisina haittoina Aspegrénin (2015) mukaan verkostoitumisessa on se, käyttääkö aikaansa oikein ja hyödyllisesti, priorisoinnin hankaluus, mahdollinen verkoston heikkolaatuisuus ja ideoiden keskinkertaistuminen huonossa sparrausseurassa. Kun taas MDI:n tutkimuksessa vuonna 2015 (Heikkinen 2016) neljän suomalaisen Leader toimintaryhmän kehittäjäverkostoissa merkittävimmiksi haasteiksi nousivat ajan riittämättömyys, kateus, kilpailuasetelmat ja ennakkoasenteet sekä paikoitellen myös pitkät välimatkat tai hitaat verkkoyhteydet.

Verkostoitumalla voidaan hoitaa esimerkiksi yhteisten materiaali- tai palveluhankintojen kilpailutusta, yhteisiä koulutuksia ja esimerkiksi työpajapäiviä, joissa voidaan innovoida tai etsiä uusia ja aiempaa toimivampia tai edullisempia toimintatapoja yhteistyössä toisten kanssa. Esimerkiksi seurakuntien keskinäiset tai ulkopuolisten toimijoiden kanssa muodostettavat hankintarenkaat tuovat suuren yhteishankinta-arvon myötä kilpailuetua hankinnoissa ja sitä kautta laskevat hankintoihin käytettäviä kuluja ja niiden kilpailuttamiseen käytettävää aikaa, kun kilpailutus hoidetaan keskitetysti.

Benchmarking eli vertaisanalyysi, vertaisarvio tai vertailukehittäminen on menetelmä, jossa verrataan omaa toimintaa vertaisyritykseen ja pyritään oppimaan toiselta organisaatiolta hyviä käytäntöjä ja toimintatapoja, joita sovelletaan ja muokataan oman työyhteisön käytäntöihin sopiviksi paremmiksi toimintatavoiksi sekä vastavuoroisesti jaetaan omia hyviä käytänteitä. Vertailukehittämisen tarkoituksena on myös kyseenalaistaa omaa toimintaa ja tunnistaa oman toiminnan heikkouksia ja tehdä niiden pohjalta kehittämisideoita sekä asettaa niille kehittämistavoitteita. Vertaisanalyysissä on oltava kriittinen sen suhteen, että löytää juuri ne hyvät käytännöt, joita voi soveltaa oman yrityksen toimintaan. Vertaiskehittämiseen on useita eri tapoja, joista vertaisvierailut (one-to-one benchmarking OTOB) ovat yksi tyypillinen tapa, jossa vertaisyhteisön työntekijä vierailee toisessa yhteisössä. Vertaisvierailut perustuvat kahden tai useamman osapuolen luottamukselliseen ja sovittuun tietojen vaihtoon, jossa on tärkeää tasa-arvoisuus, luottamuksellisuus ja vastavuoroisuus. (Parikka & Sauristo 2014; Oppariapu 2021; Nordic Healthcare Group 2021.)

5.6 Yhteistyömittarit

Mittaamisella ei ole itseisarvoa, vaan sen tarkoituksena on saada hyötyä asiakkaille, johdolle ja henkilöstölle sekä johtaa toiminnan kehittämiseen. Mittareita on sekä laa-

dullisia että määrällisiä ja niitä voidaan asettaa niin tuotteille kuin palveluillekin. Toimivat mittarit antavat johtajille ja palveluiden kehittäjille hyvän ja tehokkaan tiedon lähteen ja niihin liittyvät tavoitteet kannustavat ja ohjaavat henkilöstöä parempiin suorituksiin tavoitteiden saavuttamiseksi. Palveluiden mittaamisen kehittämisessä on otettava asiakas mukaan prosessiin, huomioitava palvelujärjestelmän kokonaiskuva ja otettava mittaaminen mukaan jokaisen arkeen. Koska palvelutuotannossa on paljon erityispiirteitä, ja erityyppisiä toimijoita, ei siihen suunniteltavalle mittaristolle ole olemassa patenttiratkaisua. (Jääskeläinen ym. 2013, 4, 7, 9.)

Hautustoimen yhteistyöllä pyritään pääasiassa parantamaan palvelutuotannon tasoa, tehostamaan seurakunnan toimintaa ja saamaan muita hyötyjä ja jakamaan riskejä mm. verkostoitumisen kautta. Palvelutuotannossa asiakkaan ja palveluntarjoajan yhteistyössä syntyy arvontuottoa. Palvelutuotanto sisältää palveluiden tuottamiseen käytettävät resurssit, varsinaiset palveluprosessit ja niiden seurauksena syntyvät vaikutukset ja tuotokset. Tämä tarkoittaa hautustoimen tavoitteena olevaa toimivaa, ajantasaista ja hyvää palveluprosessia sekä hyvin hoidettuja hautausmaita, jotka vastaavat sekä asiakkaiden että seurakunnan tarpeita, ja jossa huomioidaan myös käytettävissä olevat resurssit. (Jääskeläinen ym. 2013, 10.)

Mittaamisessa on huomioitava palvelutuotannon mittaamisen tarpeet, erilaisten palvelumuotojen ja toimintaympäristön ominaispiirteet, jotta sillä on vaikutusta organisaation kehittämiseen. On mitattava oikeita asioita, kuten henkilöstön tuloksellisuutta ja palvelun laatua taloudellisten mittareiden lisäksi. Taloudellisten ja menneisyyteen suuntautuneiden mittareiden lisäksi on saatava reaaliaikaista ja yksityiskohtaista tietoa, jotta toimintaa voidaan kehittää. Mittareita rakennettaessa on ensin asetettava tavoitteet, ja sen jälkeen mitataan, sitä, miten hyvin tavoitteisiin päästään. Mittareista saatavan tiedon tarkoituksena on selvittää, miten asetettuihin tavoitteisiin ja saatuihin mittaustuloksiin voidaan vaikuttaa. (Jääskeläinen ym. 2013, 10.)

6 TYÖN MENETELMÄT JA AINEISTON HANKINTA

6.1 Tutkimusmenetelmät ja mitta-asteikot

Tutkimuksessa käytetään määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Kyselylomakkeen strukturoinnissa yhteistyömuotojen luokittelussa eri kategorioihin hyödynnetään Pajusen kvalitatiivisen tutkimuksen analyysissä ryhmiteltyjä erilaisia yhteistyömuotoja ja niihin liittyviä aihealueita (ks. Pajunen 2017, 56). Ev.lut. kirkon seurakuntien lakisääteiset tehtävät ovat samat kaikkialla, samankaltaisia haasteita ja mahdollisuuksia löytynee siten maanlaajuisesti, vaikkakin alueellisia eroja voi olla esimerkiksi maantieteellisten etäisyyksien ja vuodenaikojen vaihtelevuuden vuoksi. Näin ollen Pajusen tutkimuksen hyödyntämiseen on selkeät perusteet.

Määrällisen tutkimusmenetelmän valinnalle tutkimukseen on useita eri syitä. Asiat, joita haluttiin tutkimuksessa selvittää, ovat pääosin numeraalisesti mitattavissa ja vastaajien määrä on kohtuullisen suuri, vaikkei siinä päästäkään yli sataan vastaukseen, kun Oulun hiippakunnassa on vain 62 seurakuntaa (Oulun hiippakunta 2021). Tutkittavien joukosta suurin osa vastaajista on entuudestaan tuntemattomia. Kaikki em. seikat puoltavat määrällisen tutkimusmenetelmän valintaa.

Mittausasteikkona vastaajien ammattinimikkeeseen käytettiin laatuero- eli nominaaliasteikkoa ja asenteiden selvittämisessä seurakuntien halukkuudesta yhteistyön eri muotoihin ja tarpeisiin sekä asenteita jo käytössä oleviin yhteistyömuotoihin, hyödynnettiin Likertin asenne- eli ordinaaliasteikkoa. Vastaajien asenteiden mittaamisessa käytettiin välimatka- eli intervalliasteikkoa aritmeettisen keskiarvon laskemiseksi.

Kysymyksinä käytettiin pääosin monivalintakysymyksiä tai sekamuotoisia kysymyksiä. Esimerkiksi mahdollisista tulevaisuuden tai jo käytössä olevista yhteistyömuodoista käytettiin sekamuotoisia kysymyksiä. Tällöin jos valmiiden valintavaihtoehtojen lisäksi on jokin muu kuin kysymyksessä esiintyvä yhteistyön aihealue, yhteistyötapa tai yhteistyökumppaniryhmä, saatiin se selville.

6.2 Tutkimusaineiston hankintatapa, otanta ja analyysimenetelmät

Tutkimusaineiston hankinnassa käytettiin määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen tarkoitettua kyselylomaketta, joka ensin strukturoitiin ja operationalisoitiin. Sen

jälkeen tarkistettiin, että lomakkeella saataisiin kartoitettua tutkimussuunnitelmassa määritetyt asiat eli saataisiin selvitettyä se, mitä pitääkin. Varmistettiin, että vastaajilla on kiinnostus asiaa kohtaan eli tarvittavat tiedot sekä mahdollisuus osallistua tutkimukseen, ja että kysymykset olivat selkeitä ja yksiselitteisiä. Tarkistuksen jälkeen lomake testattiin ja tarvittavien korjausten jälkeen tutkimuslomake lähetettiin selkeine vastausohjeineen ja asianmukaisine saatekirjeineen sähköpostitse sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella.

Tutkimuksessa käytettiin kokonaistutkimusta tai kokonaisotantaa Oulun hiippakunnan seurakunnista ja seurakuntayhtymistä, joihin lähetettiin kysely hautaustoimen vastaaville, johtaville viranhaltijoille, jolla taattiin vastaajien kiinnostus ja tietämys asiaan. Kokonaisotantaa käytettiin sen vuoksi, jotta saataisiin riittävästi vastauksia kyselyyn, kun vastaajien potentiaalinen määrä on kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitemäärään verrattuna alhainen ja kato sekä puuttuvat havainnot olivat myös huomioitava tutkimuksessa otantamenetelmää valittaessa. Kokonaisotannalla mahdollistettiin kaikkien hiippakunnan seurakuntien tasapuoliset mahdollisuudet tutkimukseen osallistumiseen ja tulevaisuuden yhteistyön nykyistä laajamittaisempaan kehittämiseen tai sen mahdollisuuteen.

Kyselytutkimuksen aineistoa analysoitiin useammalla eri tavalla. Tunnuslukuista käytettiin keskilukuja, kuten keskiarvoa havainnollistamaan esimerkiksi seurakuntien kiinnostusta eri yhteistyömuotoihin. Analysoinnissa pyrittiin käyttämään mahdollisimman helposti ymmärrettäviä keinoja tai sanallisia selityksiä ja havainnollistamaan niitä graafisesti diagrammeilla.

6.3 Ensi- ja toissijaiset tutkimusaineistot

Seurakunnilla on erilaisia tarpeita, mahdollisuuksia ja resursseja omien toimintojen ja yhteistyön kehittämiseksi sekä toisten seurakuntien että muiden toimijoiden kanssa. Oulun hiippakunnan kaikille seurakunnille tehtiin kyselytutkimus, jotta saatiin selvitettyä Oulun hiippakunnan seurakuntien jo olemassa olevia ja toimivia hautaustoimen yhteistyökuvioita sekä uusia mahdollisuuksia ja seurakuntien halukkuutta tulevaisuuden yhteistyölle. Tutkimuksen ensisijaista aineistoa ovat kyselytutkimuksessa esille nousseet vastaukset eli seurakuntien asenteet ja tarpeet yhteistyöhön ja sen kehittämiseen.

Toissijaisena aineistona käytettiin Pajusen (2017) tutkimusta Tampereen hiippakunnan seurakuntien hautaustoimen yhteistyöstä ja sen tutkimusanalyysiä erilaisten yhteistyöryhmien luokittelemiseksi tutkimuksen kyselylomakkeelle. Toissijaisena aineistona hyödynnettiin kirkkohallituksen vuonna 2015 teettämää kyselytutkimusta kaikille Suomen evankelisluterilaisille seurakunnille yhteisten hautaustoimen ohjelmistojen hankintatarpeesta. Kirkkohallituksen toteuttamatta jääneestä valtakunnallisesta hautausohjelmistojen yhteishankinnasta, jonka ei odoteta toteutuvan tulevaisuudessa, informoitiin tutkittavia kyselyn saatteessa, millä perusteltiin tutkimukseen mukaan otettu hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnasta kiinnostuneiden seurakuntien kartoitus.

Kohderymänä tutkimukselle olivat Oulun hiippakunnan seurakuntien ja seurakuntayhtymien hautaustoimen vastaavat, johtavat viranhaltijat, joita ovat hautaustoimen johtajat ja -päälliköt suurissa seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä ja talouspäälliköt useimmiten pienissä ja keskisuurissa seurakunnissa. Oulun hiippakunnan seurakuntien nimet löytyvät internetistä esimerkiksi Kirkontilastot.fi -palvelusta, ja yhteystiedot löytyvät kunkin seurakunnan kotisivuilta. Tutkimuksessa hyödynnettiin Oulun tuomiokapitulilta sähköpostitse saatua hiippakunnan hautaustoimen vastaavien viranhaltijoiden yhteystietolistaa.

Tutkimuksen saate (liite 1) ja kyselylomake (liite 2) lähetettiin 26.2.2021 sähköpostitse 51 potentiaaliselle vastaajalle ja siinä käytettiin sähköistä Webropol-kyselyä. Tutkimuksen potentiaalisista vastaajista jätettiin pois osa seurakuntayhtymiin kuuluvista seurakunnista, ja niiden osalta kysely lähetettiin vain yhdelle seurakunnalle yhtymää kohden. Sen vuoksi kyselyitä ei ole lähetetty yhtä monelle seurakunnalle kuin hiippakunnassa on seurakuntia. Muutama hiippakunnan hautaustoimen vastaavista viranhaltijoista toimii useamman eri itsenäisen seurakunnan vastaavissa tehtävissä. Heille lähetettiin useampi kysely sen mukaan, monenko seurakunnan tehtävässä hän toimii, mutta osa heistä ilmoitti vastanneensa vain yhteen kyselyyn. Näin ollen todellisuudessa pitäisi laskea vastauksiin mukaan 35 saadun vastauksen lisäksi 3–4 vastausta lisää, jolloin todellisuudessa vastausprosentti on korkeampi kuin kyselyn antama 69 prosenttia. Vastaukset on käsitelty sen mukaan, kuin niitä kyselyyn tuli, eikä niissä ole huomioitu em. viranhaltijoiden vastaamista vain kerran useamman eri seurakunnan puolesta.

Vastausaikaa annettiin alun perin 8.3.2021 saakka, jotta tutkimukseen saataisiin mahdollisimman paljon vastauksia ja koska kyselyn ainoalle, täydelle työviikolle sattui hiippakunnan eteläosan talvilomaviikko. Kyselytutkimuksen vastausaikana lähetettiin yksi tai kaksi sähköistä muistutusviestiä sellaisille potentiaalisille vastaajille, jotka eivät olleet kyseisen muistutuksen lähetysaikaan mennessä kyselyyn vastanneet. Muistutuksista toinen lähetettiin kyselyn puolivälissä ja toinen viimeisen vastauspäivän aamuna. Molemmilla muistutuksilla oli selkeä vaikutus uusien vastausten saantiin. Osa vastaajista oli ollut kokonaisen vastausviikon lomalla ja olivat palanneet töihin vasta viimeisenä vastauspäivänä, eivätkä ehtineet tuolloin vastaamaan, ja lähettivät sähköpostikyselyn vastausajan jatkamisesta sen jälkeen, kun kysely oli jo suljettu. Sen vuoksi kyselyn vastausaikaa jatkettiin kolmella päivällä 11.3.2021 asti, jolloin saatiin vielä kyseisiltä tutkittavilta vastaukset.

6.4 Tutkimuksen eettisyys, reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluvat tutkittavan vahingoittamisen välttäminen, itsemääräämisoikeuden kunnioitus sekä yksityisyys ja tietosuoja (Lapin ammattikorkeakoulu 2021). Kyselyyn vastaaminen oli tutkittaville vapaaehtoista, eikä siihen osallistuminen vahingoittanut tai vaarantanut tutkittavia. Opinnäytetyön tutkimuksessa vastaajien henkilötietoja ja vastauksia käsitellään siten, ettei yksittäisten vastaajien mielipiteitä voida tunnistaa ja tutkimusaineistoa käsitellään GDPR asetuksen ohjeiden mukaisesti.

Vilkkä (2007, 96) on todennut Kuulaan (2006) viitaten, että mikäli tunnistettavia tietoja säilytetään, on siitä informoitava tutkittavia. Kyselytutkimuksessa oli kolme kysymystä, joihin vastattaessa kyllä tai ehkä, pyydettiin tutkittavia jättämään yhteistietonsa jatko-toimenpiteitä varten, joita on tarkoitus toteuttaa tutkimuksen jälkeen hautaustoimen yhteistyön rakentamiseen ja koordinointiin liittyen. Yhteystietoja kerättiin vain sellaisilta vastaajilta, jotka olivat halukkaita hiippakunnan hautaustoimen yhteistyön koordinoimiseen perustettavaan ohjausryhmään tai koordinoijan tehtävään, sekä niiltä, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan hautarekisteriohjelmiston yhteiskilpailutukseen tai sen koordinointiin. Kysytyt yhteystiedot ovat myös julkisia ja löytyvät kyseisten seurakuntien yhteystiedoista. Tutkimuksen jälkeen tehtävään yhteistyön koordinointiin liittyen, voidaan tutkimuksen jälkeistä yhteydenottoa varten pienentää vastaanottajajoukkoa jättämällä yhteydenotosta pois ne, jotka eivät kyseisistä asioista olleet kiinnostuneita ja sen vuoksi yhteystietoja tutkimuksessa kerättiin vain osalta seurakunnista.

Tietosuojalla taataan henkilöiden yksityisyys ja varmistetaan, etteivät asiattomat pääse tietoihin käsiksi, ja ettei tietoja käytetä väärin (Vilkkä 2007, 95; Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021). Kerättyä tutkimusaineistoa anonymisoidaan, jolloin tunnistettavia tietoja voidaan muokata, säilyttää tai poistaa siten, etteivät henkilöt ole tunnistettavissa vastauksissa. EU-tietosuojasetuksen eli GDPR mukaan henkilöillä, joiden henkilötietoja kerätään, on oikeus saada mm. tietää mihin ja miten heitä koskevia tietoja käytetään (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021). Henkilötietojen keräämiseen liittyvistä GDPR asetuksen mukaisissa perusteista tutkimuksessa käytetään henkilön suostumusta. Kyselyn saatetiedoissa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja se, mihin saatuja tietoja käytetään ja että niitä käsitellään GDPR tietosuojasetuksen mukaisesti. Tutkimuksessa ei käsitellä vastaajien henkilötietoja. Yhteystietoja kerättiin myöhempää käyttöä eli hautaustoimen yhteistyön rakentamisen ja kehittämisen sekä hautarekisteriohjelmiston täytäntöönpanoa varten.

Oulun hiippakunnan tuomiokapitulilta kysyttiin sähköpostitse 30.12.2020 tutkimuslupaa lakimiesasessori Mari Aallolta. Hänen vastauksensa oli, ettei sitä tarvita tähän tutkimukseen, joten tutkimuslupahakemusta ei ole sen vuoksi tehty. (Aalto 2021.)

Tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että tutkimus antaa luotettavia ja pysyviä tuloksia toistettaessa mittauksia uudelleen ja riippumatta tutkijasta. Luotettavuuteen vaikuttavat myös otannan koko ja -laatu sekä tutkimuksen vastausprosentti. Korkeaa luotettavuutta voidaan todentaa useilla eri tavoilla, esimerkiksi vertaamalla saman kohteen eri arvioijien vastausten samankaltaisuutta tai toistamalla tutkimus. (Vilkkä 2007, 149–150).

Tutkimuskysely lähetettiin kokonaisotannalla koko Oulun hiippakunnan seurakuntien hautaustoimen ammattilaisille, jotka tuntevat kyselytutkimuksessa esitettyjen kysymysten taustoja oman työnsä puolesta. Näin ollen vastaajien otannan koko ja vastaajien asiantuntemus vaikuttavat tutkimustuloksiin luotettavuutta korottavasti, samoin kyselyn korkea vastausprosentti. Vastausten satunnaisuus on vastaajien asiantuntemuksen vuoksi kohtuullisen pieni, mutta vastaajan oma mielipide ja kunkin oman seurakunnan kyselyajankohdan mukaiset tarpeet ja haasteet vaikuttavat vastauksiin.

Tutkimuksen 34 monivalintakysymyksestä vastasi jokainen 28 kysymykseen, ja kuudesta kysymyksestä puuttui yhden vastaus, jolloin katoa ei juuri ollut. Korkea vastaus-

prosentti ja kadon vähäisyys kertovat vastaajien kiinnostuksesta ja tutkimuksen tarpeellisuudesta sekä parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Mikäli vastaajat vaihtuisivat tai seurakuntien tarpeet muuttuisivat, vaikuttaisi se kyselyä toistettaessa vastauksiin, mikä puolestaan laskee luotettavuutta. Kyselyllä oli nimenomaan tarkoitus kartoittaa nykytilannetta kyseisten seurakuntien hautaustoimessa, joten tutkimusta tuskin tarvitsee uusia, mikäli hautaustoimen yhteistyön kehittäminen Oulun hiippakunnassa saadaan vietyä eteenpäin tämän tutkimuksen tulosten, ja sen pohjalta laaditun toimintamallin mukaisesti.

Kyselyn kohtuullisen korkeaan vastausmäärään vastausprosentin ollessa noin 69 voi yhtenä syynä olla tutkijan oma työ hautaustoimen vastaavana viranhaltijana, joka tuotiin kyselyn saatteessa ja yhteystiedoissa esille, vaikka kysymyksiä kvantitatiivisessa kyselyssä olikin paljon (39 kpl, joista viimeisessä pyydettiin osalta yhteystietoja), tai vaihtoehtoisesti kysely koettiin vastaajien mielestä tarpeelliseksi. Yhteystietolistan mukaan kolme tai neljä vastaajaa edusti useampaa, kahta tai kolmea eri seurakuntaa, ja heistä osa ilmoitti sähköpostitse vastanneensa vain yhteen kyselyyn, vaikka kyselyitä lähetettiin heille useampia. Näin ollen on todellinen vastausprosentti korkeampi kuin 68,6 prosenttia, sillä ainakin kaksi vastaajaa oli vastannut yhdellä lomakkeella kahden tai kolmen seurakunnan puolesta. Tällöin toteutuneesta 35 vastaajan sijasta vastauksia olisi laskettava ainakin kolme lisää, jolloin niitä olisi ollut 38, mikä on 51 potentiaalisesta vastaajasta 74,5 prosenttia, mitä voidaan pitää erittäin korkeana vastausprosenttina, mikä parantaa tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimusaika oli alun perin 26.2.–8.3.2021, mutta sitä jatkettiin kolmella päivällä 11.3.2021 asti saatujen yhteydenottojen perusteella, jotta saatiin nostettua vastausprosenttia ja mahdollistettiin kyseisille vastaajille tutkimukseen osallistuminen. Alkuperäisen tutkimusajankohdan kokonaisuudelle vastausviikolle sattui Oulun hiippakunnan eteläosan koululaisten talvilomaviikko, mikä voi vaikuttaa myös vanhempien eli tutkittavien loma-aikoihin, minkä valossa saatujen vastausten määrää voidaan pitää erittäin hyvänä. Tutkimuksen luotettavuus on edellä esitettyjen argumenttien perusteella kohtuullisen korkea.

Tutkimuksen tarkoituksenmukaisuudella eli validiteetilla tarkoitetaan kykyä mitata ja selvittää sitä, mitä oli tarkoituskin. Siihen liittyy olennaisesti tutkimuslomakkeen operationalisointi, jossa tutkija pyrkii siirtämään tutkimuksen teoriassa läpikäytyt käsitteet ja

kokonaisuudet arkikielelle kysymyslomakkeelle. Tarkastellaan, ovatko vastausvaihtoehdot yksiselitteisiä, toimiiko valittu mittaristo ja onko mittarissa epätarkkuuksia. (Vilka 2007, 150.)

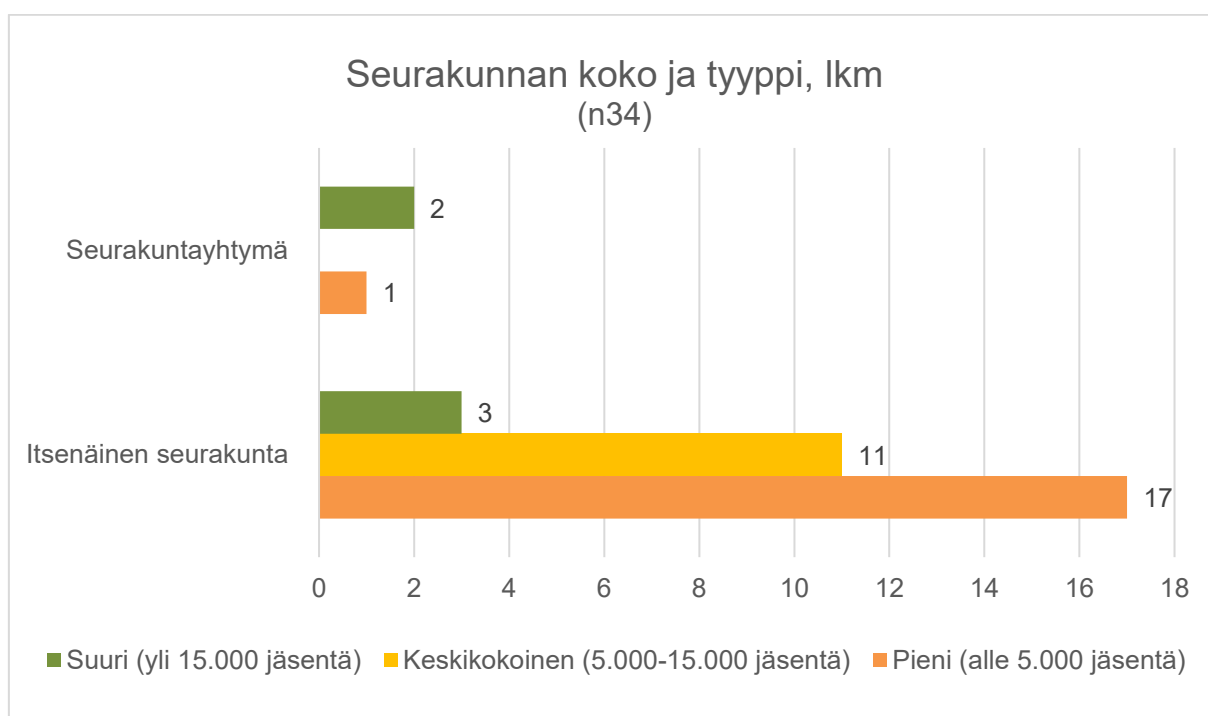
Tutkimuksen teoreettiseen osaan kerättiin laajalti pohjatietoa seurakuntien hautaustoi-
mesta ja siihen liittyvistä lakisääteisistä tehtävistä ja niihin vaikuttavista asioista, seu-
rakuntien erilaisuudesta sekä erilaisista yhteistyömuodoista ja -tavoista niin seurakun-
tien kesken kuin seurakuntien ja ulkopuolisten toimijoidenkin välillä. Näiden taustatie-
tojen pohjalta laadittiin tutkimuskysymykset, joissa kartoitettiin teoriaosiossa käsiteltyjä
asioita.

Kysely lähetettiin seurakuntien hautaustoimen ammattilaisille, joten helpotti se vastaa-
jia ymmärtämään kysymysten aihepiirejä, käsitteitä sekä hautaustoimen haasteita ja
syytä, minkä vuoksi kysely ylipäättään tehtiin. Hautaustointa tuntemattomille vastaajille
osa kysymyksistä ja termeistä olisi pitänyt selittää tarkemmin, jotta kysymysten tarkoi-
tus ja käsitteet olisivat avautuneet paremmin. Muutamassa kysymyksessä oli muutama
vastaaja ymmärtänyt kysymyksen ainakin osittain väärin tai yritti vapaassa viestiken-
tässä tuoda lisätietoa asiaan, tai ei ollut lukenut kysymystä ja saatetta kunnolla, ja an-
toivat siksi yksittäisiä ristiriitaisia vastaksia vapaisiin tekstikenttiin. Kyselyä ei ole tar-
koituksenmukaista tehdä hautaustointia tuntemattomille vastaajille, joten kyselyn koh-
deryhmän valinta parantaa tutkimuksen validiteettia. Tarkoitus oli selvittää seurakun-
tien yhteistyöhalukkuutta hautaustoimen kehittämisen osalta sitä tekeviltä hautaustoi-
men ammattilaisilta, mihin saatiin selkeitä vastauksia kyselystä. Tutkimuksessa saatiin
selville vastaukset niihin kysymyksiin, joita haluttiinkin selvittää.

7 HAUTAUSTOIMEN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUDET OULUN HIIPPAKUNNASSA

7.1 Yleistiedot vastaajista

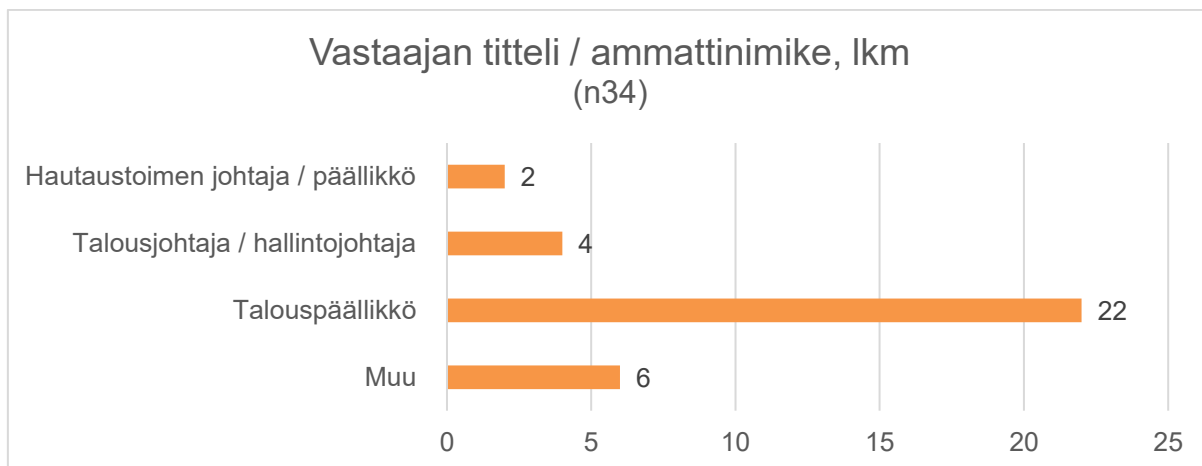
Tutkimuksen kyselyyn vastasi yhteensä 35 henkilöä, joka on lähetetyistä kyselyistä noin 69 prosenttia. Tutkimuksen alussa, kysymyksissä 1–3 kartoitettiin yleistietoja seurakuntien koosta (pieni, keskisuuri vai suuri) ja tyypistä (itsenäinen seurakunta vai seurakuntayhtymä) sekä vastaajien ammattinimikkeistä tai tittleistä. Kysymyksiin vastasi kyselyn 35 vastaajasta kuhunkin 34 vastaajaa. Kysymysten 1–2 tulokset on esitelty ristiintaulukoituna kuviossa 8.



Kuvio 8. Vastaajien seurakunnan koko ja seurakunnan tyyppi

Oulun hiippakunnassa on yhteensä kolme seurakuntayhtymää, ja vastauksia niiltä saatiin kolme, joten yhtymien osalta koko kyselyn vastausprosentti oli 100. Pienten seurakuntien kokonaislukumäärä hiippakunnassa on korkein ja suurten alhaisin, näin ollen vastaajien prosentuaalinen jakauma erikokoisista seurakunnista on samansuuntainen kuin alueen seurakuntien kokojakauma, joten vastauksia on saatu suhteellisen tasaisesti kaikista seurakuntien kokoluokista. Mielenkiintoista on saatu kattavasti hiippakunnan erilaisista seurakunnista, jolloin muun muassa hautausmaiden haasteet, tarpeet ja käytännöt kyseisissä seurakunnissa ovat erilaisia.

Kysymyksessä kolme kartoitettiin vastaajien erilaisia ammattinimikkeitä, joiden prosentuaalinen jakauma on esitetty kuviossa 9. Vastaajien tittelistä oli sekamuotoinen kysymys, jossa viimeinen vaihtoehto oli; muu, mikä? Vastauksia kohtaan muu, tuli kuusi, jotka olivat; taloussihteeri, taloudenhoitaja, toimistos sihteeri, seurakuntasihteeri ja kaksi vastaajista oli seurakuntamestareita.



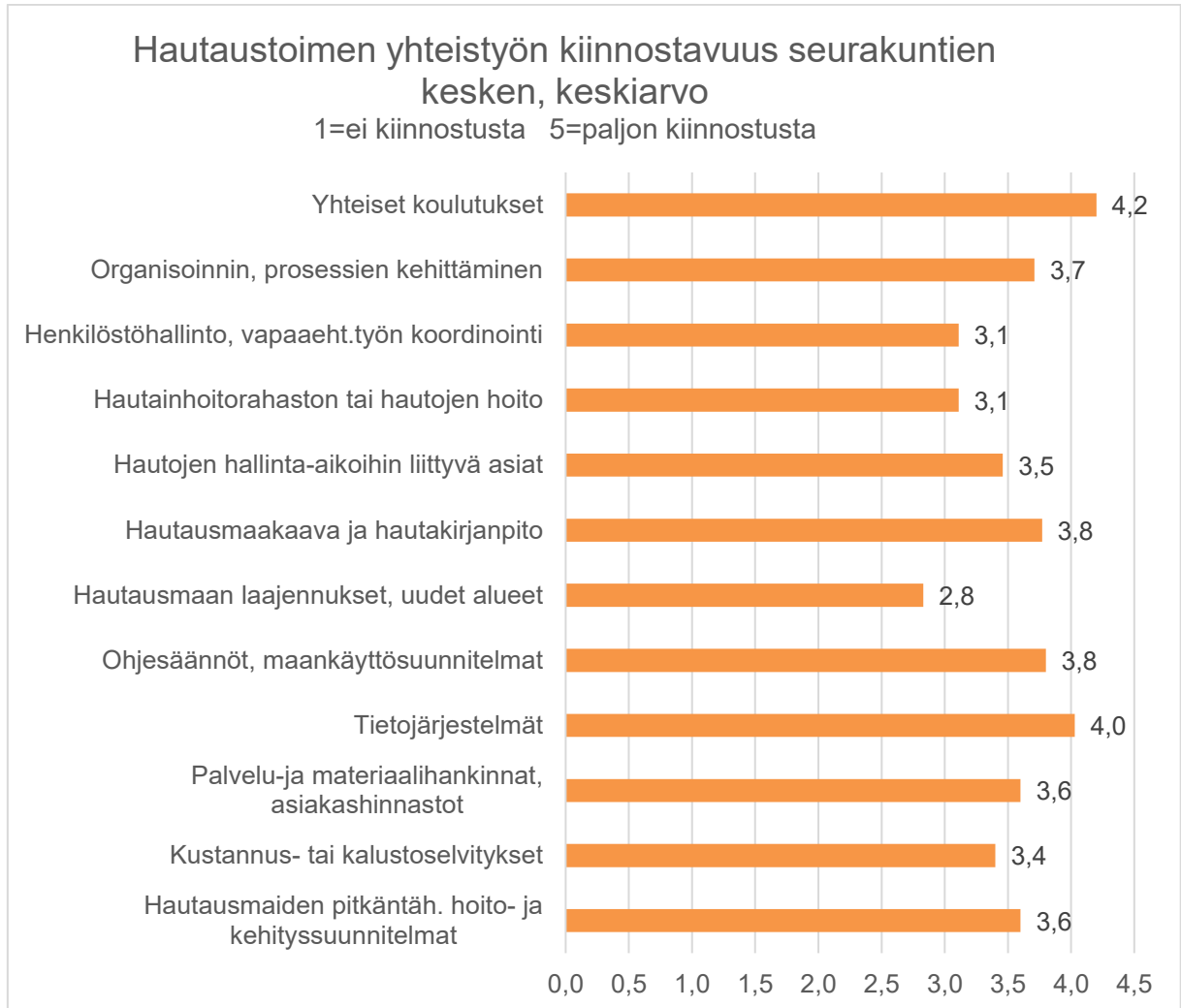
Kuvio 9. Vastaajien ammattinimikkeiden lukumäärät

Vastaajien tittelet kertovat keskenään hyvin erilaisesta asiantuntijajoukosta. Suurten seurakuntien hautaus-toimen johtajat ja -päälliköt voivat keskittyä nimenomaan hautaus-toimen tehtäviin ja kehittää prosesseja ja käytäntöjä. Sen sijaan pienten ja useiden keskisuurten seurakuntien hautaus-toimen johtavat viranhaltijat ovat useimmiten monesta eri tehtäväalueesta vastaavia henkilöitä, jolloin hautaus-toimi on vain yksi vastualue muiden joukossa, eikä siihen ole välttämättä samanlaisia resursseja tai ammattitaitoa kuin suurempien yksiköiden hautaus-toimen vastaavilla viranhaltijoilla. Kun vastaajissa on myös seurakuntamestareita ja joitakin sihteereitä, on mukana myös hautaus-toimen käytännön työtä suorittavia henkilöitä, joilla voi usein olla käytännön hautausmaatyöstä laajempi kokemus ja käsitys kuin sitä johtavilla viranhaltijoilla.

7.2 Seurakuntien välisen yhteistyön kiinnostavuus ja yhteistyötavat

Tutkimuksen kysymyksissä 4–15 selvitettiin, minkä verran hautaus-toimen yhteistyö toisten seurakuntien kanssa kiinnostaa eri aihealueilla. Arvosteluasteikko oli niissä kaikissa viisiportainen. Vastauksia saatiin kysymyksiin 4–15 kaikilta 35 vastaajalta lukuun ottamatta kysymystä viisi, josta puuttui yhden henkilön vastaus.

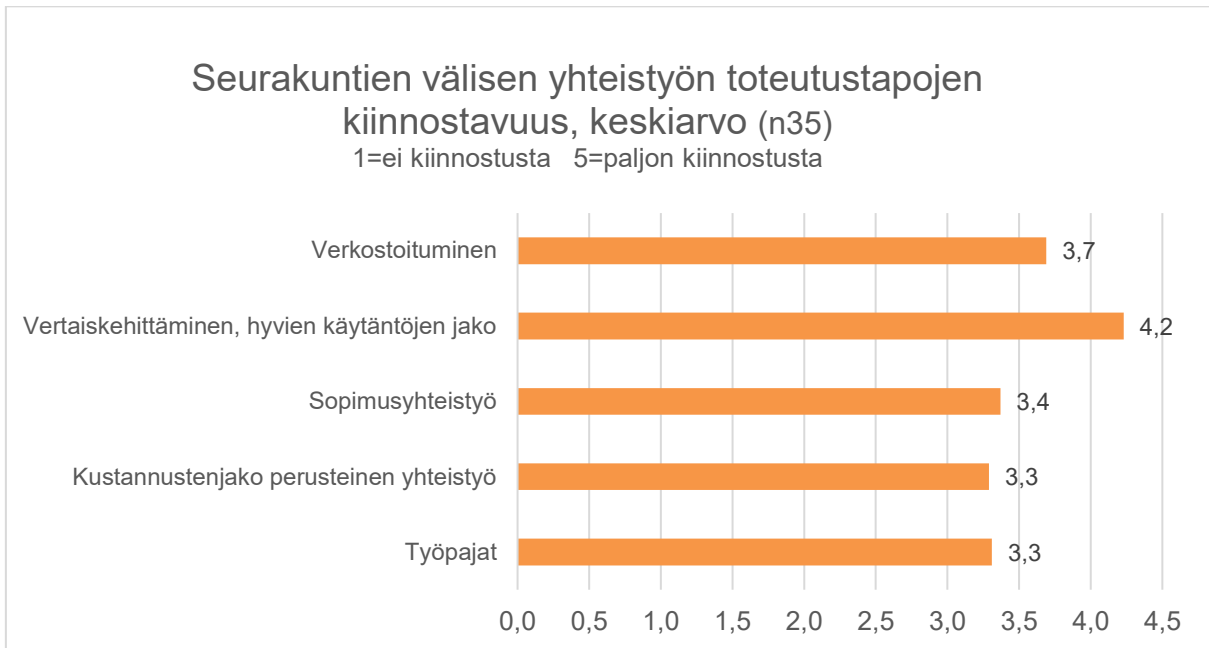
Yhteiset koulutukset ja tietojärjestelmät olivat kiinnostavimmat aihealueet ja keskiarvoltaan suurimmat, vähintään neljän keskiarvolla. Yhtä aihealuetta lukuun ottamatta kaikkien muiden aihepiirien keskiarvo oli yli kolmen. Näin ollen seurakuntien välisestä yhteistyöstä ollaan kiinnostuneita, kuten kuvioista 10 voidaan todeta.



Kuvio 10. Keskiarvot hautaustoimen yhteistyön kiinnostavuudesta seurakuntien kesken eri aihealueilla

Kysymyksessä 16 kartoitettiin jonkun muun seurakuntien välisen yhteistyöalueen kiinnostavuutta ja pyydettiin kertomaan, mikä on kyseessä? Siihen saatiin vastauksia kaksi, joista toisessa oli mainittu "tuhkaukset / krematoriotoiminta", ja toisessa "digitalisaatio yleisesti".

Kysymyksissä 17–21 selvitettiin, miten seurakuntien välistä yhteistyötä voitaisiin toteuttaa ja kuinka paljon eri yhteistyötavat kiinnostavat. Arvosteluasteikko oli viisiportainen, ja kaikki 35 vastaajaa vastasivat jokaiseen kysymykseen. Kuviosta 11 voidaan todeta, että vertaiskehittäminen ja hyvien käytäntöjen jako oli selkeästi suosituin yhteistyömuoto 4,2 keskiarvoilla ja verkostoituminen toiseksi suosituin 3,7 keskiarvolla. Kaikki muutkin yhteistyötavat saivat selkeästi yli kolmen keskiarvon, joten nekin kiinnostivat vastaajia.

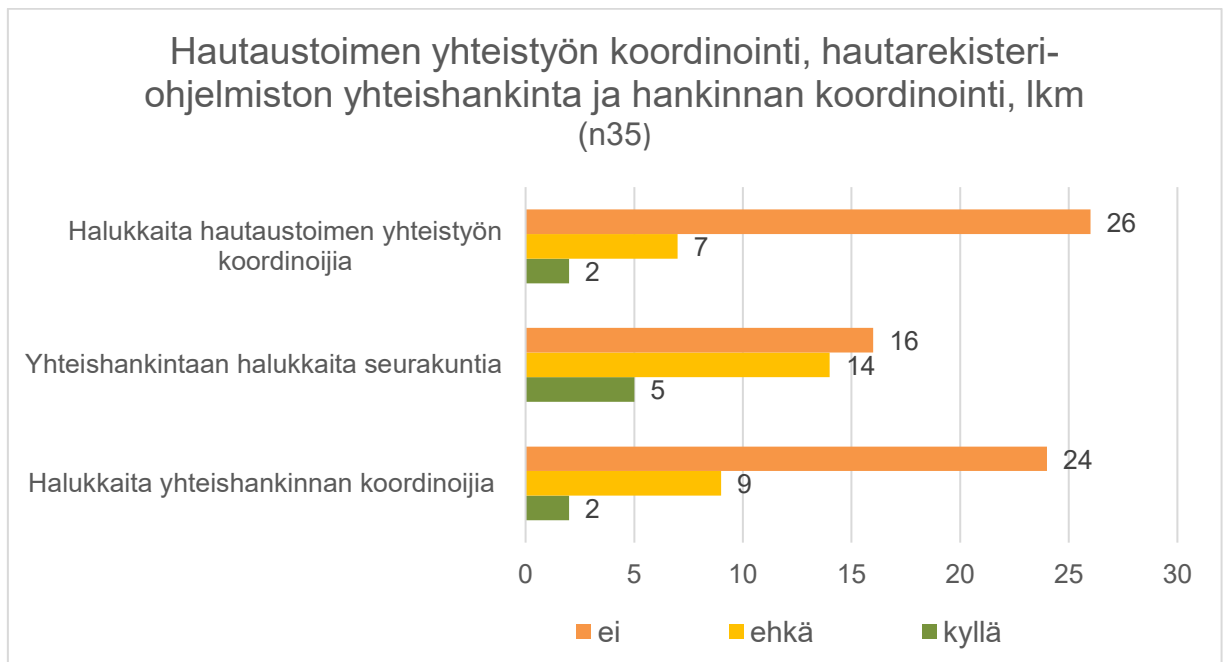


Kuvio 11. Keskiarvot seurakuntien välisen yhteistyön eri toteutustapojen kiinnostavuudesta

Kysymyksessä 22 selvitettiin jonkin muun seurakuntien välisen yhteistyötavan kiinnostavuutta, ja pyydettiin kertomaan, mikä muu tapa on kyseessä. Vastauksia kysymykseen saatiin kaksi, jossa toisessa kerrottiin muun tavan olevan henkilökunnan sijaisuuDET ja toisessa Teams -koulutukset. Henkilöstön sijaisuuksia seurakuntien kesken voidaan toteuttaa joko sopimusyhteistyönä tai kustannustenjako perusteisena yhteistyönä, näin ollen ei kyseinen vastaaja ollut ymmärtänyt eri yhteistyömuotojen käsitteitä. Teams -koulutuksia puolestaan voidaan järjestää esim. virtuaalisissa työpajoissa tai tiimeissä, sopimusyhteistyönä tai verkostoiduttaessa.

7.3 Hautarekisteriohjelmiston ja yhteistyön koordinoinnin kiinnostavuus

Kysymyksessä 23 kartoitettiin vastaajien halukkuutta koordinoida Oulun hiippakuntien seurakuntien hautaustoimen yhteistyötä yksin tai joidenkin toisten kanssa, jotta saada yhteistyö käyntiin tämän tutkimuksen tulosten pohjalta. Kysymyksessä 24 selvitettiin seurakuntien halukkuutta osallistua hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan ja kysymyksessä 25 kartoitettiin hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan halukkaita koordinoijia. Kaikissa kysymyksissä oli vastausvaihtoehtoina kyllä, ehkä ja ei, ja kaikkiin kysymyksiin saatiin vastaukset kaikilta 35 vastaajalta. Kysymysten 23–25 tulokset on esitetty kuviossa 12.

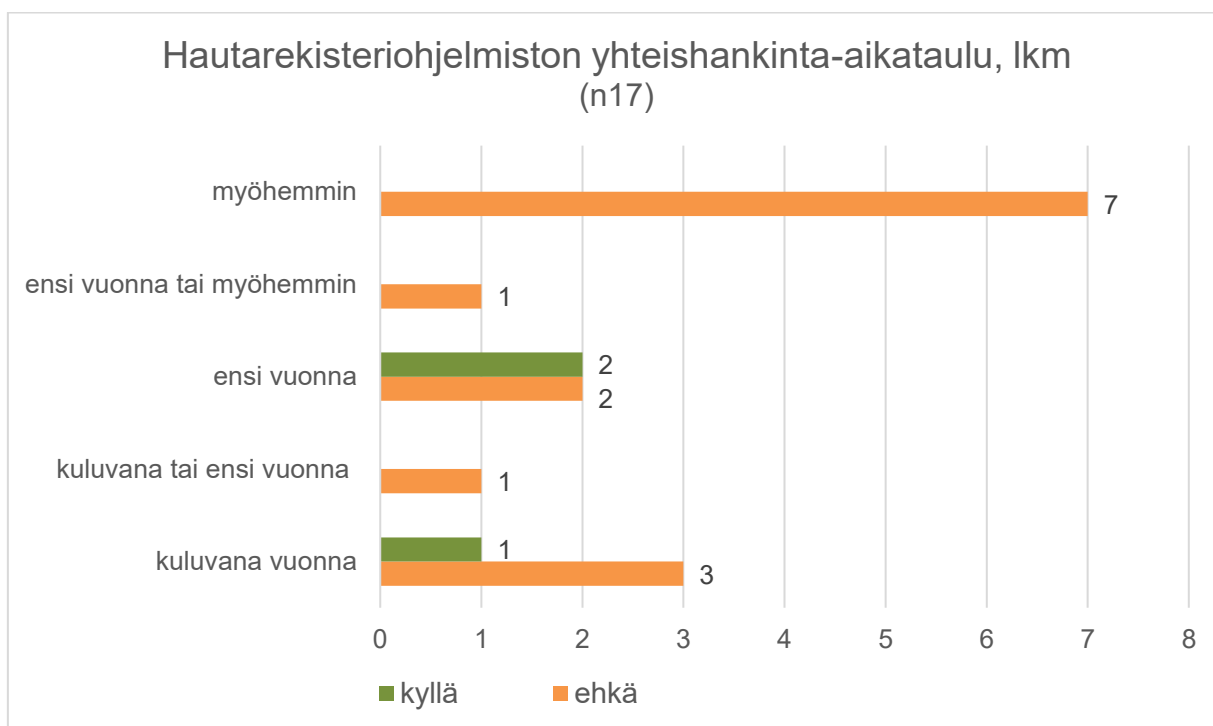


Kuvio 12. Hiippakunnan hautaustoimen yhteistyön koordinoinnin, hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnan ja sen koordinoinnin kiinnostavuus

Vastausten perusteella on tutkimuksen jälkeen suunnitellun hiippakunnan hautaustoimen yhteistyön kehittämiseen koordinoijia riittävä määrä, jotta saadaan laajempi yhteistyö käynnistettyä. Myös hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnalle on vastausten perusteella edellytykset, kun siihen löytyi potentiaalisia osallistujia ja riittävästi halukkaita koordinoijia, kunhan ehkä vastanneet varmistuvat joko halukkuudestaan osallistua hankintaan tai hankinnasta pois jäämisestään, ja aikataulutus hankintaan osallistuvilta saadaan kohdilleen.

Lisäksi kysymyksessä 24 selvitettiin hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan kyllä tai ehkä vastanneilta hankinta-aikataulua, johon oli ohjeistettu merkitsemään vapaa-seen tekstikenttään jokin kolmesta eri vaihtoehdosta; 1 = kuluvana vuonna, 2 = seuraavana vuonna tai 3 = myöhemmin. Kyllä ja ehkä vastauksia oli yhteensä 19. Yksi vastaajista oli vastannut aikatauluun 1–2 ja toinen 2–3, joten hautarekisteriohjelmiston yhteishankinta-aikataulua kuvaavassa kuviossa 13 on huomioitu myös ne vaihtoehdot.

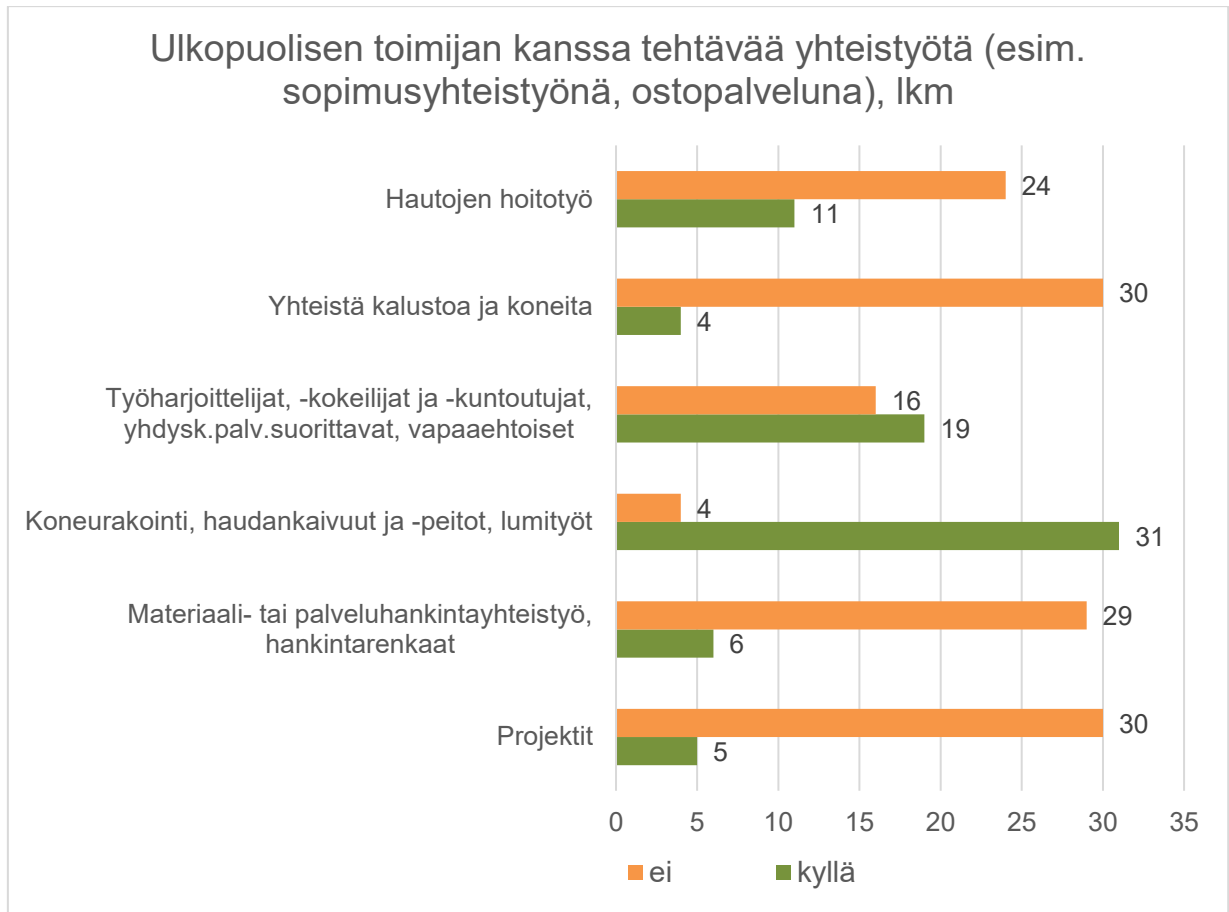
Yksi kyllä vastanneista ilmoitti aikataulua varten olevassa tekstikentässä jo tekevänsä hoitamiensa useamman seurakunnan kesken yhteistyötä ohjelmistohankinnassa eikä ilmoittanut lainkaan aikataulua. Vastaaja ei joko ymmärtänyt kyselyssä tarkoitettavan tutkimuksessa kartoitettavaa yhteiskilpailutusta hiippakunnan seurakuntien kesken tai vaihtoehtoisesti hän halusi antaa lisätietoa. Toinen kyllä vastaajista puolestaan kommentoi aikataulukenttään; ”Kirkkohallituksen ohjelmakilpailutus?”, eikä ilmoittanut aikataulua. Näin ollen hänkään ei ollut ymmärtänyt tässä tarkoitettavan hiippakunnan seurakuntien kesken suunniteltavaa yhteishankintaa, vaikka saatteessa kerrottiin, ettei kirkkohallituksen aiemmin suunnitteilla ollut valtakunnallinen hautaustoimen ohjelmistohankinta ole toteutumassa lähitulevaisuudessa, eikä todennäköisesti myöhemminkään.



Kuvio 13. Halukkuutensa hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan kyllä ja ehkä vastanneiden vastaukset hankinta-aikataulusta

7.4 Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja yhteistyökumppanit

Kysymyksissä 26–31 selvitettiin jo olemassa olevaa hautaustoimeen liittyvää yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esimerkiksi sopimusyhteistyönä tai ostopalveluna) eri osa-alueilla, joiden tulokset on esitetty kuviossa 14. Vastauksia saatiin kysymyksiin 26–31 kaikilta 35 vastaajalta lukuun ottamatta kysymystä 27, jossa oli vastaajia 34.



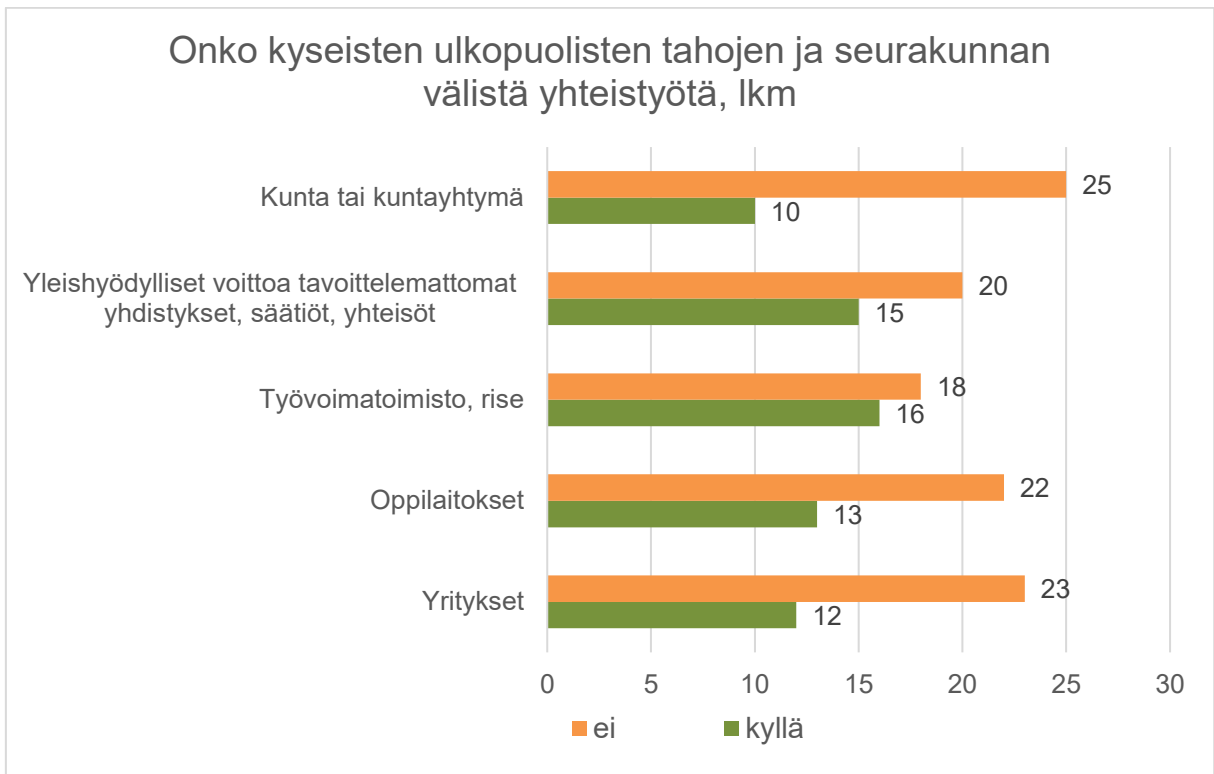
Kuvio 14. Hautaustoimen olemassa olevat yhteistyömuodot ulkopuolisten toimijoiden kanssa

Koneurakointi oli suosituin ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyömuoto ja sitä hyödynsi 88,6 prosenttia seurakunnista. Tutkimustulosten valossa oli hämmäntävää, että kuvion 15 mukaisesti vain 12 vastaajaa eli 34,3 prosenttia vastaajista ilmoitti käyttävänsä yrityksiä yhteistyökumppanina, kun eniten käytettyä yhteistyömuotoa eli koneurakointia tutkijan oman kokemuksen mukaan tehdään nimenomaan yritysten kanssa yhteistyössä. Voi olla, ettei ostopalvelua mielletty yhteistyöksi, vaikka se oli

kyseisessä kysymyksessä esitetty yhtenä yhteistyön muotona. Toiseksi käytetyin yhteistyömuoto oli ulkopuolisen työvoiman hankinnassa, jossa hyödynnettiin työharjoittelijoita, -kokeilijoita ja -kuntoutujia, yhdyskuntapalvelusta suorittavia ja vapaaehtoisia, jota hyödynsi 54,3 prosenttia seurakunnista. Kolmanneksi yleisimmässä yhteistyömuodossa eli hautojen hoidossa ulkopuolisia yhteistyökumppaneita hyödynsi 31,4 prosenttia seurakunnista.

Kysymyksessä 32 kartoitettiin jo olemassa olevaa jotain muuta hautaustoimeen liittyvää yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esimerkiksi sopimusyhteistyönä tai ostopalveluna), ja pyydettiin merkitsemään, mikä muu yhteistyö on kyseessä. Siihen saatiin neljä vastausta. Hautojen kaivuu oli mainittu kahdessa eri vastauksessa, joista toisessa oli lisäksi hautojenhoito, -peitto ja kantoapu. Kolmannessa vastauksessa kerrottiin ”paljon erilaista jo nyt” ja neljännessä ”opastetut hautausmaakerrokset”. Koska haudankaivuu ja -peitto olivat jo valmiissa vastausvaihtoehdoissa kysymyksessä 29 ja hautojen hoito kysymyksessä 26, olivat niiden vastausten osalta muu -vastaukset turhia, kuten kolmannen vastaajan kommentti, josta ei saanut tarkentavaa lisäinformaatiota.

Kysymyksissä 33–37 selvitettiin, mitkä vaihtoehdoissa esitetyt ulkopuoliset yhteistyökumppaniryhmät ovat kyseessä edellä mainituissa yhteistyön aihepiireissä. Vastauksia kysymyksiin 33–37 saatiin yhteensä 35 lukuun ottamatta kysymystä 35, josta puuttui yksi vastaus. Kysymyksessä 38 oli vastausvaihtohtona muu yhteistyökumppani, ja siinä pyydettiin merkitsemään, mikä yhteistyökumppani on kyseessä. Kysymykseen saatiin kaksi vastausta. Toinen niistä oli vapaaehtoiset ja toinen ”Soite (sairaanhoitopiiri)”. Kuviossa 15 on kyselyn tulokset eri yhteistyökumppaniryhmien esiintyvyydestä hautaustoimessa.



Kuvio 15. Seurakuntien ja eri ulkopuolisten yhteistyökumppaniryhmien kanssa olevan yhteistyön esiintyminen

Suosituin yhteistyökumppaniryhmä oli työvoimatoimisto ja rise eli Rikosseuraamuslaitos, joita hyödynsi 47,1 prosenttia seurakunnista. Toiseksi suosituin yhteistyökumppaniryhmä oli yleishyödylliset, voittoa tavoittelemattomat yhdistykset, säätiöt ja yhteisöt, joita hyödynsi 42,9 prosenttia seurakunnista.

7.5 Yhteenveto ja yhteystiedot

Viimeisessä kysymyksessä 39 pyydettiin niitä vastaajia, jotka olivat halukkaita (vastasivat kyllä tai ehkä) koordinoimaan hiippakunnan hautaustoimen yhteistyötä tai olivat halukkaita (vastasivat kyllä tai ehkä) osallistumaan hautarekisteriohjelmiston yhteiskilpailutukseen tai sen koordinoimiseen (vastasivat kyllä tai ehkä). Tutkimuksessa yhteystietonsa jätti yhteensä 20 vastaajaa, mikä kertoo vastaajien kiinnostuksesta asiasta. Yhteystietonsa jättäneet edustivat sekä itsenäisiä seurakuntia että seurakuntayhtymiä ja kaikkia eri seurakuntien kokoluokkia. Näin ollen tutkimuksella saatiin erittäin edustava ja keskenään erilainen joukko hautaustoimen yhteistyön koordinoinnista,

hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnasta tai sen koordinoinnista kiinnostuneita seurakuntia ja viranhaltijoita, mikä helpottaa tulevaisuuden hautausmaiden yhteistyön rakentamista Oulun hiippakunnassa.

Taulukossa 2 on yhteenveto saaduista tutkimustuloksista vastaajittain. Kysymysten 1–3, jotka olivat vastaajien perustietoja; seurakunnan koko, tyyppi ja vastaajan ammattinimike sekä kysymyksen 39, joka oli yhteystietoihin liittyvä, tuloksia ei esitetä kyseisessä taulukossa. Taulukossa ei ole hautarekisteriohjelmiston aikataulusta tietoja tai muu, mitä -kenttiin vastanneiden avoimia vastauksia, jotka on käsitelty tutkimusanalyysissä kyseisten kysymysten kohdalla.

Taulukko 2. Kyselytutkimuksen tulokset vastaajittain kysymyksiin 4–38

Kyselytutkimuksen tulokset	Vastausten lkm.					Yht.	keski-arvo
	1	2	3	4	5	Yht.	
Arvosanat 1–5;							paljon kiinnostusta
ei lainkaan kiinnostusta							
Minkä verran hautaustoimen yhteistyö toisen seurakunnan kanssa kiinnostaa?							
4. Yhteiset koulutukset	1	1	5	11	17	35	4,2
5. Organisoinnin ja prosessien kehittäminen	1	3	10	11	9	34	3,7
6. Henkilöstöhallinto, vapaaehtoistyön koordinointi	1	11	10	9	4	35	3,1
7. Hautainhoitorahasto tai hautojen hoito	5	6	10	8	6	35	3,1
8. Hautojen hallinta-aikoihin liittyvät asiat	3	3	12	9	8	35	3,5
9. Hautausmaakaava ja hautakirjanpito	1	2	8	17	7	35	3,8
10. Hautausmaan laajennukset, uusien alueiden perustus	8	7	6	11	3	35	2,8
11. Ohjesäännöt, maankäyttösuunnitelmat	0	2	12	12	9	35	3,8
12. Tietojärjestelmät	1	1	9	9	15	35	4,0
13. Palvelu- tai materiaalihankinnat, asiakashinnastot	2	2	11	13	7	35	3,6
14. Kustannus- tai kalustoseelvitykset	2	7	8	11	7	35	3,4
15. Hautausmaiden pitkäntäht. hoito- ja kehityssuunnitelmat	1	5	8	14	7	35	3,6
16. Jokin muu yhteistyön osa-alue kiinnostaa, mikä?						2	
Miten seurakuntien välistä yhteistyötä voitaisiin toteuttaa? Kuinka paljon seuraava yhteistyötapa kiinnostaa?	1	2	3	4	5	Yht.	keski-arvo
17. Verkostoituminen	0	4	14	6	11	35	3,7
18. Vertaiskehittäminen, hyvien käytäntöjen jako	0	2	5	11	17	35	4,2
19. Sopimussyhteistyö	1	6	12	11	5	35	3,4
20. Kustannusten jako perusteinen yhteistyö	1	9	10	9	6	35	3,3
21. Työpajat	3	8	6	11	7	35	3,3
22. Jokin muu tapa, mikä?						2	
Vastausvaihtoehdot	kyllä		ehkä		ei	Yht.	
23. Olisitteko valmis koordinoimaan Oulun hiippakunnan seurakuntien yhteistyötä yksin tai yhdessä joidenkin toisten kanssa, jotta saadaan yhteistyö käyntiin tämän tutkimuksen tulosten pohjalta?	2		9		24	35	
24. Onko seurakunnalla halukkuutta osallistua hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan?	5		14		16	35	
25. Olisitteko halukas koordinoimaan hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaprosessia yksin tai jonkun toisen / toisten kanssa?	2		7		26	35	
Vastausvaihtoehdot	kyllä				ei	Yht.	
Onko olemassa olevaa hautaustoimeen liittyvää yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esim. sopimussyhteistyönä, ostopalveluna)?							
26. Hautojen hoitoon liittyvää työtä	11				24	35	
27. Yhteistä kalusto ja koneita	4				30	34	
28. Työharjoittelijoita, työkokeilijoita, työssä kuntoutujia, yhdyskuntapalvelua suorittavia, vapaaehtoistyöläisiä tms.	19				16	35	
29. Koneurakointia, haudankaivuut ja -peitot, lumityöt jne.	31				4	35	
30. Materiaali- tai palveluhankintayhteistyötä tai hankintarekainta	6				29	35	
Vastausvaihtoehdot	kyllä				ei	Yht.	
Onko ollut tai onko suunniteltu hautaustoimen yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esim. sopimussyhteistyönä, ostopalveluna)?							
31. Projektit	5				30	35	
Onko olemassa olevaa hautaustoimeen liittyvää yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esim. sopimussyhteistyönä, ostopalveluna)?							
32. Jotain muuta yhteistyötä, mitä?						4	
Vastausvaihtoehdot	kyllä				ei	Yht.	
Onko seuraavan ulkopuolisen yhteistyökumppanin kanssa em. yhteistyötä?							
33. Kunta tai kuntayhtymä	10				25	35	
34. Yleishyödylliset tai voittoa tavoittelemattomat yhdistykset, säätiöt ja yhteisöt (4H, partio jne.)	15				20	35	
35. Työvoimatoimisto, Rikosseuraamuslaitos	16				18	34	
36. Oppilaitokset	13				22	35	
37. Yritykset	12				23	35	
38. Jokin muu taho, mikä?						2	

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hautaustoimen ollessa evankelisluterilaisen kirkon lakisääteinen tehtävä ovat hautaustoimen järjestäminen ja haasteet samankaltaisia eri seurakunnissa, vaikka seurakuntien koko ja resurssit vaikuttavat hautaustoimen tehtävien ja palvelujen järjestämisessä. Hautaustoimesta kiinnostuneita vastaajia tutkimuksessa oli laajasti kaikenkokoisista Oulun hiippakunnan seurakunnista. Vastaajat ovat myös maantieteellisesti erilaisista elinolosuhteista ja -ympäristöistä, niin suurista kaupunkiseurakunnista tai -yhitymistä pieniin maaseutujen seurakuntiin, pohjoisesta etelään ja kaikkea siltä väliltä. Näin ollen tulevaisuudessa saataneen yhteistyöhön mukaan erittäin monipuolinen joukko hautaustoimen ammattilaisia monenlaisista lähtökohdista niin taustojen kuin henkilöiden iän, koulutuksen, persoonallisuuden kuin toimenkuvankin suhteen, mikä on hyvä lähtökohta yhteistyön ja toiminnan kehittämiseksi.

Yhteistyön kannattavuus, hyödyt, haasteet ja rakenne selvitetään ennen yhteistyön aloittamista. Oulun hiippakunnan seurakunnat ovat maantieteellisesti erittäin laajalla alueella ja tällä hetkellä myös koronan aiheuttamat kokoontumisrajoitukset vaikuttavat seurakuntien toimintaan ja matkustamiseen, joten kokoontumisia ei toistaiseksi yhteistyön merkeissä voida järjestää edellä mainituista syistä. Koko Suomen evankelisluterilaisen kirkon henkilöstöllä on käytössään Microsoftin M365 työkalut, vaikkei niitä välttämättä vielä kovin laajasti kaikkialla käytetäkään. Yhteistyön rakentaminen aloitetaan Oulun hiippakunnassa sähköisillä viestintävälineillä virtuaalisessa M365-ympäristössä ja sitä voitaisiin aluksi rakentaa hiippakunnallisesti, muttei mikään estä sitä laajentamasta yli hiippakuntarajojenkin.

Myöhemmin, koronarajoitusten poistuessa voidaan myös järjestää ajoittain yhteisiä kokoontumisia, joissa voisi olla koulutuksellista osuutta, hyvien käytäntöjen jakoa, käynti esimerkiksi kokoontumisen järjestävän seurakunnan hautausmaalla ja ehkä virkistysellistäkin toimintaa. Aiemmin hautaustoimen yhteisiä koulutuksia ja tapaamisia on järjestetty erikseen esimerkiksi kirkonpalvelijoille (seurakuntamestarit, suntiot, sihteeri, hautausmaatyöntekijät ja puutarhurit tai vastaavat), joihin käytännön työtä tekevät hautaustoimen ammattilaiset kuuluvat ja erikseen hautaustoimen vastaaville, johtaville viranhaltijoille. Koulutukset ja verkostoituminen ovat tähän mennessä ainakin tutkijan oman henkilökohtaisen reilun kuuden vuoden kokemuksen mukaan olleet ainoastaan

kullekin eri hautaustoimen ammattiryhmille erikseen, eikä sekä suorittavaa, väliporrasta että johtavaa porrasta ole koottu yhteisiin tapaamisiin tai koulutuksiin. Tällöin kokonaisnäkemys ja -kokemus hautaustoimesta jää helposti vaillinaiseksi, kun koko hautaustoimen ketjua ei saada ”yhteiseen pöytään”. Yhteistyömallissa tähdätään siihen, että koko hautaustoimen ketju saadaan ”yhteiseen pöytään” tai tässä tapauksessa ainakin aluksi yhteiseen virtuaaliseen tiimiin.

Fyysisellä tapaamisella ja kokoontumisella on tärkeä merkitys verkostoitumisen ja yhteisöllisyyden kannalta, vaikka verkostoitua voi myös pelkästään sähköisiäkin kanavia käyttäen. Kun kollegat tulevat tutummiksi, on helpompi ottaa heihin suoraan yhteyttä, olipa yhteydenottotapana sähköinen kanava, puhelin tai käynti vertaisvierailulla toisessa seurakunnassa.

Aluksi perustetaan hautaustoimessa työskenteleville viranhaltijoille ja työntekijöille, olipa kyseessä suorittavaa porrasta, hautaustoimesta vastaavia johtavia viranhaltijoita tai väliesimiehiä, yhteinen Teams tiimi hautaustoimen yhteistyön kehittämiseksi hiipakunnassa. Teamsiin liitetään Sharepoint sivusto. Sharepoint sivustolle rakennetaan hautaustoimen intra, johon voidaan esimerkiksi kansiorakenteilla ryhmitellä eri aihealueiden dokumentteja ikään kuin tietopankiksi, jossa kaikki tarvittava tieto löytyisi yhdestä paikasta ja millä tahansa laitteella. Tiimille voidaan myös luoda useita eri kanavia tarpeen mukaan, joissa voidaan käsitellä erityyppisiä hautaustoimen aihepiirejä, jakaa dokumentteja, viestitellä ja pitää sähköisiä Teams-kokouksia tai -koulutuksia.

Seurakuntien toiminta on julkista, joten seurakunnat voivat esimerkiksi hautaustoimen ohjeistuksia ja muita virallisiakin dokumentteja jakaa sähköisesti toisten seurakuntien kanssa, kunhan niissä ei ole henkilötietoja tai muuta erikseen lain mukaan salassa pidettävää tietoa. Osalla seurakunnista on jo omilla nettisivuillaan joitakin hautaustoimen uutisia ja dokumentteja, kuten hautakarttoja, hautausmaan käyttösuunnitelmia, hinnastoja tai vaikkapa hautausmaan ohjesääntöjä, haudan hallintaan liittyviä lomakepohjia, tiedotteita ja ohjeita kaikkien saatavilla, joista jo nyt voivat toiset seurakunnat ottaa mallia.

Seurakuntien hautaustoimen henkilöstö voisi omasta seurakunnastaan jakaa kaikkien tiimiläisten käytettäväksi esimerkiksi hyväksi havaitsemiaan hautausmaan ohjesääntöjä, maankäyttösuunnitelmia, hyviä käytäntöjä ja vinkkejä esimerkiksi hyvistä yhteis-

työkumppaneista tai prosesseista. Tiimin jäsenet voisivat jakaa tietoa myös omien kokemustensa pohjalta hautaustoimen haasteista tai kompastuskivistä, jotta niistä voidaan ottaa oppia tai työstää niitä yhdessä, tai tiimiläiset voivat antaa niihin vinkkejä. Sähköisen kanavan kautta, jossa on suuri määrä erilaisia tiimin jäseniä, voitaisiin myös kartoittaa, löytyisikö joukosta esimerkiksi työvoiman tarpeeseen tai johonkin projektiin apua toisista seurakunnista tai saada vinkkejä siihen soveltuvista ja hyvistä ulkopuolisista yhteistyökumppaneista.

Sharepoint intrasivustolle linkitettäisiin esimerkiksi hautaustoimeen liittyvä lainsäädäntö, kirkkohallituksen hautaustoimeen liittyvät yleiskirjeet ja linkit suoraan sellaisiin alasivuihin, joilla hautaustoimen asioita käsitellään. Vaikka sähköisesti hautaustoitimesta löytyy paljon tietoa netistä, on se etsittävä monesta eri tietolähteestä, ja monelta eri alasivulta, jolloin siihen menee aikaa. Hautaustoimen Sharepointin intrasta tiedot ja ohjeet löytyisivät nopeammin, eikä jokaisen tarvitsisi nähdä vaivaa samojen asioiden etsimiseen, vaan ne hoidettaisiin keskitetysti tiimin koordinoijien toimesta intraan. Sivustolle jaetaan uutisia ja tiedotteita hautaustoimeen liittyen ja hautaustoimen muiden viranomaistahojen julkaisut tai muut vastaavat tiedot voidaan myös linkittää sivustolle.

Koordinoinnista kiinnostuneille määritellään kullekin omat vastuualueensa ja luodaan tiimille pelisäännöt, jolloin tiimin tehtävänkuvat selkiytyvät ja tiimin toiminta helpottuu. Tarvittaessa koordinoijille voitaisiin määritellä sijaiset, jolloin työkuormaa saataisiin jaettua ja homma toimimaan myös lomien ja poissaolojen aikana. Esimerkiksi tiimin pelisäännöt, tiimin jäsenten vastuualueet ja ohjeet sivustojen käyttöön voidaan tuoda sivustolle. Sähköisen ympäristön luomisessa on oltava järjestelmällinen ja informoitava tiimiläisiä esimerkiksi, miten intra on rakennettu tai rakennetaan ja miten sitä on tarkoitus käyttää, jotta sivustot rakentuvat loogisiksi ja helppokäyttöisiksi kaikille käyttäjille.

Erilaisilla liittimillä voidaan tuoda Sharepoint sivustolle tietoa esimerkiksi blogeista, Twitteristä, Facebookista, Instagramista tai vastaavista sähköisistä viestintäkanavista, joissa keskustellaan, esitetään kuvia tai videoita hautausmaista ja hautaustoitimesta, jolloin saataisiin nopeaa asiakaspalautetta ajankohtaisista ja puhuttavista aiheista. Palautteen perusteella voidaan mahdollisesti kehittää seurakuntien omaa toimintaa tai korjata epäkohtia ja antaa tietoa asiaa käsitteleville keskustelijoille, joilla ehkä on vääränlaisia käsityksiä seurakuntien hautaustoimeen liittyvistä asioista. Ihmisten ollessa epätietoisia asioista ja kun epätietoiset keskenään sosiaalisessa mediassa asioista keskustelevat, voivat helposti asiat tulla väärinymmärretyksi ja paisua, jolloin loppujen

lopuksi asia on muuttunut täysin toisenlaiseksi käydyssä keskustelussa, kuin mitä se todellisuudessa on. Tällöin on tärkeää seurakunnan henkilöstöltä tuoda oikeaa tietoa asioista, jottei huhumylyllä saa vielä lisää vettä rattaisiinsa, eritoten kun sosiaalisessa mediassa suurin osa keskusteluista on negatiivista. Myös positiivinen palaute esimerkiksi asiakkailta saataisiin kerättyä seurakuntien tietoisuuteen intraan em. liittimillä. Sosiaalisen median kommentointiin on hyvä sopia pelisäännöt tiimin kesken, jotta tiedotus olisi järjestelmällistä ja tarkoituksenmukaista.

Hautaustoimen yhteistyön koordinoinnista vastaava ryhmä toimisi Teams ja Sharepoint ylläpitäjänä sivustolla, vaikka muutkin tiimin jäsenet voisivat aineistoa sivustolle luoda tai jakaa ja viestitellä ryhmän kanssa tai järjestää kokouksia. Koordinoijat voisivat Teamsilla esimerkiksi järjestää virtuaalisia koulutuksia, joita voidaan jopa tallentaa myöhemmin katseltavaksi virtuaaliseen ympäristöön. Myös kokouksia voitaisiin järjestää Teamsilla ja esimerkiksi työstää jotain seurakuntien yhteistä hautaustoimen projektia, ideoida uusia toimintatapoja tai kehittää prosesseja tuomalla tarvittaessa sivustolle niihin soveltuvia ohjelmistoja kuten esimerkiksi Planner ja Yammer.

Osalle hautaustoimen henkilöstöstä virtuaalinen ympäristö on vielä kohtuullisen vieras, joten sen koulutukseen on kiinnitettävä huomiota. Ainakin osalle seurakunnista on oma IT-alue huolehtinut kaikkiin tietokoneisiin esim. Wistec oppimisympäristön, jota voidaan hyödyntää sähköisten työkalujen käyttökoulutuksessa mahdollisen muun koulutuksen lisäksi. Jotta M365 ympäristö tulisi edes jotenkin tutuksi ja hautaustoimen yhteistyön laajempi kehittäminen tulisi tietoisuuteen kaikille hautaustoimen tiimiläisille, koordinoijaryhmä voisi yhteistyön käynnistämisen alkuvaiheessa järjestää koulutuksen ja infotilaisuuden Teamsilla. Ennen koulutusta voisi olla jo tehtynä jonkinlaista runkoa esim. Sharepoint intrasivustosta, jotta sitä voidaan koulutuksessa havainnollisesti käydä läpi.

9 POHDINTA

Tutkimuksessa kartoitettiin Oulun hiippakunnan seurakuntien halukkuutta tulevaisuuden yhteistyön kehittämiseksi hautaustoimessa ja luotiin tutkimuksen tulosten pohjalta yhteistyön kehittämiseen tähtäävä toimintamalli Oulun hiippakuntaan. Mallin tai toimenpide-esityksen avulla luodaan uusia mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseksi ja kehitetään mahdollisesti jo käytössä olevia yhteistyömalleja ja -tapoja edelleen sekä ideoidaan uusia yhteistyötapoja alueen seurakunnille.

Työn teoriaosassa käsiteltiin Suomen evankelisluterilaisen kirkon hautaustointa, joka on seurakuntien lakisääteinen tehtävä ja siihen vaikuttavia asioita. Työssä taustoitettiin erilaisia yhteistyötapoja ja -malleja, yhteistyön rakentamisen perusteita sekä erilaisia yhteistyökumppanuuksia.

Teorian pohjalta laadittiin tutkimuskysymykset, joilla selvitettiin, onko Oulun hiippakunnan seurakunnilla halukkuutta tulevaisuudessa seurakuntien väliseen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen, mitkä yhteistyön osa-alueet kiinnostavat, millä tavoin vastaajat haluavat yhteistyötä toteuttaa ja löytyykö yhteistyön koordinoimiseen halukkaita vastajia. Tutkimuksessa kartoitettiin, löytyykö alueelta hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnasta kiinnostuneita seurakuntia ja jos löytyy, millä aikataululla ja onko kyseiseen hankkeeseen halukkaita koordinoijia. Kyselyssä selvitettiin jo olemassa olevia ja toimivia yhteistyökuvioita ulkopuolisten toimijoiden kanssa, mitä erityyppistä yhteistyötä seurakunnissa on käytössä ulkopuolisten toimijoiden kanssa, ja minkä yhteistyökumppaniryhmien kanssa sitä on.

Työssä käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, ja se toteutettiin sähköisellä Webropol-kyselyllä, joka lähetettiin kokonaisotannalla Oulun hiippakunnan kaikille hautaustoimen johtaville viranhaltijoille. Kyselyn vastausprosentti oli kohtuullisen korkea noin 69 prosenttia siitä huolimatta, että kysely oli pitkä, ja sen vastausajasta suurin osa osui hiippakunnan eteläosan talvilomaviikolle, eikä katoa juurikaan ollut. Näin ollen on oletettavaa, että tutkitut kokivat tutkimuksen tarpeelliseksi ja tärkeäksi, mikä on hyvä lähtökohta jatkotoimenpiteille hiippakunnan seurakuntien hautaustoimen yhteistyön kehittämiseksi, joita tämä tutkimus toivottavasti tuo lähitulevaisuudessa. Tutkimuksella saatiin selvitettyä juuri niitä asioita, joita oli tarkoituskin. Näin ollen tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti ovat kohtuullisen korkeita.

Tutkimustulosten perusteella useisiin seurakuntien välisen yhteistyön aihealueisiin löytyi kohtuullisen paljon yhteistyöhalukkuutta. Viisiportaisella arvosteluasteikolla yhteiset koulutukset ja tietojärjestelmät kiinnostivat eniten vastaajia ja saivat keskiarvoikseen 4,2 ja 4,0. Seuraavaksi kiinnostavimmat yhteistyön aihealueet olivat ohjesäännöt ja maankäyttösuunnitelmat sekä hautakirjanpito ja hautausmaakaava, jotka molemmat saivat keskiarvokseen 3,8. Yhteensä kahdestatoista eri yhteistyön aihealueesta yhtä aihepiiriä lukuun ottamatta keskiarvot olivat kaikilla yli kolmen.

Seurakuntien välisen yhteistyön rakentamistavoissa oli tutkimuksen perusteella useita potentiaalisia vaihtoehtoja. Vertaiskehittäminen ja hyvien käytäntöjen jako oli suosituin kiinnostuksen kohde ja sai keskiarvoksi 4,2 ja verkostoituminen oli toiseksi suosituin saaden keskiarvokseen 3,7. Kaikki muutkin eri yhteistyön rakentamistavat saivat keskiarvokseen reilusti yli kolmen arvosteluasteikon ollessa viisiportainen.

Hautarekisteriohjelmiston yhteishankinta ja sen koordinointi kiinnostivat osaa vastaajista. Hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnasta kiinnostuneita kyllä ja ehkä vastanneita, oli yhteensä 19, joista 14 oli ehkä vastanneita. Ohjelmiston hankinta-aikataulujen vaihdellessa paljon kyllä ja ehkä vastanneilla on yhteisen ohjelmistohankinnan koordinoinnissa selvitettävä vielä tarkemmin, mitkä seurakunnat sitoutuvat siihen, ja millä aikataululla se saadaan toteutettua.

Vastaajien joukosta löytyi tutkimuksen perusteella muutama, mutta riittävä määrä hiippakunnan hautaustoimen yhteistyön kehittämisestä kiinnostuneita koordinoijia, mikä edesauttaa yhteistyön käytäntöönpanoa. Erilaisten seurakuntien välisen yhteistyön aihealueiden ja yhteistyön rakentamistapojen kiinnostavuuden perusteella voidaan seurakuntien välistä yhteistyötä rakentaa monipuolisesti ja hyödyntää koordinoinnista kiinnostuneiden ammattitaitoa ja näkemystä yhteistyön kehittämisessä ja toteutuksessa.

Oulun hiippakunnassa ovat välimatkat pääosin pitkät toisiin seurakuntiin, joten toisten seurakuntien lisäksi ovat ulkopuoliset yhteistyökumppanit potentiaalinen vaihtoehto yhteistyön tekemiselle ja kehittämiselle. Sen vuoksi kartoitettiin myös ulkopuolisten tahojen ja seurakuntien välistä yhteistyötä. Seurakunnat tekevät jo nyt jonkin verran yhteistyötä erilaisten ulkopuolisten tahojen kanssa, mutta erilaisista yhteistyökumppanuuksista, -tavoista ja -mahdollisuuksista on hyvä tuoda enemmän tietoa ja kokemuksia seurakuntien tietoisuuteen, jotta niitä osataan tarvittaessa hyödyntää nykyistä laajemmin.

Tutkimustulosten mukaan suosituimmat ulkopuoliset yhteistyökumppanit olivat työvoimatoimisto ja Rikosseuraamuslaitos, joiden kanssa yhteistyötä tekee 47,1 prosenttia seurakunnista, ja toiseksi eniten yhteistyötä tehtiin yleishyödyllisten ja voittoa tavoittelemattomien yhdistysten, yhtiöiden ja säätiöiden kanssa, joita hyödynsi 42,9 prosenttia seurakunnista. Kolmanneksi eniten ulkopuolisista yhteistyökumppaneista hyödynnettiin oppilaitoksia, joiden kanssa yhteistyötä teki 37,1 prosenttia seurakunnista.

Ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä esimerkiksi sopimusyhteistyönä tai ostopalveluna tehtiin eniten koneurakoinnissa, joka sisältää muun muassa haudankaivuut ja -peitot, ja yhteistyötä siinä tekee 88,6 prosenttia seurakunnista. Seuraavaksi suurin yhteistyön osa-alue oli ulkopuolisen työvoiman hankinta, jota hyödynnetään 54,3 prosentissa seurakunnista, ja siinä hyödynnettiin työharjoittelijoita, -kokeilijoita ja -kuntoutujia, yhdyskuntapalvelua suorittavia ja vapaaehtoisia. Kolmanneksi eniten yhteistyötä tehtiin hautojen hoidossa, jota hyödynsi 31,4 prosenttia seurakunnista. Muita kyselyn yhteistyön aihealueita ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa hyödynsivät vain muutamat seurakunnat.

Yhteistyön kehittämisessä niin kuin minkä tahansa asian kehittämisessä ja uusien ideoiden aikaansaamiseksi on hyvä olla mukana erilaisia ja monen kokoisia yksiköitä ja niiden henkilöstöä erilaista taustoista. Tällöin saadaan monipuolisesti näkemyksiä, kokemuksia ja tässä tapauksessa seurakuntien tarpeita ja haasteita hautausstoimen yhteistyön edelleen kehittämiseksi ja laajentamiseksi. On merkittävää, että vastauksia saatiin kaikenkokoisista seurakunnista ja ympäri hiippakuntaa, ja vastaajia oli suhteessa samansuuntaisesti erikokoisista seurakunnista kuin hiippakunnan seurakuntien kokojakauma on. Myös ammattinimikkeiden perusteella saatiin vastauksia hyvin monenlaisilta vastaajilta, jolloin saatiin laaja kuva alueen seurakuntien hautausstoimen ammattilaisten asenteista ja mielipiteistä. Näin ollen saadaan hyvät edellytykset jatkotoimien työstölle ja mahdollisuuksille tulevaisuudessa entistä monipuolisempaan hautausstoimen yhteistyöhön alueen seurakunnissa.

Yhteistyötä ei tehdä vain yhteistyön tekemisen ilosta, vaan sillä pyritään saamaan aikaan jotain sellaista, mitä ei yksinään toimimalla saataisi aikaan. Yhteistyöstä pitäisi olla hyötyä sen tekijöille, mutta siinä voi olla myös haasteita. Yhteistyölle tulee asettaa tavoitteita, joihin sillä pyritään ja mittareita, joilla sitä mitataan. Yhteistyöllä, onpa kyse seurakuntien välisestä tai seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä, voidaan saada aikaan esimerkiksi ajankäytöllisiä ja taloudellisia säästöjä,

hyvin hoidettuja hautausmaita, toimivampaa tai monipuolisempaa palvelua hautaustoimessa tai jakaa riskejä. Yhteistyön tavoitteita ja hyötyjä voi olla niin aineellisia ja rahallisesti mitattavia kuin aineettomia ja laadullisilla mittareilla mitattavia. Yhteistyön hyödyt ja mahdolliset haasteet on selvitettävä ennen yhteistyön käynnistämistä.

Tutkimuksen tulosten perusteella laadittu hautaustoimen yhteistyön rakentamisen mallin on tarkoitus toimia hiippakunnassa yhteistyönrakentamisen pohjana ja työstettävänä työkaluna yhteistyön koordinoijille tai koordinoinnista vastaavalle ryhmälle. Tutkimustulosten valossa ja vastaajien yllättävän korkean mielenkiinnon vuoksi on oletettavaa, että jo olemassa olevaa yhteistyötä saataisiin kehitettyä edelleen ja käynnistettyä nykyistä laajempaa hautaustoimen yhteistyötä Oulun hiippakunnassa. Sen lisäksi, että tutkimus palvelee koko alueen hautaustoimen yhteistyöstä kiinnostuneita seurakuntia ja niiden olemassa olevia ja mahdollisia tulevia yhteistyökumppaneita, oli tutkijan tavoitteena päästä laajemmin hautaustoimen yhteistyöhön mukaan myös oman työnsä ja työnantajansa eli tutkimuksen tilaajan Ranuan seurakunnan kannalta katsottuna.

Tämänhetkisten koronan kokoontumisrajoitusten vuoksi toimintamallin mukaan aloitetaan yhteistyön rakentaminen sähköisessä M365 ympäristössä, johon luodaan koordinoinnista kiinnostuneiden toimesta Teams tiimi hautaustoimen yhteistyötä varten. Tiimiin otetaan mukaan kaikki hautaustoimessa työskentelevät henkilöt, olipa kyseessä käytännön työtä suorittavaa henkilöstöä, väliesimiehiä tai johtavia viranhaltijoita. Tarvittaessa luodaan tiimille eri kanavia ja Teamsiin lisätään myös Sharepoint intrasivusto sekä luodaan tiimille pelisäännöt.

Sharepoint ja Teams toimisivat tietopankkina, kokous- ja koulutusalueena sekä verkostoitumisen ja viestinnän apuvälineenä, johon linkitettäisiin hautaustoimeen liittyvää sähköistä aineistoa ja tuotaisiin muun muassa uutisia. Tarvittaessa voidaan M365 ympäristöön tuoda lisää erilaisia sovelluksia yhteistyön kehittämiseksi, kuten esimerkiksi Planner tai Yammer. Yhteistyön koordinoinnista kiinnostuneet toimivat sivustojen ylläpitäjinä ja heille määritellään vastuualueet. Koordinoijien lisäksi myös muut tiimin jäsenet voisivat jakaa tietoja ja dokumentteja, keskustella tiimissä sekä osallistua kokouksiin ja koulutuksiin.

Yhteistyön aloittamiseksi virtuaalisessa ympäristössä pidetään aluksi Teams koulutus ja infotilaisuus, jossa esitellään mm. intran toimintaa ja käydään läpi yhteisiä tiimin pe-

lisääntöjä ja tiimin jäsenten vastuualueita. Myöhemmin koronarajoitusten purkautuessa voidaan ajoittain järjestää myös kokoontumisia muun muassa tiimin yhteisöllisyyden tukemiseksi ja verkostoitumisen vahvistamiseksi, joissa voisi olla mukana esimerkiksi koulutuksellista sisältöä ja hyvien käytäntöjen jakoa.

Tutkimuksen tavoitteet täyttyivät ja tutkimuksen kiinnostavuus yllätti tutkijan positiivisesti. Tutkimustulosten antaessa seurakuntien yhteistyöhalukkuudesta positiivista palautetta, ja vielä kun yhteistyön koordinoimiseenkin löytyi riittävästi halukkaita ammattilaisia, on tutkimuksen pohjalta hautaustoimen yhteistyön kehittämiseen hyvät edellytykset Oulun hiippakunnassa.

LÄHTEET

Aalto, M. 2021. Hautaustoimi / opinnäytetyön kyselytutkimus Oulun hiippakunnassa. Sähköposti kati.hannula@evl.fi. Tulostettu 11.1.2021.

Aaltonen, P., Palo, H., Rimpiläinen, O., Rintala, A., Ruotsalo, P. & Särkiö, P. 2005. Hautaustoimen käsikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Aluekeskusrekisterin kustannukset ja niiden jakaminen isäntä- ja sopimusseurakuntien kesken 2021. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 23.4.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/39924393/AKR-kustannusten+kirjaaminen+laskeminen+ja+laskutusperuste+2021.pdf/a117e0cf-ea59-f7ab-3c1d-9f005a1de28c?t=1603877835060>.

Arvonlisäverovelvollisen opas 2014. Verohallinto. Viitattu 27.1.2021 https://www.edilex.fi/verohallinnon_ohjeet/2014_0627.html.

Aspegrén, M. 2015. Verkostoitumisen todelliset hyödyt. Momentous-Cresco 15.5.2015. Viitattu 8.2.2021 <https://momentous.fi/verkostoitumisen-todelliset-hyodyt/>.

Hasu, M. 2017. Henkilöstön osaaminen on yrityksen kilpailuetu. Työterveyslaitos 11.12.2017. Viitattu 26.1.2021 <https://www.ttl.fi/blogi/henkiloston-osaaminen-on-yrityksen-kilpailuetu>.

Hautaustoimilaki 6.6.2003/457.

Heikkinen, B. 2016. Vaivaako verkostoituminen 2016. MDI 30.3.2016. Viitattu 8.2.2021 <https://www.mdi.fi/blogi-vaivaako-verkostoituminen/>.

Heng, B. 1994. Hautausmaat arkipäivän asioina. Helsinki: Kirjaneliö.

Hiltunen, V. 2021. Rovaniemen krematorion aikataulu on jälleen mysteeri – seurakunnassa pohditaan jo seuraavia liikkeitä. Markkinaoikeus kumosi hankinnan tuhkaunista toistamiseen. Lapin Kansa 2.3.2021. Viitattu 21.3.2021 <https://www.lapinkansa.fi/taas-takaisku-lapin-ensimmaiselle-krematoriolle-ma/3406762>.

Hinkula, E. & Holopainen H. 2018. Rovaniemen krematorio tulee todella tarpeeseen – tuhkausta voi joutua odottelemaan jopa kuukauden. Yle-uutiset 18.12.2018. Viitattu 21.3.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-10559770>.

Hukari, A & Repo, M. 2015. Mihin suuntaan? Tampereen hiippakunta 10.9.2015, 12.9.2015. Viitattu 24.4.2021 <https://www.seurakuntaopisto.fi/wp-content/uploads/2016/09/matti-repo-mihin-suuntaan.pdf>.

Huokuna, P. 2008. Seurakuntien sopimussyhteistyö: Verkostoitumisen mahdollisuudet. Helsinki. Edita. Viitattu 23.4.2021.

Jokinen, P. & Virtanen, A. 2017. Into piukeana haudan partaalla hautauksen palvelupolut syynissä. Viitattu 12.2.2021 <https://www.kirkonkello.fi/into-piukeana-haudan-partaalla-hautauksen-palvelupolut-syynissa/>.

Janakkalan seurakunta 2021. Hautapolku. Viitattu 23.4.2021 <https://www.janakkalan-seurakunta.fi/hautajaiset/hautapolku>.

Jääskeläinen A., Laihonon H., Lönnqvist A., Pekkola S., Sillanpää V. & Ukko J. 2013. Arvoa palvelutuotannon mittareista. Tampere. Juvenes Print. Viitattu 13.2.2021 https://www.lut.fi/documents/10633/30059/LSI_Arvoa_palvelutuotannon_mittareista/d644d35f-e0e3-4ad1-bf77-0163e969265e.

Kirkko ja julkiset palvelut 2018. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 71. Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. Helsinki. Viitattu 7.2.2021 https://evl.fi/documents/1327140/10126483/Kirkko_ja_julkiset_palvelut_FI+%28002%29.pdf/be594edf-a4d9-eb15-f719-8eb632784de0.

Kirkkolaki 30.12.2003/1274.

Kirkkolaki 14.2.2012/780.

Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993.

Kirkkojärjestys 16.5.2002/1202.

Kirkkojärjestys 9.5.2003/1277.

Kirkolliskokouksen talousvaliokunnan mietintö 2019. Talousvaliokunnan mietintö 4/2019. Viitattu 13.2.2021 http://domus.evl.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/khak-haku_tweb.htm.

Kirkon tilastot 2021a. Hautaustoimen tilasto 2020. Viitattu 18.3.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz.php?id=170>.

Kirkon tilastot 2021b. Seurakuntien henkilöstötilasto 2020. Viitattu 7.2.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=136>.

Kirkon tilastot 2021c. Seurakuntien jäsentilasto 2020, jäsenmäärä. Viitattu 26.1.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=138>.

Kirkon tilastot 2021d. Seurakuntien jäsentilasto 2020, jäsenmäärä, ikä. Viitattu 26.1.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=133>.

Kirkon tilastot 2021e. Seurakuntien taloustilasto tuloslaskelma 2020. Viitattu 7.2.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=142>.

Kirkon tilastot 2021f. Seurakuntien toimintatilasto 2020. Viitattu 18.3.2021 <https://www.kirkontilastot.fi/viz.php?id=140>.

Kittilä lehti 2020. Kirkon kirjat aluerekisteriin. Viitattu 27.1.2021 <https://www.kittila-lehti.fi/artikkelit/seurakunta-liittyy-aluekisteriin-6.210.41898.82c7d9e86d>.

Koillissanomat 2.4.2020. Taivalkosken ja Posion seurakunnilla yhteinen talouspäällikkö. Viitattu 27.1.2021 <https://www.koillissanomat.fi/taivalkosken-ja-posion-seurakunnilla-yhteinen-talo/758317>.

Kokkolan seurakuntayhtymä 2021. Aluekeskusrekisteri. Viitattu 27.1.2021 <https://www.kokkolanseurakuntayhtyma.fi/etusivu/aluekeskusrekisteri>.

Kolarin seurakunta 2020. Kirkkoneuvoston pöytäkirja 1/2020. Viitattu 7.2.2021 https://www.kolarinseurakunta.fi/documents/11478047/79948736/KN+1_2020_p%C3%B6yt%C3%A4kirjaJULKI-NEN.pdf/ff1d0c21-0242-5297-c0f4-8dff732a1b19?t=1607497244376.

Kolarin seurakunta 2021. Polku kuolemasta hautaan. Viitattu 20.2.2021 <https://www.kolarinseurakunta.fi/hautajaiset/polku-kuolemasta-hautaan>.

Korkein hallinto-oikeus 2019. Vuosikirjapäätös 6.3.2019:34. Viitattu 7.2.2021 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset/1551690494920.html>.

Kukkonen, M. & Urponen, H. 2013. Diakoniatyötä 100 vuotta Rovaniemen seurakunnassa 1913–2013. Viitattu 5.4.2021 <http://www.saivo.fi/wp-content/uploads/2015/02/Diakoniaty%C3%B6t%C3%A4-100-vuotta-Rovaniemen-seurakunnassa.pdf>.

Kustannusten kohdentaminen seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä 2020. Suomen evankelisluterilainen kirkko. Luku 5 kustannusten kohdentaminen hautaustoimelle. Viitattu 6.2.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/0/Kustannusten+kohdentamisen+ohje+-+17.6.2020.pdf/2f49f923-ad85-b3b5-a4d1-296e712539dd?t=1593597419249>.

Laki 24.fi 2021. Vero oikeus. Arvonlisäverovelvollisuus. Viitattu 27.1.2021 <https://www.laki24.fi/arvonlisaverovelvollisuudesta-vapaat-uskonnolliset-yhdyskunnat/>.

Laki valtion rahoituksesta evankelisluterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin 10.4.2015/430.

Lapin ammattikorkeakoulu 2021. Tutkimuseettinen ennakoarviointi. Viitattu 11.3.2021 <https://www.lapinamk.fi/fi/Yrityksille-ja-yhteisoille/Tutkimus,-kehitys-ja-innovaatiot/Tutkimusetiikka>.

Memoria 2021. Yleistä hautauksesta. Viitattu 5.4.2021 <https://www.memoriahautaus.com/opas-hautajaisjaerjestelyihin/yleistae-hautauksesta/hautauskulttuuri-suomessa/>.

Nordic Healthcare Group 2021. Benchmarking. Viitattu 16.2.2021 <https://nhg.fi/palvelut/benchmarking/>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Hautaustoimi. Viitattu 5.4.2021 <https://mi-nedu.fi/hautaustoimi>.

Oppariapu. Benchmarking. Viitattu 6.2.2021 <https://oppariapu.wordpress.com/benchmarking-vertaisarviointi/>.

Oulun hiippakunta 2021. Tietoa hiippakunnasta. Viitattu 26.1.2021 <https://www.ouluhiippakunta.fi/tietoa-hiippakunnasta>.

Oulun seurakunnat 2021a. Seurakunnat. Viitattu 27.1.2021 <https://www.ouluhiippakunta.fi/>.

Oulun seurakunnat 2021b. Aluekeskusrekisteri. Viitattu 27.1.2021 <https://www.oulun-seurakunnat.fi/aluekeskusrekisteri>.

Pajunen, A. & Taskinen, K. 2021. Onko koronaan kuolleista tietoa? 9.2.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2021/onko-koronaan-kuolleista-tietoa-kuolemansyytilastoa-saadaan-viela-odottaa/>.

Pajunen, T. 2017. Hautaustoimen kehittäminen Tampereen hiippakunnassa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Biotalousliiketoiminnan kehittäminen. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, opinnäytetyö.

Palo, H. 2020. Hautaustoimen ohjelmisto / opinnäytetyö. Sähköposti kati.hannula@evl.fi 22.12.2020. Tulostettu 13.2.2021.

Parikka, O. 2018. Kolumbaario, muistolehto, sirottelualue vai uurnahauta. Yle uutiset 9.1.2018. Viitattu 21.3.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-10013133>.

Parikka, E & Sauristo, H. 2014. Benchmarking-menetelmä työyhteisön kehittämisessä. Metropolia 22.3.2014. Viitattu 6.2.2021 <https://blogit.metropolia.fi/uudistuvaa-sosiaalialan-osaaminen/2014/03/22/benchmarking-menetelma-tyoyhteison-kehittamisessa/>.

Pellon seurakunta 2021. Polku kuolemasta hautaan. Viitattu 20.2.2021 <https://www.pellonseurakunta.fi/hautajaiset/polku-kuolemasta-hautaan>.

Perander, P. & Puuska, K. 2020. Seurakunnan taloushallinnon käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

Perkkiö, R. 2021. IT-alue ja kehitysvammaistyö 2020. Sähköposti kati.hannula@evl.fi 18.1.2021. Tulostettu 23.4.2021.

Ranuan seurakunta 2021. Hautausmaat. Hautausmaiden sijainti ja kesähoito. Viitattu 5.4.2021 <https://www.ranuanseurakunta.fi/hautausmaat>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010. Kirkkohallituksen yleiskirje 5/2020. Kirkon henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskuksen (Heta-hanke) suunnittelu jatkuu keväällä 2010. Viitattu 23.4.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/53585235/2010-05.pdf/65168d4d-d453-9512-ba97-ea95abd178cc?t=1564747698000>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2012. Kirkkohallituksen yleiskirje 19/2012. Ajan kohtaista Kirkon Palvelukeskusta. Kirkon Palvelukeskusta koskeva lainsäädäntö. Viitattu 18.3.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/52787029/2012-19.pdf/e0a3ec39-dc63-cc82-66b4-9ef1d07e1ab5?t=1560940153000>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2018. Kirkonkirjojenpidon valtakunnallinen organisointi etenee. Viitattu 7.2.2021 <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/24611/Kirkkohallituksen+taysistunto-+Katekismuksesta+vironkielen+kaannos>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2020. Kirkkohallituksen yleiskirjeet 23/2020. Viitattu 26.1.2021 https://evl.fi/documents/1327140/60545655/23_2020+Talousarvion+valmistelun+perusteet+2021.pdf/8ed5ea1d-1e0f-4caa-2cc3-496e1711ecaf?t=1601643026761.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021a. Hautaustoimen säädökset ja yleiskirjeet. Viitattu 12.1.2021 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/hautaustoimi/saadokset-ja-yleis-kirjeet>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021b. Kirkollisvero. Viitattu 26.1.2021 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/talous/kirkollisvero>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021c. Kirkon omaisuus ja muut tulot. Viitattu 26.1.2021 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/talous/kirkon-omaisuus-ja-muut-tulot>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021d. Kirkon organisaatio. Viitattu 7.2.2021 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-organisaatio>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021e. Kirkon tietohallinto. Viitattu 27.1.2021 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/kirkon-tietohallinto>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021f. Koronavirus. Viitattu 6.2.2021 <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/valmius-ja-varautuminen/koronavirus>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021g. Kuoleman äärelle. Viitattu 4.2.2021 <https://evl.fi/suru-kriisi/kuoleman-jalkeen-on-toivoa>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021h. Polku kuolemasta hautaan. Viitattu 18.3.2021 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/hautaustoimi/polku-kuolemasta-hautaan>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021i. Seurakuntien maksut keskus- ja eläkera-hastolle. Viitattu 18.3.2021 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/seurakuntien-maksut-keskus-ja-elakerahastolle>.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2021j. Valtion rahoitus seurakunnille eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Viitattu 6.2.2021 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/seurakuntatalous/valtionrahoitus-seurakunnille-eraisiin-yhteiskunnallisiin-tehtaviin>.

Suomen virallinen tilasto: Elinajanodote 2021. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 13.2.2021 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__kuol/stat-fin_kuol_pxt_12ap.px/.

Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021a. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 13.2.2021 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__kuol/stat-fin_kuol_pxt_12af.px/.

Suomen virallinen tilasto: Kuolleet 2021b. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 23.4.2021 https://www.stat.fi/til/kuol/2020/kuol_2020_2021-04-23_tie_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 2021. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 13.2.2021 http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_11ra.px/.

Terveysturvallisuusasetus 16.12.1994/1280.

Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021. Usein kysyttyä EU:n tietosuojasetuksesta. Viitattu 11.3.2021 <https://tietosuojafi.fi/gdpr>.

Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2021, toiminta- ja taloussuunnitelma 2022–2023 2020. Ranuan seurakunta 2021. Viitattu 7.2.2021 <https://www.ranuanseurakunta.fi/documents/8132335/0/KN+2020+8+133+%C2%A7+liite+42%2C+talousarvio+ja+toimintasuunnitelma+2021-2023+nettiversio.pdf/dbb872e2-973c-15a1-facf-defa27ac18df?t=1606834351635>.

Utsjoen ja Inarin seurakunnat yhdistyvät Pohjois-Lapin seurakuntayhtymäksi vuoden 2018 alusta 2017. Yle Uutiset 17.9.2017. Viitattu 26.1.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-9840250>.

Vainajien käsittelyohjeet varmistetuissa tai epäillyissä COVID-19-infektioissa 2020. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 22.4.2020. Viitattu 6.2.2021 <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19/vainajien-kasittelyohjeet-varmistetussa-tai-epailyssa-covid-19-infektiossa>.

Verohallinto 2013. Kirkollisvero. Viitattu 16.1.2021 https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/esitys_ja_opetusmateriaali/kirkollisver/.

Vihanta, A. 2018. Pitkälle väännölle saatiin piste: Kokkolaan tulee krematorio. Yle-uutiset 19.12.2018. Viitattu 21.3.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-10561971>.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. E-kirja. Viitattu 12.1.2021 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Lapin korkeakoulukirjasto.

Vinko, T. 2020. Kunnan sivistystoimen ja seurakunnan sopimusyhteistyö. Kirkkohallitus 2020. Viitattu 5.4.2021 https://www.lapuanhiippakunta.fi/uploads/2020/03/c4f1669a-sopimuskoulutus_2020.pdf.

Yhteistyösopimus 2017. Asianajotoimisto Lindblad. Viitattu 27.1.2021 <https://lindblad.fi/yhteistyosopimus/>.

Yhteistyötaidot ovat tulevaisuustaitoja 2021. Juuriharja. Viitattu 7.2.2021 <https://www.juuriharja.fi/yhteistyotaidot-ovat-tulevaisuustaitoja>.

Ylitornion seurakunta 2021. Polku kuolemasta hautaan. Viitattu 20.2.2021 <https://www.ylitornionseurakunta.fi/hautajaiset/polku-kuolemasta-hautaan>.

Ylä-Savon seurakunnat 2021. Iisalmen rovastikunta. Viitattu 24.4.2021 <https://www.ylasavonseurakunnat.fi/iisalmen-rovastikunta>.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen saate

Liite 2. Tutkimuksen kyselylomake

Liite 1. Tutkimuksen saate

Hei!

Tässä tradenomitutkinnon opinnäytetyön kyselyssä tutkitaan hautaustoimen yhteistyön kehittämistä Oulun hiippakunnassa. Aihe liittyy tutkijan omaan työhön Ranuan seurakunnan talouspäällikkönä ja hautaustoimen vastaavana viranhaltijana. Kysely on tarkoitettu kaikille Oulun hiippakunnan seurakuntien hautaustoimesta vastaaville viranhaltijoille ja siihen on tarkoitus saada vastaus yhdeltä henkilöltä / seurakunta. Vastaamiseen menee noin 15 minuuttia ja **vastausaikaa on 8.3.2021 asti**.

Tutkimuksella kartoitetaan alueen seurakuntien halukkuutta tulevaisuuden yhteistyön kehittämiseen hautaustoimessa ja etsitään laajemmin yhteistyön käynnistämiseen koordinoijaa tai ohjausryhmää. Tutkimuksen tulosten pohjalta luodaan yhteistyön kehittämiseen tähtäävä toimintamalli Oulun hiippakuntaan, jonka avulla on tarkoitus luoda uusia mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseksi, kehittää mahdollisesti jo käytössä olevia yhteistyötapoja edelleen sekä ideoida uusia yhteistyötapoja alueen seurakunnille.

Kirkkohallituksen vuonna 2015 teettämän esiselvityksen mukainen hautaustoimen yhteinen ohjelmistohankinta ei edennyt marraskuun 2019 kirkolliskokouksessa talousvaliokunnan esityksestä, eikä hankintaa budjetoitu 2021-2023 vuosille, eikä kirkkohallituksen maankäyttöpäällikkö Harri Palon mukaan senkään jälkeen ole odotettavissa hankkeen uutta selvitystä tai toteutumista. Em. syystä työssä selvitetään myös hautarekisteriohjelmiston yhteishankinnasta kiinnostuneita seurakuntia, mikä nousee kyselyyn opinnäytetyön tilaajan Ranuan seurakunnan lähitulevaisuuden hankintatarpeesta.

Kyselylomakkeella kerättyjä tietoja käytetään vain opinnäytetyön tutkimukseen seurakuntien osalta, jotka eivät ilmoita halukkuuttaan koordinoida hautaustoimen yhteistyön kehittämistä Oulun hiippakunnassa tai halua osallistua hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan tai koordinoida ko. hanketta. Halukkuutensa em. asioihin ilmaisevien ja yhteystietojensa jättävien seurakuntien osalta yhteystietoja käytetään yhteistyön käynnistämiseen. Tietoja säilytetään vain tarpeellisen ajan ja niitä käsitellään GDPR-tietosuojaohjeistusten mukaisesti.

Terveisin

Kati Hannula
Lapin AMK / Ranuan seurakunta
tradenomiopiskelija / talouspäällikkö
kati.hannula@edu.lapinamk.fi / kati.hannula@evl.fi

Liite 2. 1(5) Tutkimuksen kyselylomake

1. Valitse oman seurakunnan koko

- pieni (alle 5.000 jäsentä)
- keskikokoinen (5.000–15.000 jäsentä)
- suuri (yli 15.000 jäsentä)

2. Valitse oman seurakunnan tyyppi

- itsenäinen seurakunta
- seurakuntayhtymä

3. Valitse oma ammattinimike / titteli

- hautaustoimen johtaja / päällikkö
- talousjohtaja / hallintojohtaja
- talouspäällikkö

muu, mikä?

Liite 2. 2(5) Tutkimuksen kyselylomake

4.–16. Minkä verran hautaustoimen yhteistyö toisten seurakuntien kanssa kiinnostaa?

	ei lainkaan kiinnostusta	1	2	3	4	5	paljon kiinnostusta
4. Yhteiset koulutukset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
5. Organisoinnin ja prosessien kehittäminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
6. Henkilöstöhallinto / vapaaehtoistyön koordinointi	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
7. Hautainhoitorahaston tai hautojen hoitoon liittyvät toimet	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
8. Hautojen hallinta-aikoihin liittyvät asiat	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
9. Hautausmaakaavaan ja hautakirjanpitoon liittyvät asiat	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
10. Hautausmaan laajennukset, uusien alueiden perustaminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
11. Ohjesäännöt, maankäyttösuunnitelmat	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
12. Tietojärjestelmät	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
13. Palvelu- tai materiaalihankinnat, asiakashinnastot	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
14. Kustannus- tai kalustaselvitykset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
15. Hautausmaiden pitkän tähtäimen hoito- ja kehittämissuunnitelmien laadinta	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
16. Jokin muu aihealue. Mikä?	<input type="text"/>						

Liite 2. 3(5) Tutkimuksen kyselylomake

17.–22. Miten seurakuntien välistä yhteistyötä voitaisiin toteuttaa? Kuinka paljon seuraava yhteistyötapa kiinnostaa?

	ei lainkaan kiinnostusta	1	2	3	4	5	paljon kiinnostusta
17. Verkostoituminen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
18. Vertaiskehittäminen ja hyvin käytäntöjen jako	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
19. Sopimusyhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
20. Kustannusten jako perusteinen yhteistyö	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
21. Työpajat	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
22. Jokin muu tapa. Mikä?	<input type="text"/>						

23. Olisitteko halukas koordinoimaan Oulun hiippakunnan seurakuntien hautausmaiden yhteistyön kehittämisprojektia yksin tai yhdessä joidenkin toisten kanssa, jotta saadaan yhteistyö käyntiin tämän tutkimuksen tulosten pohjalta?

- Ei
- Ehkä
- Kyllä

Mikäli vastasit kyllä tai ehkä, ilmoita yhteystietosi kyselyn lopussa, kiitos.

24. Onko seurakunnalla halukkuutta osallistua hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan?

- Ei
- Ehkä
- Kyllä

Mikäli vastasit kyllä tai ehkä, merkitse tekstikenttään, millä aikataululla;
1 = kuluvana vuonna, 2 = ensi vuonna, 3 = myöhemmin.
Ilmoita yhteystietosi kyselyn lopussa, kiitos.

Liite 2. 4(5) Tutkimuksen kyselylomake

25. Olisittekko halukas koordinoimaan hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaprosessia yksin tai jonkun toisen / toisten kanssa?

- ei
- ehkä
- kyllä

26.–32. Onko olemassa olevaa hautaustoimeen liittyvää yhteistyötä seurakunnan ja ulkopuolisten toimijoiden välillä (esim. sopimusyhteistyönä, ostopalveluna)?

	kyllä	ei
26. Hautojen hoitoon liittyvää työtä	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
27. Yhteistä kalustoa ja koneita	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
28. Työharjoittelijoita, työkokeilijoita, työssä kuntoutujia, yhdyskuntapalvelusta suorittavia, vapaaehtoistyötä tekeviä tms.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
29. Koneurakointia; haudankaivuut ja -peitot, lumityöt jne.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
30. Materiaali- tai palveluhankintayhteistyötä tai hankintarenkaita	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
31. Projektit	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
32. Jotain muuta yhteistyötä. Mitä?	<input type="text"/>	

Liite 2. 5(5) Tutkimuksen kyselylomake

33.–38. Onko seuraavan ulkopuolisen yhteistyökumppanin kanssa em. yhteistyötä?

	kyllä	ei
33. Kunta tai kuntayhtymä	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
34. Yleishyödylliset, voittoa tavoittelemattomat yhdistykset, säätiöt, yhteisöt (4H, partio jne.)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
35. Työvoimatoimisto, rise	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
36. Oppilaitokset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
37. Yritykset	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
38. Jokin muu taho. Mikä?	<input type="text"/>	

39. Täytä yhteystietosi, mikäli vastasit ehkä tai kyllä kysymyksiin 23–25;

Kysymys 23: Olisitteko halukas koordinoimaan Oulun hiippakunnan seurakuntien hautaustoimen yhteistyön kehittämisprojektia yksin tai yhdessä joidenkin toisten kanssa, jotta saadaan yhteistyö käyntiin tämän tutkimuksen tulosten pohjalta?

Kysymys 24: Onko seurakunnalla halukkuutta osallistua hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaan?

Kysymys 25: Olisitteko halukas koordinoimaan hautarekisteriohjelmiston yhteishankintaprosessia yksin tai jonkun toisen / toisten kanssa?

Seurakunta	<input type="text"/>
Etunimi	<input type="text"/>
Sukunimi	<input type="text"/>
Sähköposti	<input type="text"/>
Matkapuhelin	<input type="text"/>

Kiitos vastauksistanne!